

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

ਅਗਸਤ 7, 1987

August 7, 1987

ਸੰਪਾਦਕ: ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ਇਹ ਪੀ ਡੀ ਐਫ ਫਾਈਲ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਹੁੰਦਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ
ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਤ: ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਦਾ ਇਹ ਅੰਕ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

The Canada Darpan

Punjabi Weekly Newspaper

P.O.BOX 265, Surrey, B.C. V3T 4W8 Ph. (604) 581-4473

ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮੰਗ

ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਵੇ !

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ 12 ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦੀ ਦੇਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਵੋਟ ਲਵੇ। ਦੋਵਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੈ — ਇਸ ਲਈ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹੰਗਾਮਾ

ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ), ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ., ਆਰ. ਐਸ. ਪੀ., ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ, ਲੋਕ ਦਲ (ਬ), ਤੇਲਗੂ ਦੇਸ਼ਮ, ਵਾਰਵਰਡ ਬਲਾਕ, ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਆਦਿ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਭੈਸ਼ਕਾਂ ਉਤੇ ਖੜਕਾ ਕਰਦਿਆਂ ਲੋਕ-ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨੌਕੋਨਕ ਭਰੇ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਦੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੁਕੰਮਲ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੀ ਮੰਗ

ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਸ਼ੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸੀ. ਪੀ. ਐਮ. ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ ਤੇ ਆਰ ਐਸ ਪੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਬੇਵਰਜ਼, ਵੇਅਰ ਫੈਕਸ ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਤੱਕ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਦੇਣਗੀਆਂ।

ਫੇਅਰਫੈਕਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਫੇਅਰਫੈਕਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਈਕਲ ਹਰਸ਼ਮੇਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਿਸ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਡਾਲਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪਏ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਡਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ।

ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਦੀ ਹਾਲਤ

ਕੈਂਸਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਡਿਨਰ

ਵੈਨਕੂਵਰ — ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕੈਂਸਰ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਆਨਰੇਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮੇਅਰ ਗੌਰਡਨ ਕੈਂਬਲ ਨੇ ਇਥੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੀ. ਸੀ. ਵਿਚ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਡਿਨਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਕੈਂਸਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਡਿਨਰ ਵਿਚ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਜੌਹਨ ਫਰੇਜਰ, ਐਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਲੀਡਰ ਮਾਈਕ ਹਾਰਕੋਰਟ ਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਮੇਅਰ ਗੌਰਡਨ ਕੈਂਬਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਡਿਨਰ 12 ਸਤੰਬਰ, 1987 ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੇਅਰ ਕੈਂਬਲ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ “ਮੈਂ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਂਸਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫੰਡ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੇਂਟਲਿਟ ਆਦਿ ਡਾਪਟ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਕਿ ਕੈਂਸਰ

ਦੇ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹਰ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਉਤੇ ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ। ਕੈਂਸਰ ਅਜਿਹੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਅਮੀਰ, ਗਰੀਬ ਜਾਂ ਨਸਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀ। ਅਸੀਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਖਤਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 3 'ਤੇ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਪਲੀਮੈਂਟ ਅੰਦਰ ਪੜ੍ਹੋ :

- ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ — ਸਾਧੂ
- ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਾਹਿਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ — ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ
- ਅਜੋਕੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ — ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ

ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ : ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ

ਏ. ਸੀ. ਜਿਊਲਰਜ਼

9373 - 120 St. Delta, B.C.
PH. 588-5808

ਡੈਲਟਾ-ਸਰੀ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਹੋਰ ਥਾਂ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ — ਸਿੱਧੇ ਸਕਾਟ ਰੋਡ ਉਤੇ ਚਲੇ ਆਓ
ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਬਣਵਾਓ — 40 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ

ਹੱਸਣ ਖੇਡਣ ਮਨ ਕਾ ਚਾਓ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਲੇਕ

ਵਲੋਂ

22, 23 ਅਗਸਤ, 1987

ਨੂੰ

ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਾਲਾਨਾ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ

ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਸੁਸਾਇਟੀ 3024 ਗਲੈਂਡੇਲ ਡਰਾਈਵ, ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਲੇਕ, ਬੀ. ਸੀ. ਵਲੋਂ 22 ਤੇ 23 ਅਗਸਤ ਦਿਨ ਬਨਿਚਰਵਾਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਐਨਸਟੀਵਨਸਨ ਜੂਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ 1250 ਵੈਸਟਰਨ ਐਵੇਨਿਊ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਲੇਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣਗੇ :—

1. ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ 155 ਪੌਂਡ	7. ਘੋਲ (Wrestling) ਓਪਨ 180 ਪੌਂਡ, 160 ਪੌਂਡ, 140 ਪੌਂਡ।
2. ਸੋਕਰ (ਓਪਨ)	8. ਬੈਂਚ ਪ੍ਰੈਸ (Bench Press) ਓਪਨ 180 ਪੌਂਡ, 150 ਪੌਂਡ।
3. ਵਾਲੀਬਾਲ (ਲੜਕੇ ਓਪਨ)	9. ਵੇਟ ਲਿਫਟਿੰਗ (Weight Lifting) ਓਪਨ 180 ਪੌਂਡ, 150 ਪੌਂਡ।
4. ਬਾਸਕਟਬਾਲ (ਲੜਕੇ ਓਪਨ)	10. ਬੋਡੀ ਬਿਲਡਿੰਗ (Body Building) ਓਪਨ।
5. ਰੱਸਾ ਕਸ਼ੀ (Tug of war) Mens Open	11. ਦੌੜਾਂ (Track and Field)
6. ਬੋਰੀ ਬੁੱਕਣਾ	

ਐਂਟਰੀਆਂ

15 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਬਨਿਚਰਵਾਰ ਤੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਐਂਟਰੀ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਤੇ ਨਾਮ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਓ। ਟਾਈਮਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 16 ਅਗਸਤ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ 12 ਵਜੇ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾਵਾਂ

- ਗੇਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟੀਮ ਦੇ ਨਾਮ ਰੈਵਰੀ ਪਾਸ ਦਿਤੇ ਜਾਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।
- ਇਕ ਟੀਮ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਖਿਡਾਰੀ ਉਸੇ ਕਲਾਸ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।
- ਆਖਰੀ ਸੀਟੀ ਵੱਜਣ ਤੋਂ 10 ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਸਕਰੇਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
- ਰੈਵਰੀ ਅਤੇ ਜੱਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਖਰੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ।
- ਰੱਸਾ ਕਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਝੂਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।
- ਦੌੜਾਂ ਵਿਚ ਉਮਰ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਉਮਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੇ ਦਿਖਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਸਤ 87 ਤੱਕ ਉਮਰ ਮੰਗੀ ਜਾਵੇਗੀ।
- ਵਾਲੀਬਾਲ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ One Guest Player ਤੇ ਸੋਕਰ ਵਿਚ Three Guest Player ਤੇ ਬਾਸਕਟ ਬਾਲ ਵਿਚ One Guest Player ਹੀ ਲਏ ਜਾ ਸਕਣਗੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਨਾਮ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਸਾਰੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਅਗੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਠੀਕ ਪਾਰਕਿੰਗ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਖੜੀਆਂ ਕਰਨ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਠੀਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੌਂਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕਰ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੀ ਰੌਣਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਰੂਪ ਦੇ ਸਕੀਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਚੰਗੇ ਖਿਡਾਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੀ ਡਿਸਿਪਲਨ, ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚੰਗੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ :—

ਕੁਲਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਮਾਰ- (ਪ੍ਰਧਾਨ) — 392-7275 ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉੱਪਲ - (ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ) — 398-7479
ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਰਨੀਵਾਲ - (ਸਪੋਰਟਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ) — 398-6287

ਤਾਮਿਲਾਂ ਨੇ ਲੰਕਾ ਵਿਚੋਂ ਵੱਖਵਾਦ ਤਿਆਗਿਆ — ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਕੋਲੰਬੋ ਵਿਚ — ਕਰਵੀਉ ਤੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ

ਕੋਲੰਬੋ — ਅੱਜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਜੇਵਰਧਨੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਤਾਮਿਲਾਂ ਤੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਿਨਹਾਲੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਛੇ ਸਾਲ ਝਗੜੇ ਤੇ ਖਾਤਮੇ ਉਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਿਨਹਾਲੀ ਤੇ ਬੋਧੀ ਭਿਕਸੂ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਮਿਲ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੋਲੰਬੋ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਰਵੀਉ ਲਾਗੂ ਹੈ।

ਕੋਲੰਬੋ ਵਿਚ ਅੱਗਾਂ ਤੇ ਅਗਜ਼ਨੀ

ਨੀਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿਨਹਾਲੀ

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਜੋ ਤਾਮਿਲਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। 19 ਸਿਨਹਾਲੀ ਨੌਜਵਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹਨ। ਕੋਲੰਬੋ ਵਿਚ 48 ਘੰਟੇ ਦਾ ਕਰਵੀਉ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਸਿਨਹਾਲੀਆਂ ਨੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗਾਂ ਲਾਈਆਂ ਤੇ ਅਗਜ਼ਨੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਰਕਾਰੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਗਾਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ।

ਖੁਨੀ ਜੰਗ ਦਾ ਖਾਤਮਾ

ਸ੍ਰੀ ਜੇਵਰਧਨੇ ਤੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਰੀ ਤੇ ਪੂਰਬੀ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਥੇ 20 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਿੰਦੂ ਤਾਮਿਲ ਵਸਦੇ ਹਨ।

6,000 ਲੋਕ ਮਰੇ

ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਤਾਮਿਲਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ 6000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਬੇਘਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਖੰਡਨ

ਤਾਮਿਲਾਂ ਦੇ ਵੱਖਵਾਦੀ ਧੜੇ ਦੇ ਨੇਤਾ ਵੇਲੂਪਿਲੇ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਜੇਵਰਧਨੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਲੰਕਾ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਤੱਕ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ। ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਟਾਈਗਰਜ਼ ਆਫ ਤਾਮਿਲ ਇਲੇਨ ਦਾ ਮਿਲਟਰੀ ਕਮਾਂਡਰ ਹੈ ਤੇ ਉਸਨੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤਾਮਿਲਾਂ ਨਾਲ ਗ਼ਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਮਿਲਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਫਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਤਾਮਿਲਾਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁਟਣੇ ਸਨ ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਾਮਿਲ ਵੱਖਵਾਦੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨੌਂ ਕਤਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ — ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਵਲੋਂ ਨੌਂ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ। ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਦਾ ਇਕ ਜਵਾਨ ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਤਲ

24 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਦਾ ਇਕ ਜਵਾਨ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਵਲੋਂ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਨੇੜਲੀ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪੁਲਸ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਇਕ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਮਰਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੀ ਦੋ ਕਤਲ ਹੋਰ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ।

27 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ 11 ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

27 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਗਿਆਰਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹੋਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਕ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ 'ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ' ਵਿਚ ਮਰਿਆ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

166 ਗੰਢੀਊਜ਼ੀ ਟਰਾਂਟੋ ਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਲਈ ਰਵਾਨਾ

ਹੈਲੀਫੈਕਸ — ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਨੌਵਾ ਸਕੋਸ਼ੀਆ ਤੱਟ ਤੇ ਉਤਰੇ ਪਿਛਲੇ 16 ਦਿਨ ਤੋਂ ਮਿਲਟਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਗੰਢੀਊਜ਼ੀ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 47 ਗੰਢੀਊਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗਰੁਪ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਟਰਾਂਟੋ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 45 ਹੋਰ ਇਕ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ ਰਵਾਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਬੁਧਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਬੱਸ ਟਰਾਂਟੋ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਵੈਨਕੂਵਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਗੰਢੀਊਜ਼ੀ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਉਥੋਂ ਚਲੇ। 22 ਬੰਦੇ ਅਜੇ ਸਪੌਂਸਰਸ਼ਿਪ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਹਨ। 7 ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚੋਂ 72 ਸਪੌਂਸਰ

ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚੋਂ 72 ਸਪੌਂਸਰਾਂ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੌਂਸਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨੇ 'ਕਤਲਾਂ' ਦੀ ਮਨਘੜਤ ਕਹਾਣੀ ਘੜੀ

ਟਰਾਂਟੋ — ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋ 23 ਮਾਰਚ, 1986 ਤੋਂ ਇਥੇ ਹੋ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਗੰਢੀਊਜ਼ੀ ਦੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੋ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਪੁਲਸ ਮੁੱਖੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

ਪਰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸਬੰਧ ਕਿਸੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਨਾ ਵਰੰਟ ਹਨ ਅਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 1977 ਤੋਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ।

ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਰਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 9 ਸਤੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਇਕ 'ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ' ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਉਡਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ 'ਕਾਰਨਾਮਾ' ਉਸਨੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ 1983 ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਭਗਤ ਰਾਮ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ।

ਨੀਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਪਤਾ ਉਸਨੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਸ ਪਤੇ ਉਤੇ ਵਿਰਕ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਪੰਨਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ ਇਕ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ

ਮੇਅਰ ਕੈਂਬਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਡਿਨਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ 25 ਡਾਲਰ ਦੇਣੇ ਹੋਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਟੈਕਸ ਵਿਚ ਭਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫੰਡ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:

ਡਿਨਰ ਬਟਨ ਲਈ ਚੰਦਾ 100 ਡਾਲਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਪੌਂਸਰ ਲਈ 200 ਡਾਲਰ, ਪੇਟਰਨ ਲਈ 500 ਡਾਲਰ, ਬੈਨੀਫਿਕਟਰ ਲਈ 1000 ਡਾਲਰ, ਗਾਰਡੀਅਨ ਲਈ 2500 ਡਾਲਰ ਤੇ ਆਨਰ ਰੋਲ ਲਈ 5000 ਡਾਲਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਡਿਨਰ ਉਤੇ ਸੁਵੀਨੀਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਡਿਨਰ ਵਿਚ 400 ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਡਿਨਰ-ਟਿਕਟਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਕ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ:

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕੈਂਸਰ ਸੁਸਾਇਟੀ: 734-2272

ਜਾਂ ਲਿਖੋ

Canadian Cancer Society

999 W. Broadway, Vancouver, B.C.

V5Z 1K5

ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ 7 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਵਿਕ ਸਕਦਾ ਹੈ — ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਲਿਸਟ ਕਰੋ

MINUTES FROM NOW ROYAL
LEPAGE WILL SELL A HOME

It could be yours if it is listed with us

If you are thinking of selling your home or any others type of property
Please give me at call to find out the one most important reason to sell through us

Daljit (Dale) Toor

Bus. 590-1321

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ: ਦਲਜੀਤ ਤੂਰ

Res. 594-7629

BERNARD SIMPSON & COMPANY

PRACTICE RESTRICTED TO
INJURIES SUFFERED DUE TO

CAR ACCIDENTS (ICBC CLAIMS)

ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਕਾਰ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਸੰਬੰਧੀ ਆਈ. ਸੀ. ਬੀ. ਸੀ.

ਕਲੇਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੈਂਡਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

734-2272

999 West Broadway, Vancouver, B.C. V5Z 1K5

HANDLING CAR ACCIDENTS FOR
OVER 15 YEARS

CONTINGENCY FEES AVAILABLE
(IF NO RECOVERY NO LEGAL FEE)

NO CHARGE FOR INITIAL
CONSULTATION

SITUATED IN THE AUTOMOBILE
ASSOCIATION BUILDING

THE CANADA DARPAN

(Punjabi Weekly Newspaper)

P.O. BOX 265

Surrey, B.C. V3T 4W8

Chief Editor: DARSHAN GILL

Art: N. DHALIWAL

All office holders of CANADA DARPAN are honorary associates.
'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਈ ਲੇਖਕ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਐਡੀਟਰ ਜਾਂ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਬਹੁਗਰੀ ਨਹੀਂ।

Ph. 581-4473

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅੰਕ

ਇਹ ਅੰਕ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅੰਕ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ 90 ਸਾਲਾਂ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੀਏ ਤੇ ਨਵੇਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੀਏ ਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵੀ ਅਪਣਾਈਏ। ਇਹ ਪਰਚੇ 8, 9 ਅਗਸਤ, 1987 ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਭੇਜਣ। ਇਹ ਅੰਕ ਤੇ ਅਗਲਾ ਅੰਕ ਜੋ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅੰਕ' ਹੋਵੇਗਾ ਅਸੀਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਪਹਿਲੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਨੋਟ :— ਕਾ: ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ — ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੌਧਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਨੇ ਪੁਲਸ ਦੀ ਇਕ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪੁਲਸ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਐਮ. ਐਨ. ਮਲਿਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੱਤ ਸੂਬੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਸੱਤ ਸੂਬੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਬਾਰੇ ਤਾਲਮੇਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨਗੇ।

ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੁਲਸ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਮੁੜ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਬੰਸਾਂ ਵਿਚ ਕਤਲ ਆਦਿ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ 72 ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਪੀ. ਟੀ. ਉਸ਼ਾ ਨੇ ਸਿਲਵਰ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤਿਆ

ਸਿੰਗਾਪੁਰ — ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੌੜਾਕ ਪੀ. ਟੀ. ਉਸ਼ਾ ਨੇ ਇਥੇ ਹੋਏ ਟਰੇਕ ਫੀਲਡ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ 100 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਿਲਵਰ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤਿਆ। ਪੀ. ਟੀ. ਉਸ਼ਾ 400 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਵੀ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੌੜਾਕ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ

Prasanna is overtaken by Japanese runner Junichi Usui as he bends to pick up the baton in the 4x400 metres relay at the Nehru Stadium on Thursday. At left is Pavittar Singh. The bungle cost India dear.—TOI photo.

ਸਰੀ - (ਬੀ. ਸੀ.) — ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੌੜਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਦੁਸਾਂਝ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਇਥੇ ਪੁੱਜੇ ਹਨ। ਪਵਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 400 ਮੀਟਰ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਦੀ ਸਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਸਿਰਲ ਵਿਚ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਪੁੱਜਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਅੱਠਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਖੁਰ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ 400 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੌੜ ਤੇ 400 ਗੀਲੇਅ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

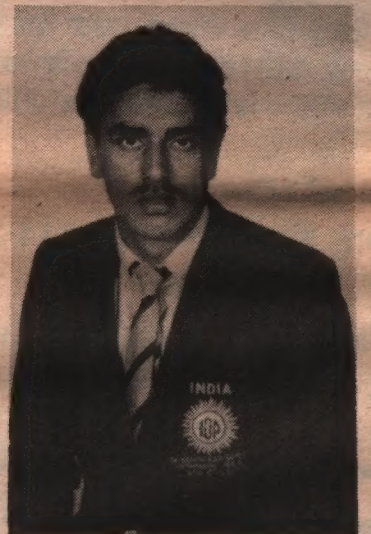
1979 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਜਿੱਤੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਸਪੋਰਟਸ ਸਕੂਲ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। 1980 ਵਿਚ 48.1 ਸੈਕਿੰਡ ਵਿਚ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਇੰਟਰ-ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਿੱਤ ਕੇ 400 ਮੀਟਰ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਰੀਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ।

1980 ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਟੂਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਸਾਊਥ ਈਸਟ ਏਸ਼ੀਅਨ ਟਰੇਕ ਤੇ ਫੀਲਡ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤੇ। 200 ਮੀਟਰ, 400 ਮੀਟਰ ਤੇ 400 ਮੀਟਰ ਗੀਲੇਅ ਵਿਚ ਉਹ ਫਸਟ ਰਿਹਾ।

1981 ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਟਰੇਕ ਫੀਲਡ ਮੀਟ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਸੇਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ।

1982 ਦੀਆਂ ਏਸ਼ੀਅਨ ਗੇਮਾਂ ਵਿਚ

1982 ਦੀਆਂ ਏਸ਼ੀਅਨ ਗੇਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਉਦੇ ਕੁਮਾਰ ਪੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦਰਨ ਨਾਲ 400 ਮੀਟਰ ਗੀਲੇਅ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨੂੰ

ਪਵਿੱਤਰ ਦੇ ਬੈਟਨ ਫੜਾਉਣ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦਰਨ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਬੈਟਨ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਟੀਮ ਚੌਥੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਈ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੌੜਨ ਦਾ ਸਮਾਂ 3: 10.10 ਮਿੰਟ ਸੀ। ਪਵਿੱਤਰ ਦੇ ਦੌੜਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਦਿਨ ਮਾਯੂਸੀ ਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਵਧੀਆ ਕੱਢਿਆ ਸੀ।

1982 ਵਿਚ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੀਟ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ 400 ਮੀਟਰ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਂ 47.8 ਸੈਕੰਡ ਸੀ।

1983 ਵਿਚ ਏਸ਼ੀਅਨ ਟਰੇਕ ਐਂਡ ਫੀਲਡ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਸਿਲਵਰ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤਿਆ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਗੀਲੇਅ ਟੀਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ।

ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 5 'ਤੇ

Immigration and Citizenship Matters**JAMES SUE & COMPANY****Immigration Advocates**

- Filing a successful application for immigrant & business Visas
- Family Re-Unification
- Indian Adoptions
- Making a Refugee Claim
- Inquiries & Deportation
- Immigration Appeal Board matters

- Assisted relative applications for brother, sister, uncles, Aunts, nephews and Nieces — Married or single regardless of age.

- Hindi, Punjabi spoken

Evening Office : 433-4685

If you need help and require updated information — Contact :

BABU JIM NARAIN of James, Sue & Company who has 18 years of experience on Immigration and Citizenship matters with top Immigration Lawyers.

5024 Victoria Drive, Vancouver, B.C. V5P 3T8

ਸਪੇਸ਼ਲ ਅਨਾਉਂਸਮੈਂਟ

ਨਵੀਂ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਪਾਲਿਸੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਮੇ (domestic workers) ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਪੇਸ਼ਲ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪੱਕੇ ਇਮੀਗਰੈਂਟ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਨਵੀਂ ਪਾਲਿਸੀ ਅਧੀਨ ਮੰਗਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਬਾਬੂ ਜਿਮ ਨਰਾਇਣ ਨੂੰ ਮਿਲੋ!

Tel: Off.**324-9441**

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਵੀ - ਨਾਵਲਿਸਟ ਫਖਰ ਜ਼ਮਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ

ਵੈਨਕੂਵਰ — ਆਲਮੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਾਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਵੀ ਤੇ ਨਾਵਲਿਸਟ ਫਖਰ ਜ਼ਮਾਂ 1 ਅਗਸਤ, 1987 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਖਰ ਜ਼ਮਾਂ ਉਘੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਿਸਟ ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਹੋਣਗੇ।

‘ਸੱਤ ਗੁਆਚੇ ਲੋਕ’ ਤੇ ‘ਬੰਦੀਵਾਨ’ ਆਦਿ ਨਾਵਲਾਂ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀਕਵਾਦੀ ਸਟਾਈਲ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਵਲ ‘ਬੰਦੀਵਾਨ’ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜ਼ੁਲਫੀਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋ ਦੇ ਕੈਦੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਾਬੰਦੀ ਵੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫਖਰ ਸਾਹਿਬ ਮਿਸਿਜ਼

ਪੰਨਾ 4 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਜਕਾਰਟਾ ਵਿਚ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ

1985 ਵਿਚ ਏਸ਼ੀਅਨ ਟੈਕਸਟ ਐਂਡ ਫੀਲਡ ਮੀਟ ਜੋ ਜਕਾਰਟਾ (ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ) ਵਿਚ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ 400 ਮੀਟਰ ਵਿਚ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤਿਆ।

ਪੱਛਮੀ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ 46.4 ਸੈਕੰਡ — ਵਧੀਆ ਟਾਈਮ

ਪੱਛਮੀ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਟਾਈਮ 46.4 ਸੈਕੰਡ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਉਹ 400 ਮੀਟਰ ਵਿਚ ਦੌੜਿਆ। ਸਿਓਲ ਦੀਆਂ ਏਸ਼ੀਅਨ ਗੇਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ 4x400 ਰੀਲੇਅ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਟੀਮ ਚੌਥੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਰਹੀ।

ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰ ਨੇ

ਪੰਜ ਵਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨ

ਪਵਿੱਤਰ 1981 ਤੋਂ 1986 ਤੱਕ ਪੰਜ ਵਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿਓਲ ਓਲੰਪਿਕ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਵਿੱਤਰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਸਿਓਲ ਓਲੰਪਿਕ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਲਈ ਟਰੇਨਿੰਗ ਖਾਤਰ ਇਥੇ ਪੁੱਜਿਆ ਹੈ ਉਸਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਜਸਬੀਰ ਦੁਸਾਂਝ ਪਵਿੱਤਰ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪਵਿੱਤਰ ਦੁਸਾਂਝ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ ਦੁਸਾਂਝ ਕਲਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਜਾਣਕਾਰ ਸੱਜਣ ਨੇ ਮਿਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਏਸ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ :

ਪਵਿੱਤਰ ਦੁਸਾਂਝ (604) 585-3733

ਭੁੱਟੋ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਟ੍ਰਸਟ (ਕੈਨੇਡਾ) ਅਤੇ ‘ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ’ ਫਖਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਫੋਰੀ ਨੂੰ ਜੀਅ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦਾ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਣਗੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 7, 8, 9 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੀ ਪਹਿਲੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਰਕਤ ਕਰਨਗੇ

ਗੰਢੀਊਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਵੇ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਦੀ ਮੰਗ

ਨੀਊਵੈਸਟ — ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਲੀਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੈਨੇਵਾ ਗੰਢੀਊਜ਼ੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 174 ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਪਰਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੇ।

ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੀਡੀਏ ਵਲੋਂ ਹਾਲ ਪਾਹਰਿਆਂ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਈਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਹਨ। ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ ਘਟਨਾ, ਦੂਜੀ ਸ਼ਿਸ਼ਾ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯਹੂ ਦੇ ਗੰਢੀਊਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤਾਰਾ, ਜਾਪਾਨੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਅਜਿਹੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਨਾਂ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਧੱਬਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ।

ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਗੰਢੀਊਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬੇਸ਼ਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੌਮੀਅਤ, ਰੰਗ, ਨਸਲ ਜਾਂ ਮੁਲਕ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ।

ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੰਢੀਊਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਮੁਤਾਬਕ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। “ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਹੱਕ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੰਢੀਊਜ਼ੀ ਹੋਣ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਕਣ।”

ਮੇਰਠ ਫਸਾਦਾਂ ਵਿਚ ਅੱਠ ਮੁਸਲਿਮ ਹਲਾਕ ਫੌਜ ਬੁਲਾ ਲਈ ਗਈ

ਮੇਰਠ — ਹਿੰਦੂ ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਹਜ਼ੂਮ ਵਲੋਂ ਬੱਸਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ 8 ਮੁਸਲਿਮ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਹਲਾਕ ਹੋ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਹਮਲੇ ਇਕ ਅਫਵਾਹ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਯਾਤਰੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਫੌਜ ਬੁਲਾ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਫਸਾਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਉਸਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਮੇਰਠ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਸ ਲੱਖ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ ਫਸਾਦ ਭੜਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਈ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 160 ਵਿਅਕਤੀ ਕਤਲ ਹੋਏ ਸਨ।

ਬੁੱਧਵਾਰ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਧੁਹ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋਵਾਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਦੰਗੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ।

ਹਾਈਵੇ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਡਾਲਰ ਦਾ ਘਪਲਾ

ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਨੇ ਇਨਕੁਆਰੀ ਬਿਠਾਈ

ਵਿਕਟੋਰੀਆ — ਹੋਪ ਤੋਂ ਮੇਰਠ ਤੱਕ ਹਾਈਵੇ ਬਨਾਉਣ ਸਮੇਂ ਖਰਚ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ 375 ਮਿਲੀਅਨ ਸੀ ਪਰ ਇਹ 600 ਮਿਲੀਅਨ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਜਿਆ? ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਨੇ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਐਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਘਪਲਾ ਹੋਇਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਕਲਿਫ ਮਾਈਕਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤੇ ਇਕ ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਆਉਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਐਸਟੀਮੇਟ ਨਾਲੋਂ 400 ਮਿਲੀਅਨ ਵੱਧ ਹੈ।

ਸਰੀ ਵਿਚ ਬਲੂ ਬੇਰੀ ਫਾਰਮ ਸੇਲ 'ਤੇ

ਸਰੀ ਵਿਚ 6.23 ਏਕੜ ਦਾ ਫਾਰਮ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ-ਬੈੱਡ ਰੂਮ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਘਰ ਹੈ ਤੇ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਏਕੜ ਵਿਚ ਬਲੂ ਬੇਰੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ — ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ

ਕੀਮਤ ਸਿਰਫ \$169,900

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ :

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ

594-7629 ਜਾਂ

ਦਫਤਰ : 590-1321

ਟੋਪ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦਾ ਫਰਨੀਚਰ ਤੇ ਵਾਜਿਬ ਕੀਮਤਾਂ

TEL. 874-9525

● ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮ ● ਡਾਇਨਿੰਗ ਰੂਮ ● ਬੈਡ ਰੂਮ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਫਰਨੀਚਰ ਸਾਰੇ ਖੁੰਦੇ

* New * Used or * Trade-ins

ਫਰਨੀਚਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ 36 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਸਟੋਰ

Royal Furniture Ltd.

2607 Main Street, 10th Ave., Vancouver, B.C.

ROYAL - THE NAME FRIENDS RECOMMEND

ਪਰ ਤੂਰ

ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਹੜਤਾਲੀਆਂ ਉਤੇ ਗੋਲੀ — 8 ਹਲਾਕ

ਢਾਕਾ — ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹੜਤਾਲ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉਤੇ ਲੱਖਾਂ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪੁਲਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਕੇ ਅੱਠ ਬੰਦੇ ਹਲਾਕ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ। ਢਾਕਾ ਵਿਚ ਪੁਲਸ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਵਿਚ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪੁਲਸ ਨਾਲ ਗੁੱਥਮਗੁੱਥਾ ਹੋ ਗਏ।

ਖਾਲਿਸਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਸਰਕਾਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪੁਲਸ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂ ਵੀ ਮਾਰੇ ਗਏ — ਇਕ ਸੀਰਜ਼ਜ਼ਜ਼ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਜਾ ਚਿਟਾਂਗਾਂਗ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ।

ਢਾਕਾ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਸਰਕਾਰ-ਪੱਖੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਹਜ਼ੂਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਪੁਲਸ ਸਰਕਾਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਹਜ਼ੂਰ ਉਤੇ ਹੀ ਲਾਠੀਆਂ ਵਰ੍ਹਾਉਂਦੀ ਰਹੀ।

ਗੰਗਾਲਵਰ, ਮਸ਼ੀਨਗੰਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਸਰਕਾਰ-ਪੱਖੀ ਹਜ਼ੂਰ ਕੋਲ ਗੰਗਾਲਵਰ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਗੰਨਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ। ਚਾਕੂ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਝਾਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਝਗੜਾ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁਲਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਗੋਲੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚਲਾਉਣੀ ਪਈ ਜਦ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਤੇ ਹੰਝੂ ਗੈਸ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਵੀ ਹਜ਼ੂਰ ਉਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ।

ਪੁਲਸ ਨੇ 8 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਬਦੁੱਲ ਮਾਤਿਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਸ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਈ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ।

ਪਿਛਲੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਿਚ 300 ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ 200 ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਡਾਕੀਆਂ ਦਾ 'ਕੈਨੇਡਾ ਪੋਸਟ' ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ

ਹੱਕ ਵਿਚ 84 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ

ਅਟਵਾ — 19-ਦਿਨ ਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਡਾਕੀਆਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਦੇ ਸਿਟੇ ਵਜੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਪੋਸਟ ਤੇ ਡਾਕੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ 84.3 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਡਾਕੀਆਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ।

ਫੀਜੀ ਰੀਪਬਲਿਕ ਬਣੇਗਾ? ਇੰਡੋ-ਫੀਜੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭੈਅ ਦੀ ਲਹਿਰ

ਵੈਨੂਵਰ — ਫੀਜੀ ਵਿਚ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਧਾਨ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇੰਡੋ-ਫੀਜੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭੈਅ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਬਦਲ ਕੇ ਇੰਡੋ-ਫੀਜੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਫੀਜੀ ਵਿਚ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਨੇ ਜਮਹੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਖਤਾ ਪਲਟ ਕੇ ਫੀਜੀ ਰਾਜ ਸਥਾਪਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਫੀਜੀ ਵਿਚ ਅੱਧੇ ਲੋਕ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਹਨ। 31 ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਨਵੇਂ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਗਵਰਨਰਲ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ 31 ਮਹੀਨੇ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ। 21,000 ਡਾਕੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਯੂਨੀਅਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੋਬਰਟ ਮਕਗਰੇਥ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਹੈ। 567 ਡਾਕੀਏ ਜੋ ਸਸਪੈਂਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜੇਗੀ।

CALL US FIRST

Express International Travel (1986) Ltd.

ATAC

Authorized Ticket Agents for
AIR CANADA, WARD AIR, CP AIR, PAN AM, AIR

INDIA, JAPAN AIR LINES, BRITISH AIR
WAYS, KLM, EASTERN, AIR CAL, DELTA
AIR, LUFTHANSA and many other airlines.

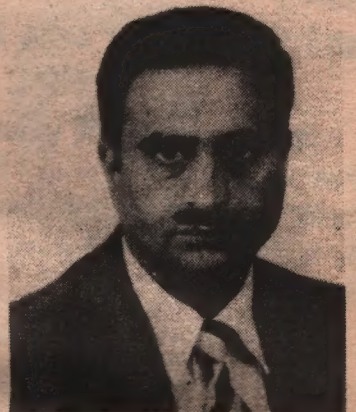
ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਲੰਡਨ, ਫੀਜੀ, ਹਵਾਈ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿਚ

ਸਪੇਸ਼ਲ ਸਰਵਿਸ

ਵੀਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਲੈਣ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮੱਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

321-8777

5787 Victoria Drive, VANCOUVER, B.C. V5P 3W5

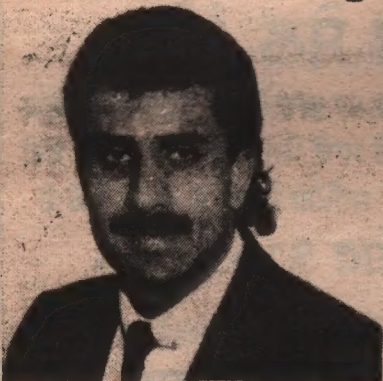
AJIT KANG

ਕੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ?

ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਲਵੋ

ਅਸੀਂ ਆਪਦੀ ਸੇਵਾ 1946 ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਡਾਕੂਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਜ਼

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ L.L.B. (U.K.)

Res. 580-1822

- ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ
- ਇੰਡੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣੀ ਹੋਵੇ ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ 'ਚ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਉ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਹੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
- ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਡਾਪਟ (ਗੈਦ ਲੈਣਾ) ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ - ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਬੈਠੋ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ 'ਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਡਾਪਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਮੁਲਕ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਅਰਥਨ ਜਾਂ ਯਤੀਮ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਾ, ਭੈਣ, ਭਤੀਜਾ, ਭਤੀਜੀ, ਭਾਣਜਾ, ਭਾਣਜੀ, ਪੋਤੀ, ਪੋਤਾ, ਦੋਹਰਤਾ ਦੋਹਰਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤੇ ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਨਾ ਹੋਣ। ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।
- ਜੇ ਕਿਸੀ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਬੇ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਕੈਨੇਡਾ ਫਿਜ਼ਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਿਆਦ ਲੱਘ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਫੜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
- ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਚਿੰਨੀ ਭਰੀ ਹੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਉਸ ਨੂੰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮਨਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਕੰਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮੱਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
- ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਲ, ਦੋ ਸਾਲ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ। ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕੋਲੋਂ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ।

- ਜੇ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਕੋਈ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਮੰਗਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
- ਬਿਜ਼ਨਿਸ ਤੌਰ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇ।
- ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ।
- ਟੈਪਰੇਗੀ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
- ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਸੈਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਗਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਰਾਹਦਾਰੀ (Declaration) ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
- ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਲੈਣ ਦਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ 'ਚ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
- ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇੰਡੀਆ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋ ਨਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਵਾ ਕੇ ਫੇਰ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਬੈਠੋ ਹੋ ਉਹੋ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਵੇਂ ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸਲਾਹ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
- ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਖਰੀਦਣਾ ਹੋਵੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਡਾਢ੍ਹੇ ਪੈਮਿਟ ਦੇਣ ਲਈ ਬੈਠੋ ਹੋਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸਦੇ ਉਪਰ ਫਸਟ, ਸੈਂਕਿੰਡ, ਥਰਡ ਮੋਰਗੇਜ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਬੈਠੇ ਵਿਆਜ ਤੇ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਜਾਂ ਬਿਜ਼ਨਿਸ ਖਰੀਦਣੀ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਜਾਂ ਕਿੰਦਾ ਪੈਸੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।
- ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤੁਹਾਡੇ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚਲੇ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਨਵੇਂ ਰਵਿਊਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਸਲਾਹ ਲਵੋ।

ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ
(ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸਲਾਹਕਾਰ)
Res. 228-0452

IMMIGRATION PROBLEMS?

Let us assist you as we have been doing since 1946

Complete Immigration Service in Canada

Sponsoring Immediate Family
Close Relatives
Independent Immigrants
Fiance (e) Application
Student Visa
Refugee Application
Visitors Visa
Adoption Application
Returning Resident Permit
Citizenship Application
Orphan Relatives Application

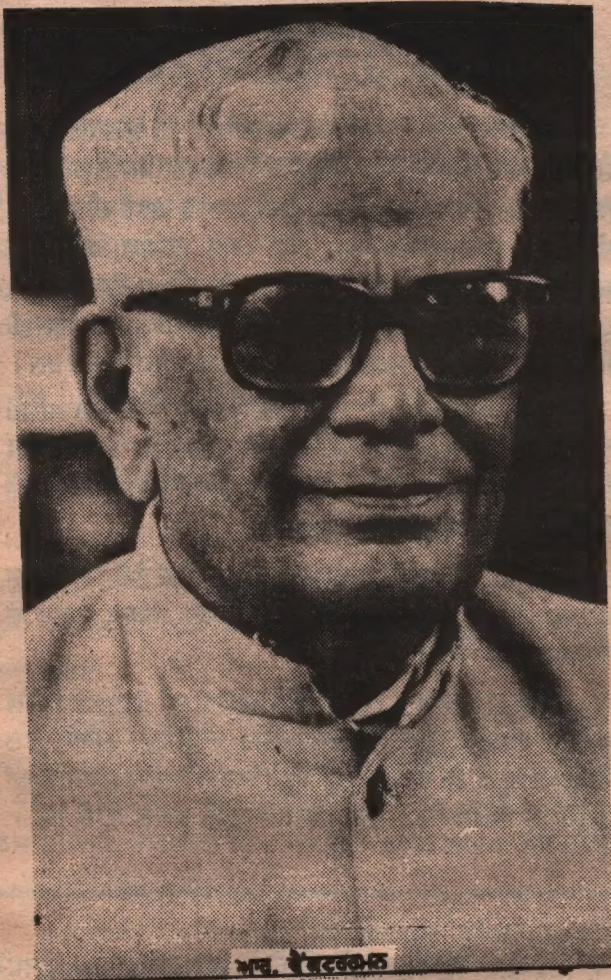
Investors Immigration
Entrepreneurs Immigration
Self-Employed Immigration
Family Business Immigration
Work Permit
Retired Person Application
Release Hearing
Immigration Inquiry
Immigration Appeal
Preparing Application Forms
Etc....

FREE consultation for first interview
Malkit Singh Parhar & Daljit Sandhu
IMMIGRATION CONSULTANTS

World Wide Immigration & Documentation Services
201-1275 W. 6th Avenue, Vancouver, B.C. Canada.

Off. (604) 733-1644

ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ — ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਗੀਟਾਇਰ

ਆਰ. ਵੈਂਕਟਰਮਨ

ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਟਾਫ਼ ਦਾ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਗੀਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਬਿਉਰਾ

ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਚੌਥੇ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹਨ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੱਕ ਪੁੱਜੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ: ਐਸ ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਡਾ: ਜਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਤੇ ਵੀ ਵੀ ਗਿਰੀ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਂਕਟਰਮਨ 1910 ਵਿਚ ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਜਨਮੇ। 1935 ਵਿਚ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਵਕੀਲ ਰਹੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕਿਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਿਰਤੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਕੁਝੇ। 1942 ਵਿਚ 'ਭਾਰਤ ਛੱਡੋ' ਲਹਿਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟੀ। 1950 ਵਿਚ ਆਰਜ਼ੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, 1952 ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ। 1957 ਵਿਚ ਮਦਰਾਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਦਰਾਸ ਦਾ ਸਨਅਤੀਕਰਣ ਕੀਤਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਰਹੇ। 1977 ਵਿਚ ਫਿਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ। 1980 ਵਿਚ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ। ਫਿਰ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ। 1984 ਵਿਚ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੇ। ਉਹ ਤਿੰਨ ਪੁਤਰੀਆਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਹਨ।

ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਕਰਫੀਊ - 7 ਕਤਲ

ਕਰਾਚੀ — ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਕਰਫੀਊ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਰਫੀਊ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਸਾਦਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਤੀਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਪੂਰਬੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਲਾਂਘੀ, ਮਲੀਰ, ਬਾਹ ਫੈਜਲ ਕਾਨੋਨੀ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਤ ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਕਰਫੀਊ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੇ ਸਿੰਧੀਆਂ ਦੀ ਟੱਕਰ ਵਿਚ ਕਈ ਜਾਨਾਂ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਮਰੇ ਸਨ ਤੇ 48 ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਸਨ।

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਜਾਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਦਿੱਲੀ ਦੇ 8000 ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੜਤਾਲ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਭੈੜੀ ਦੱਸੀ

ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੀ ਟੀਮ ਨਿਊਯਾਰਕ ਰਵਾਨਾ ਵੈਦਿਆ ਦੇ 'ਕਾਤਲ' ਵਾਪਸ ਜਾਣਗੇ ?

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਇਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਖਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਜਨਰਲ ਵੈਦਿਆ ਦੇ ਕਥਿਤ ਕਾਤਲ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਉਰਫ਼ ਕੁੱਕੀ ਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੀ ਟੀਮ ਨਿਊਯਾਰਕ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਨਰਲ ਵੈਦਿਆ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਲਲਿਤ ਮਾਕਨ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਸ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੜੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾ ਕਰੇ।

ਸਰੀ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਬਣੇਗੀ

ਸਰੀ : ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ 8-1 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਾਲ ਸਰੀ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਬਣਨ ਉੱਤੇ 35 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਹੋਵੇਗਾ 'ਤੇ 1991 ਵਿਚ ਇਹ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਹ ਜੇਲ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਲਈ ਹੈ ਤੇ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਉੱਤੇ ਬੀ. ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ — 1986 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਰਵਤਾਰ ਇਨ੍ਹੀ ਤੇਜ਼ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਦੋ ਸੈਕਿੰਡ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਐਫ. ਬੀ. ਆਈ. ਅਨੁਸਾਰ 1981 ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵਾਧਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਢੇ ਤੇਰਾਂ ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਲਈ ਖਤਰਾ 18 ਫੀਸਦੀ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਲੱਖ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਪਿੱਛੇ 5480 ਅਪਰਾਧ ਹੁੰਦੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋਤਾ ਦੇ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਉਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਰ. ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਨੇ 25 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁਕ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਜਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰਾਜ ਘਾਟ ਗਏ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਮਾਧ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਏ।

ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਗੀਟਾਇਰ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੱਤਵਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ 25 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਗੀਟਾਇਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਉਠ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਵਰਤਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਪਾਰਟੀ

GRAND OPENING SAVINGS

Jeet — Audio & Video ਜੀਤ — ਆਡੀਓ ਤੇ ਵੀਡੀਓ

ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਵੀਡੀਓ ਮੁਵੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਹੈ — ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਜਾਂ ਉਰਦੂ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਓ ਮੁਵੀਆਂ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ

ਆਪਣੀਆਂ ਮਨ ਪਸੰਦ ਮੁਵੀਆਂ ਦੇ ਗਾਣੇ ਟੇਪਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜੋ।

ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ, ਜਨਮ ਦਿਨ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੁਭ ਅਵਸਰ ਲਈ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਮੁਵੀ ਇਕ ਦਿਨ **ਸਿਰਫ 1 ਡਾਲਰ** ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ **ਸਿਰਫ 2 ਡਾਲਰ**।

110 - 8434 - Scott Rd., Surrey, B.C.

Ph: 594-3755

MacCaig ROSS Travel Ltd.

704 Columbia Street. New Westminster, B.C. V3M 1A9

Ph. (604) 526-4535

Discount Travel

You find the lowest available airfare then bring in the ad and receive a further 2% off the airfare.

(Seniors Discount)

Patricia (Trish) or John
We shop the world for you

18 years exp. in the travel Ind.

65 ਸਾਲ ਜਾਂ ਵੱਧ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਡਿਸਕਾਉਂਟ ਲਵੋ

ਹਰ ਥਾਂ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਏਜੰਟ ਦੇ ਰੇਟ ਤੋਂ ਅਸੀਂ 2% ਘੱਟ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਐਡ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਓ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਰੋ :

ਜੌਹਨ ਜਾਂ ਪੈਟਰੀਸ਼ੀਆ — 526-4535

ਕੇਂਦਰੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਤਬਦੀਲੀਆਂ — ਐਨ. ਡੀ. ਤਿਵਾੜੀ ਵਿੱਤ ਵੈਨਕੂਵਰ ਆਉਣਾ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਖਤਰੇ-ਭਰਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਲੋਕ-ਸਭਾ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕੇਂਦਰੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐਨ. ਡੀ. ਤਿਵਾੜੀ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲਾ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਦੋ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇ. ਨਟਵਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀ ਏ. ਕੇ. ਤਿਵਾੜੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਲ. ਐਲ. ਵੇਂਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਟੀਲ ਤੇ ਖਾਣਾਂ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਦੇਵ ਨੂੰ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਬਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੀ. ਸ਼ਿਵ ਸ਼ੰਕਰ ਰੋਸਿਰਸਜ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗੀ-ਪੱਧਰ ਤੇ ਲੜਾਈ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਰਟੀ-ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਜੰਗੀ-ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੜਾਈ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਉਸਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀ ਮੰਤਰੀ ਹੀ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਮ ਜੇਠ ਮਿਲਾਨੀ ਜੋ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਵੇਂ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਹੀ ਸੋਧਿਤ ਹਨ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਗਰੀਬੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਰਾਜਸੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਰੀਬੀ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਿਛਲੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਨਾਅਰੇ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਇਤਬਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤਾ ਲੈਣ ਲਈ ਫਿਰ 16 ਵੀਕਾਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਸ਼ੁਰੂ

ਵੈਨਕੂਵਰ — ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਭਰਨਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤਾ ਤਦ ਹੀ ਮਿਲੇਗਾ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 16 ਵੀਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ 10 ਹਫ਼ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤਾ ਲਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 16 ਹਫ਼ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਭੱਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ।

ਫਾਰਮ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਵਣ ਬੋਲ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਲੋਅਰ ਮੈਨਲੈਂਡ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ 11.5 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਭੱਤਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 16 ਹਫ਼ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਬੋਲ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨਾਲ 6000 ਕਾਮਿਆਂ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ।

ਸਰਵਣ ਬੋਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਸ ਹਫ਼ਤੇ ਕੰਮ ਹੀ ਮਸਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਸਟਰਾਅ ਬੇਰੀ, ਰਸਬੇਰੀ ਤੇ ਬਲੂਬੇਰੀ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਇਕੱਠਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

2 ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਗੰਢੀ-ਊਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨਾਲ

ਹੇਲੀਫੈਕਸ — ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜੇ ਸੱਤ ਵਿਅਕਤੀ ਮਿਲਟਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਟੂਡੈਂਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਾਸ ਅਜੇਹੇ ਸਬੂਤ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅਟਵਾ ਵਿਚ ਸੋਲੀਸਿਟਰ-ਜਨਰਲ ਜਿਮ ਕੈਲੇਹਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 174 ਗੰਢੀਊਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਵੀ ਡੀਪੋਰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੰਢੀਊਜ਼ੀ 12 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇਥੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਾਹੀਂ ਪੁੱਜੇ ਸਨ।

ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾਲ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਕਉਰਿਟੀ ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਬਣਨ ਲੱਗੇ 28 ਫੀਸਦੀ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ

ਟਰਾਂਟੋ — 1984 ਵਿਚ ਜਿਥੇ 20 ਫੀਸਦੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਨ 1987 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਕੇ 28 ਫੀਸਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਸਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ 40 ਫੀਸਦੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਇਸਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ ਜਦ ਕਿ 1984 ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 46 ਫੀਸਦੀ ਸੀ।

ਗੈਲਪ ਪੋਲ ਵਿਚ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: 'ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗਾ — ਜੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਵੱਲ ਲਿਜਾਵੇ ਜਾਂ ਜੇ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲਿਜਾਵੇ?'

ਵਿਕਟੋਰੀਆ — 'ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ' ਅਖਬਾਰ ਦੇ 28 ਜੁਲਾਈ 1987 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਬਿਉਰੋ ਦੀ ਬਾਰਬਰਾ ਮੈਕਨਿਨਟੋਕ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਖਤਰੇ-ਭਰਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰੈਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ 'ਸਖਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ' ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਉਸਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 174 'ਗੰਢੀਊਜ਼ੀਆਂ' ਵਿਚ ਸੱਤ ਅਜਿਹੇ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ' ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜੇ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਪੁਲਸ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਥੇ ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬੀ. ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਲਸ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰੋਬੀਨ ਬੋਰਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਥੇ 'ਸਖਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ' ਹਨ।

ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਦਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀਹ ਬੰਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬੰਬਰ ਖਾਲਸਾ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਟੋਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 20 ਫੀਸਦੀ ਤੇ ਲਿਬਰਲਾਂ ਵਿਚੋਂ 27 ਫੀਸਦੀ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਹਾਮੀ ਪਾਏ ਗਏ।

ਵੈਂਡਰਜ਼ਮ ਦਾ ਤੀਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਮੁਸਤਫੀ

ਵਿਕਟੋਰੀਆ — ਵੈਂਡਰਜ਼ਮ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਸਟੈਨ ਹੋਗਨ, ਜੋ ਐਡਵਾਂਸਡ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਸੀ, ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਯੂ. ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਠੇਕਾ ਲਿਆ ਸੀ — ਇਸ ਲਈ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਪਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਗਲਾਤ ਮੰਤਰੀ ਜੈਕ ਕੈਂਫ ਸੋਕਰਡ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਟੀਫਨ ਰੋਜ਼ਰਜ਼ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਫਿਰ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਾਬਕਾ ਸਪੀਕਰ ਡੈਲਟਾ ਦੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ 10 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਬੰਬੇ ਸਵੀਟਸ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਰ ਇਨਕ

ਮਠਿਆਈਆਂ ਦੀ ਸ਼ੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦੁਕਾਨ!

BOMBAY SWEETS MANUFACTURER INC.

6556 — 6560 MAIN (at 49th Ave.)

VANCOUVER, B.C. V5X 3G9

Tel. (604) 321-1414

Or 874-5722

CONTACT:

NARESH SHUKLA & BROS.

\$2.50 / ਪੌਂਡ ਵਾਲੀਆਂ
ਜਲੇਬੀਆਂ
\$1.00

\$2.50 / ਪੌਂਡ ਵਾਲੇ
ਲੱਛੂ
\$1.75

GM

WESTMINSTER

12th. STREET AT QUEENS AVE., NEW WESTMINSTER, B.C.

ਆਪ ਨਵੀਂ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਕਾਰ ਵੇਚਣੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੀਦਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਵਧੀਆ ਡੀਲ ਲਈ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ

ਗੁਰਜੀਤ ਬਾਵਾ ਦੀਂਡਸਾ

ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਰੋ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕਾਰ ਵਾਜ਼ਬ ਕੀਮਤ ਤੇ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

● ਬੈਂਡੀ ਜਿਹੀ ਡਾਊਨ ਪੇਮੈਂਟ ਦੇ ਕੇ ਆਸਾਨ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਤੇ ਕਾਰ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

WESTMINSTER GM ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ੋਅਰੂਮ ਵਿਚ 1987 ਦੇ ਮਾਡਲ ਹੁਣ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ ਤੇ 1986 ਦੇ ਮਾਡਲਾਂ ਤੇ ਸੇਲ ਅਜੇ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਸ਼ੋਅਰੂਮ ਵਿਚ ਆਓ ਤੇ ਸੇਲ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਓ!

BUS. 521-7731

Pager 687-1985 #5531

ਗੁਰਜੀਤ ਦੀਂਡਸਾ ਬਾਵਾ

ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਪਲੀਮੈਂਟ

ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਲੋਂ

ਪਹਿਲੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਨਫਰੰਸ

7, 8 ਅਤੇ 9 ਅਗਸਤ, 1987 ਨੂੰ

ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਕਿਲਾਰਨੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ - 6260 ਕਿਲਾਰਨੀ ਸਟਰੀਟ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਭਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹਨਗੇ। ਇਸ ਸਪਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ

ਪੱਤਰਾਂ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਸਪਲੀਮੈਂਟ' ਵਿਚ ਛਪਣਗੇ। ਹਿਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ

ਸਾਧੂ (ਬਿਨਿੰਗ)

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਭਾਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਅੱਸੀ ਨੱਬੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਆਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹੇ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਆ ਵਸੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨਵੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਨਵੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਪੈਂਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਹਨ। ਇਸ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਨਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰੁਝਾਨ ਕੀ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ : ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸਮਾਜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਲਾਮ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਸਨ।¹ ਯੂਰਪੀਅਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਸਰ ਵਜੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਗੁਲਾਮ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਕਈ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਇਸ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।

ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੇ ਕਿਹੜੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਨੂੰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਦੇ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂਆਂ ਜਿਵੇਂ ਧਰਮ, ਬੋਲੀ, ਤੇ ਕਲਾ ਨੈਤਿਕਤਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਹੀ ਉਸ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉੱਚ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਧਰਮ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗੀਤੀ ਰਿਵਾਜ, ਕਾਨੂੰਨ, ਕਲਾ ਆਦਿ ਉੱਪਰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੋਲੀ ਉਹ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਅੰਗ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੈ। ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਨਾਤਾ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕਾਈ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਹਿਤ, ਸੰਗੀਤ, ਲੋਕ ਨਾਚ ਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਹੋਰ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਕਲਾ ਕਿਰਤਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਕਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ, ਨਵਾਂ ਤੇ ਵਾਧੂ ਸਮੇਤ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਉੱਪਰ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਲਾ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਵੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੱਤਤਾ ਕਰਕੇ ਕਲਾਤਮਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ 'ਅਕਸਰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ' ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਵਾਂਗ ਇਹ ਵੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅੰਗ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਹੀਂ। ਸਭਿਆਚਾਰ ਤਾਂ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਅਮਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰੋਮੈਂਡ ਵਿਲੀਅਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੇ "ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋ ਸਾਰੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕਿਆਂ (way of life) ਨੂੰ, ਜੀਵਨ

ਸਾਧੂ

ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜੀ ਅਮਲ (social process) ਨੂੰ ਹੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"²

ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵਲੋਂ [ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਨਵ (Anthropology) ਤੇ ਸਮਾਜ (sociology) ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵਲੋਂ] ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਕਿੱਨੀਆਂ ਹੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਫਰੈਂਕ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ :

"ਸਭਿਆਚਾਰ ਇਕ ਚੁੱਟ ਅਤੇ ਜਟਿਲ ਸਿਸਟਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਅਤੇ ਬੋਧਕ ਵਰਤਾਰੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"³

ਕਾਫੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਖੋਜਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨ⁴ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਅੰਗਾਂ ਉੱਪਰ ਨਿਰਣੇਯੋਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਗੀਤੀ ਰਿਵਾਜ, ਕਾਨੂੰਨ, ਗਿਆਨ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਦਿ ਸੱਭ ਉਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੇ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।⁵ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਮਲ ਇੰਨਾ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਮਕੈਨੀਕਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਟਿਲ (complex) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਜਦ ਕਿ ਸੰਚਾਰ ਸਾਧਨ ਇੰਨੇ ਵਧ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਗੁੰਝਲਤਾ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਇੰਨੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

"ਮੇਰੇ ਕੁੰਜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤਾਹਨੇ
ਥੋਡੀ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਦੇਸ ਤਿਆਗੀ
ਤੁਸੀਂ ਕਵੱਲੀਆਂ
ਜਾਂ ਦੇਸ ਕੁਪੱਤਾ
ਜਾਂ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਯਾਰੀ?"

"ਨਾ ਵੇ ਮੇਰਾ ਅਸੀਂ ਕੁਪੱਤੀਆਂ
ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਯਾਰੀ
ਡਾਢੇ ਨੇ ਸਾਡੀ ਚੋਗ ਖਿਲਾਰੀ
ਲੈਣੀ ਪਵੇ ਉਡਾਰੀ"

(ਮੇਲੀ ਤੇ ਮਹਿੰਦੀ ਵਿਚੋਂ)

ਜੇ ਮੁੰਡਿਆ ਤੂੰ ਖੱਟਣ ਜਾਣਾ
ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੇਸ ਨਾ ਜਾਈ
ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਨਿੰਦਦੇ ਲੋਕੀ
ਮੁੱਖ ਉਥੇ ਵੀ ਨਾਹੀ
ਕਿਰਤ ਤੇਰੀ ਨੂੰ ਵਿਹਲੜ ਖਾਵਣ
ਇਹ ਨੇ ਸਭਨੀਂ ਥਾਈ
ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਦੇ
ਨਾ ਜਿੰਦੜੀ ਨੂੰ ਲਾਈ
ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਦੇ।

ਉਪਰਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਭਿਆਚਾਰ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਅਮਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਜੀਵਨ ਅਮਲ ਉਸ ਥਾਂ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਢਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਵੀ ਮੁਤਾਬਕ, “ਲੰਬੀ ਸਮਾਜਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਇਕ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੂਹ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਉਸਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਮਲ ਘੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।”⁶

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ : ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਇਕ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ “ਪੰਜਾਬੀ” ਹੈ ਕੌਣ ? ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਨਾ ਤਾਂ ਬੋਲੀ ਇਕ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਨਾ ਇਹਦਾ ਧਰਮ ਇਕ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਇਕ ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ। ਨਾ ਇਹ ਇਥੇ ਇਕ ਭੂਗੋਲਿਕ ਇਕਾਈ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਇਕ ਭੂਗੋਲਿਕ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਮਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਜਾਪੇ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਆਏ ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਉਸ ਪਰਤੀ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, “ਸਪਤਸਿੰਧੂ ਦੀ ਪਰਤੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਦਿ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਆਦਿ ਸਭਿਅਤਾ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਹੀ ਜਨਮ-ਦਾਤੀ ਰਹੀ ਹੈ।”⁷ ਤੇ ਇਸ ਚੁੱਗਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਅਮੀਰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੋਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਕਈ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰ ਅਧਾਰਤ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤੇ, ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਇਹਨਾਂ ਨਵੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਿਆਂ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਢਾਲੇਗਾ ਤੇ ਕਦੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਡਟੇਗਾ। ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ? ਇਹ ਕੁਝ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਤਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਹੀ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਵੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਅਣਗਿਣਤ ਬਾਹਰੀ ਹਾਲਤਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਥੇ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਉਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅੰਦਰ ਨਵੇਂ ਰੁਝਾਨ ਜਿੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਣਦੇ ਹਨ ਉਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਨਵੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਸ ਪਰਚੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਸੱਠਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਤੱਟ ਦੇ ਸੂਬੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ (ਬੀ. ਸੀ.) ਵਿਚ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਚਾ ਇਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉਪਰ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਥੋਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੀ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਇਸ ਪਰਚੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਦੂਜੀ ਸੀਮਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਰਚਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਉਪਰ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ : ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਇਸ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਸਾਲ 1904-5 ਵਿਚ ਆਏ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਸਨ ਜੋ ਫੌਜ ਵਿਚੋਂ ਗੈਰ-ਇਰਾਦੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਆਏ ਸਨ। ਪਰ 1906-7-8 ਵਿਚ ਆਏ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਸਿੱਧੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੀ।⁸ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਥੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਫੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 1908 ਤੱਕ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਇਥੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪਰ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਇਸੇ ਰਵਤਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਧੀ। ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਘੋਲ ਲੜੇ ਪਰ ਉਹ ਨਸਲੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਨ ਨਾ ਬਦਲ ਸਕੇ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵਧੀਕੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹੋਣਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਕੁੱਦਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਥੇ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 1919 ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਸੱਦਣ ਦਾ ਹੱਕ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪਰ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਥੋੜ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਲੋਕ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕੇ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆਏ। ਜਿਥੇ 1911 ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ 2300

ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੀ 1921 ਤੱਕ ਘਟ ਕੇ ਸਿਰਫ 1,016 ਰਹਿ ਗਈ। ਅਤੇ ਫੇਰ ਗਿਣਤੀ ਚਾਲੀਵਿਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਮੁੜ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ।⁹ ਫੇਰ 1951 ਵਿਚ ਕੋਟਾ ਸਿਸਟਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਨਵੇਂ ਲੋਕ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਪਰ ਹੁਣ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਸੋਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ 1967 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਵਿਜ਼ਿਟਰ’ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਇਥੇ ਵਿਜ਼ਿਟ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਆਏ ਸਨ।

ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੋਤਨ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਥੇ ਸਦਾ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਬਹੁਤੇ ‘ਸਵਰ’ ਲਾਉਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਟੀਚਾ ਯੇਸ਼ਾਂ ਚੌਖੀ ਪੂੰਜੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਵਾਪਿਸ ਦੇਸ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਮੰਗਵਾ ਲਏ ਉਹ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਹਾਲੀ (ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ) ਦੌਰਾਨ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਵਾਪਿਸ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ ਤੇ ਇਧਰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬਿਤਾ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਵਾਪਿਸ ਗਏ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ, ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਵਾਪਿਸ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਲੋਕ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸੀਂ ਲਟਕਦੇ ਰਹੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਿਹੜੇ ਥੋੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਇਥੇ ਆਏ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਧਰ ਜੰਮੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਥੋੜੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਪੱਛਮੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪਲੇ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਥੋੜੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣੀ ਸਿੱਖੇ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨੀ ਲਿਖਣੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਰਹੇ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲੇ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀ ਇਥੇ ਆਪਣਾ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਵਾਲਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਹੀ ਰਹੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ 1967 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਏ ਨਵੇਂ ਆਵਾਸੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ।

ਜੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਸੋਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿੱਧੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਇਆਂ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ : ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ, ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਖਾਸ ਕਰ ਯੂਗਾਂਡਾ ਤੇ ਕੀਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਫੀਜ਼ੀ ਵਿਚੋਂ, ਇਗਲੈਂਡ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨਿਆਂ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਹੁਣ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਸੋਂ ਵਿਚ ਇਥੇ ਜੰਮਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਕਿੱਤੇ : ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੋਰਟ ਮੁਡੀ ਲੋਕੜੀ ਦੀ ਇਕ ਮਿਲ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਗੋਰੇ ਨੇ ਫੱਟੇ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਭਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬਾਕੀ ਮਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਫੈਲ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਿੱਤਾ ਮਿਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਬਾਲਣ ਵਾਲੀ ਲੋਕੜੀ ਘਰ ਘਰ ਵੇਚਦੇ। ਇਹ ਕੰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਘੋੜਾ ਗੱਡੀਆਂ ਨਾਲ ਤੇ ਫੇਰ ਟਰੱਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਲੋਕੜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਿੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਜਿਸਮਾਨੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ। ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲਾਂ ਵਿਚ ਯੂਨੀਅਨ (IWA) ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਤਨਖਾਹਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਚਾਨਸ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਅਚੇਤ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਗਿਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਨਵੇਂ ਆਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦੁਆਲੇ ਇਕ ਚੁਟਕਲਾ ਵੀ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋਇਆ : ਇਕ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਆਈ ਹੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ “ਕਾਕਾ ਕੰਮ ਕਿਹੜੀ ਮਿਲ 'ਚ ਕਰਦਾ?” ਉਸ ਨੇ ਅੱਗਿਓਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੀ ਸੀ ਹਾਈਡਰੋ 'ਚ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ।” ਤਾਂ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕੋਈ ਨਈ ਪੁੱਤ ਹੋਂਸਲਾ ਰੱਖ ਤੇਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮਿਲ 'ਚ ਕੰਮ ਮਿਲ ਜਾਊਗਾ।” ਇਕ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਕਿੱਤੇ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਕੂਲੀ ਸਿਖਲਾਈ ਤਾਂ ਕੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਆਉਣੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵਿਚ ਕੰਮ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਇਕ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਉਚ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਕਾਫੀ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੁਣ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਕਾਫੀ ਲੋਕ ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜਨੀਅਰ, ਸਕੂਲਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ, ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਉਚ-ਪਦਵੀਆਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ‘ਅਮੀਰ’ ਹੋਏ ਹਨ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੁੱਟ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਲੋਕੜੀ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਜਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਏ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੁਣ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ, ਸਫਾਈ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ, ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ, ਜੰਗਲਾਤ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਦਰਖਤ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਠੇਕੇ ਲੈ ਕੇ ਬੜੀ ਛੋਟੀ ਅਮੀਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਇਮੀਗਰੈਂਟ (ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਰੰਗਦਾਰ ਲੋਕ ਹੀ) ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲੀ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਉਮਰ ਵੱਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਕੰਮ ਮਿਲਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕੰਮ ਦੁਆ ਕੇ ਕਾਫੀ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮੁਰਖ ਦਾ ਕੰਮ ਵੇਂਹਦੇ ਰਹਿਣਾ
ਚਾਤਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ
ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਮਹਿਕਾਂ ਵੰਡਣਾ
ਪੱਥਰ ਦਾ ਕੰਮ ਅੜਨਾ
ਫਿਰਕੂ ਦਾ ਕੰਮ
ਜ਼ਹਿਰ ਫਲਾਉਣਾ
ਮਾਇਆ ਖਾਡਰ ਮਰਨਾ
ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਫੜੇ ਸਚਾਈ
ਲੋਕ ਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਖੜਨਾ
ਸੱਚ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨੇ
ਖਤਮ 'ਹਨੇਰਾ ਕਰਨਾ
ਸੱਚ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨੇ
ਖਤਮ ਹਨੇਰਾ ਕਰਨਾ

ਤੂੰ ਕਰ ਬੈਠੀ ਪੈਖੇਬਾਜ਼ੀ
ਦੇ ਕੇ ਝੂਠੇ ਲਾਰੇ
ਅਮਲ ਏਕਤਾ ਤੋੜਨ ਖਾਤਰ
ਵਹਿਸ਼ੀ ਸੋਚ ਖਿਲਾਰੇਂ
ਆਇਆ ਜੁੱਗ ਚਾਨਣਾਂ ਦਾ
ਤੇਰੇ ਫਟ ਜਾਣੇ ਝੂਠ ਦੇ ਗੁਬਾਰੇ
ਨੀ ਆਇਆ ਜੁਗ ਚਾਨਣਾਂ ਦਾ।

ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਲਓ
ਵੱਜ ਗਏ ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ
ਘਰ ਘਰ ਅੰਦਰ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ
ਲੋਕ ਵਿਲਕਦੇ ਸਾਰੇ
ਨਿੰਬੂ ਵਾਂਗ ਨਿਚੋੜੇ ਲੋਕੀ
ਝੁੱਝੇ ਪੇਟ ਵਿਚਾਰੇ
ਤੂੰ ਕਿਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲਈਆਂ ਤਾਕਤਾਂ
ਦੱਸੀਂ ਖੋਲਕੇ ਜ਼ਰਾ ਸਰਕਾਰੇ
ਤੂੰ ਕਿਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲਈਆਂ - ਤਾਂ

● ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਰੜਕਦੀ
ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਫੱਟੇ
ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੀਤ ਗੁਆਚੇ
ਜਿਹੜੇ ਵਤਨਾਂ ਵਿਹੜੇ ਰੱਖੇ
ਸ਼ਾਮ ਪਈ ਤੇ ਰਾਤ ਗੁਆਚੀ
ਅਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਸਫਰੀਂ ਥੱਕੇ
ਡਾਲਰਾਂ ਨਾਲ ਅੱਗ ਨਾ ਬੁਝੀ
ਅਸੀਂ ਕਰ ਕਰ ਵੇਖੇ ਕੱਠੇ
ਡਾਲਰਾਂ

ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਰੜਕਦੀ
ਸੁਪਨੇ ਹੋ ਗਏ ਬੁੱਢੇ
ਓਵਰ ਟਾਈਮ ਵਿਚ ਗਈ
ਜਵਾਨੀ
‘ਹੁਣ ਹੋ ਗਏ ਲੋਕ ਕੁੱਝੇ
ਸਵਾਦ ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ
ਦੇਖੇ ਖਾਕੇ ਠੁੱਡੇ

ਦੂਜਾ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵਧੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿਚਣ ਲਈ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਸ ਕਰ ਭਾਰਤੀ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਸਮਾਨ ਸੌਸਤਾ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿਚ ਵੇਚਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿਚ ਏਨਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਘਾਪਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਟੋਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰ ਇਹਨਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਲੁੱਟ-ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੁਣ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ (service sector) ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਬੀਮਾ ਏਜੰਟ, ਗੇਅਲ ਇਸਟੇਟ ਏਜੰਟ (ਘਰਾਂ ਦੀ ਖ਼ੀਦੋ ਫਰੇਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ), ਕਾਰਾਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅਕਸਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਅਕਸਰ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ 'ਪੰਜਾਬੀ' ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਬੀਮਾ ਏਜੰਟਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਕੇ ਪਾਲਸੀਆਂ ਵੇਚਣ ਦੇ ਕਾਫੀ ਕਿੱਸੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹਨ।

ਉਪਰ ਵਿਚਾਰੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਲੁੱਟ-ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਅੰਗ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੋਂ ਦੀ ਆਮ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਚੰਗੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਆਇਆ ਬੰਦਾ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਧ ਕਮਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜੇ ਕੋਈ ਇਨਾ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਜਥੇਬੰਦਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਸਕੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਦੇ ਭਾਰ ਥੱਲੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਘਟੀਆ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੇ। ਬੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ। ਨਵੇਂ ਆਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਅਕਸਰ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਨਵੇਂ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਹੜਤਾਲ ਤੋੜਨ ਲਈ 'ਸਕੈਬ' (scab) ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਣਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਆਵਾਸੀ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਹੜਤਾਲਾਂ ਤੋੜਨ ਲਈ ਆਮ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਅੱਜ ਵੀ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਬੀ ਸੀ ਦੇ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਕੁਝ ਹੜਤਾਲਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਮਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅੰਦਰ ਸਨਅਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣਾ ਵੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਫੈਲਾਅ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਔਖੇ ਅਤੇ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।¹⁰ ਦੋਸ਼ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਆਇਆਂ ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦਾ ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਮੁੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਵੀ ਜੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟੈਕਸੀ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਮਿਲਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵਨ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਹਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ। ਸੋ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਅਜੇ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸਨਅਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕੰਮ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦੁਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਖਾਸ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵੱਲ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਤਕਰਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ 1986 ਵਿਚ ਚੱਲੀ ਨਵੀਂ ਗੱਡੀ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਟਿਕਟ ਚੈਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਵਰਦੀਆਂ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਚੈਕਰਾਂ ਤੇ ਹੇਡਕੁਆਟਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖਣ ਲਈ 'ਵਾਕੀਆਂ-ਟਾਕੀਆਂ' ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਇਕ ਦੋਹਰੇ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੋਰੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਸਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਚੰਗੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਫਰਕ ਇਹ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਕੱਲੇ ਮਰਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਤਨਖਾਹ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਬਾਈ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਉਪਰ ਵੀ ਭਾਵਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੰਮ ਤੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰਾਂ ਕੋਲ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਗੋਰੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਿਰਫ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੇਂ ਸਿਆਣੇ ਮਾਂ ਪਿਓ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਮੰਗਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੋਲੀ : ਬੋਲੀ ਕਿਸੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬੋਲੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਨੁਕੂਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਬੋਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਝੁੱਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਆਦਿ ਵਾਸੀ (ਨੇਟਿਵ ਇੰਡੀਅਨਜ਼) ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਈ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਆਈਆਂ (ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਚਦੇ ਹਨ) ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ

ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਜੰਮੇ, ਜੁਆਨ ਹੋਏ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਇਥੇ ਜੰਮੇ ਪਲੇ ਬੱਚੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਝ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੱਧੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੀ ਹੈ। ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੋਹਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਮਿਲਗੋਭੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅੜਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਸੌਖ ਹੋ ਸਕੇ। ਤੇ ਮਾਪੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਅੜਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਵੇਂ ਆਇਆਂ ਉਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਢੁੱਕੇ ਪਰ ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੁੱਕਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ, "ਮਿਮੀ ਤੇਨੂੰ ਡੇਡੀ ਮੰਗਡਾ।"

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬੋਲੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਕ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣੇ ਗੁਆ ਕੇ ਨਵਾਂ ਰਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਘਰ 'ਚ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸੰਦ, ਆਸ-ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਮੰਡੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਆਦਿ ਸਾਡੀ ਨਿੱਤ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਇਥੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਆਮ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੌਲਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਬਦ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫਿਕਰੇ: 'ਇਹ ਤਾਂ ਟੂ ਬੇਡ ਹੋਇਆ ਬਈ', 'ਫੀਲ ਜਈ ਨੀ ਗੁੱਡ', ਜਾਂ 'ਬੰਦਾ ਆਪੇ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਯੂਜ਼ ਟੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ' ਆਦਿ ਸਾਡੀ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸ਼ਬਦ ਜਿਵੇਂ 'ਬੋਈ' (boy), 'ਖਾਅ' (car), 'ਨੇ ਮਾਰਾ' (It does not matter), 'ਨੇ ਸਾਵੀ' ਆਦਿ ਹੁਣ ਗੈਰ ਵੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਆਸ ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਆਮ ਬੋਲੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਰਿਆਂ ਵਲੋਂ 'ਹਿੰਦੂ' ਨਾਂ ਨਾਲ ਮੁਖਾਤਬ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਅਕਸਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ' ਨੇ ਲੈ ਰੱਖੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ 'ਇੰਡੋ-ਕਨੇਡੀਅਨ' ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਾਤੀ ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਥੇ ਦੇਖਣਯੋਗ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਬੱਬੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਧੁਹ ਕੇ 'ਬੱਬ' ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜੱਜੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਜੈਕ'; ਦੱਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਡੇਵ'; ਗੱਗੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਗੈਰੀ' ਆਦਿ। ਇਹ ਨਾਂ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮਾਂ ਉਪਰ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰਾਂ ਜਾਂ ਫੋਰਮੈਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਰਲੀਕਰਨ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਸ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਧਰਮ : ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਿ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਗਿਣਤੀ ਈਸਾਈਆਂ ਦੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਗਿਣਤੀ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਉਪਰ ਅਸਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਉਪਰ ਕਾਫੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉਪਰ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਇਸ ਕਦਰ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਕ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ (Between Two Cultures)¹¹ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਖੋਜ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੂ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾਕਟਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।¹²

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਵਈਏ ਤੋਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਧਰਮ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਨਾਲ ਸਭਿਆਚਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਭੁਲੇਖੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਰਮ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲਿਖਾਰੀ ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: "...ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਧਰਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਆਰੀਆ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ, ਈਰਾਨੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ, ਅਰਬ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਈਸਾਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।"¹³ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਰੇ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸਮਝਣਾ ਗਲਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਧਰਮ ਦੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਵਧਣ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪਦਾਰਥਕ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਸਮਾਂ, ਸ਼ਕਤੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੀ ਪਦਾਰਥਕ

ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਟੁਰੇ ਆਪਣੇ
ਲੈ ਕੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ
ਆਸਾਂ ਦੀ
ਇਕ ਕਿਰਨ ਸੁਨਿਹਰੀ
ਸੁਪਨੇ ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰੀ
ਸੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮੋਹ ਧਰਤੀ ਦਾ
ਪਾ ਕੇ ਉਮਰ ਪਟਾਰੀ
ਰਾਤਾਂ ਝਾਕਦਿਆਂ
ਉਮਰ ਬੀਤ ਗਈ ਸਾਰੀ
ਰਾਤਾਂ ਝਾਕਦਿਆਂ

- ਬਾਬਲ ਮੇਰੇ ਕੰਤ ਟੋਲਿਆ
ਟੋਲ ਲਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ
ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਜਿੰਦ ਸੜਦੀ ਮੇਰੀ
ਜਿਵੇਂ ਮਹੀਨਾ ਜੇਠ
ਅੱਜ ਪੀੜਾਂ ਮਨ ਬੇ-ਬੱਸ ਹੋਈਆਂ
ਤਪੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਰੇਤ
ਬਾਬਲਾ ਨਾ ਭੇਜੀ
ਧੀਆਂ ਵੇ ਪ੍ਰਦੇਸ
ਬਾਬਲਾ

ਇਸ ਨਵਰਤ ਨੇ
ਪੁੱਟੀਆਂ ਯਾਰੋ

ਕੋਡੀਆਂ ਝੁੰਘੀਆਂ ਖਾਈਆਂ
ਧਰਤੀ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ
ਹਾਲ ਦੁਹਾਈਆਂ

ਰੰਗ ਨਸਲਾਂ ਦੀ ਐਸੀ ਬਦਬੂ
ਮੌਸਮ ਦੇ ਵਿਚ ਘੋਲੀ
ਧਰਤੀ ਦੇ ਪੋਟੇ ਪੋਟੇ ਚੋਂ
ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਉਗਲ ਆਈਆਂ

ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਦੌੜ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਇਹ ਹਾਲਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਰਮ ਇਸ ਖਲਾਅ ਨੂੰ ਭਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਇਹ ਹਾਲਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਧਰਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਥਿਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਲੋਕ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅਕਸਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਥੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇਥੇ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਬਣਨੇ ਸੰਭਵ ਸਨ। ਤੇ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰਫ ਧਰਮ ਪਰਚਾਰ ਦੇ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਗੋਂ ਉਹ ਇਕ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਆਮ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵੀ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਜਿੱਠੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੰਖਿਆ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਉਸਾਰ ਲਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਤਾਲ ਮੇਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਪਰਚਾਰ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਧਾਰਮਿਕ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਪਕਿਆਈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਤਨੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਧਰਮ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਮਗਰ ਭੱਜਣਾ, ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਮਿਲਣ ਲਈ ਪੂਜਾ, ਕੀਰਤਨ, ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਾਉਣ ਆਦਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਮ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਤਵੀਤ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਟੂਟੇ ਕਰਨ ਕਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੀ ਕਦੀ ਕਦੀ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਬੱਚਾ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ, (ਖਾਸ ਕਰ ਮੁੰਡਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ) ਸੰਤਾਂ, ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਕ ਬੜੀ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਧੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ, ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਲੋਂ ਮਾਨਤਾ ਹਾਸਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਇਹਨਾਂ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਝ ਇਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਇਹ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਜਾਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤਾ ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਚਰਚ ਵਾਂਗ ਕੁਰਸੀਆਂ ਵੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਲੋਕੀ ਚੁੱਤੀ ਸਣੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਟੋਪ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਜਾਣ ਦਾ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਨਵੇਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪੱਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੋਕ ਸਿਰ ਤੇ ਗੁਮਾਲ ਬੰਨ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਹਟਿਆ ਬਲਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਝਗੜਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਮਾਲ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਵੀਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਆਪਸੀ ਟੱਕਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਪੁਰਾਣੇ ਬੰਦੇ ਅਜੇ ਵੀ ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਲਾਗੇ ਰਿਚਮੰਡ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀ ਉਸਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤਾਂ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਸੀ ਅੰਤਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਵੀ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਬਰਤਨ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰਤਾਂ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਦਮੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਫੇਰ ਇਸ ਕੰਮ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਾਗ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੋਂ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕੁਝ ਲੋਕ ਨੌਕਰੀ ਵਜੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਵਧਣ ਦੇ ਅਸਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਿਆਸਤ : ਜਦੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਏ ਹਨ ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਸਿਆਸਤਾਂ : ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੀ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਭਾਰੂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਾਉਣੀ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ 'ਚ ਬਣੀ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਇੰਡੀਅਨ ਵੈਲਫੇਅਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ'। ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਤੱਕ ਸਰਗਰਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਘੋਲ ਲਏ। 14 ਇਸੇ ਮਸਲੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪੱਖ ਬੜਾ ਉਘਾੜਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰਾਖ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਸਤੇ ਕਈ ਅਨਪੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਲਿਖਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਇਥੋਂ ਦੀ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਸੀ। ਭਾਵ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਿਨਰ ਕਰਨੇ, ਪਦਵੀਆਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣੇ, ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਆਦਿ। ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਨਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਅਪਣਾਈ। ਨਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਮੇਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ ਪਿਰਤ ਵੀ ਚੱਲੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਥੇ ਚਿਰਾਂ ਦੇ ਆਏ ਹੋਏ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਵਪਾਰੀ ਮੁਢਾਦ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੈਰੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਮੁਤਾਬਕ 'ਸਟੇਟਸਮੈਨ' ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਨਵੇਂ ਆਏ ਸਾਰੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵਧੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਰਤਾ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਇਹਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਫੀ ਚੇਤੰਨ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਇਥੇ ਨਸਲਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਲਹਿਰ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਰੋਲ ਸੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪੱਧਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਮਾੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਉਪਰ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸਿਆਸਤ ਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਅਤਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਖੱਬੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੇ ਮਸਲੇ ਵੀ ਬੜੀ ਸੂਝ (ਸਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ) ਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਉਠਾਏ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ। ਖੱਬੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਭਰ ਥੱਲੇ ਦਮ ਘੁੱਟ ਰਹੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰ ਜੂਨ 1984 ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਿਆਸੀ ਮੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਿਲ ਕਰਕੇ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੰਚ ਦੀ ਅਜੇ ਨੇੜ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੱਝਦੀ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਇਥੋਂ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਕਾਫੀ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1947 ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ। ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਖਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ — NDP (New Democratic Party of Canada) ਜੋ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਕੇਲ ਦੇ ਖੱਬੇ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਤੇ Liberal Party of Canada, ਜੋ ਸਿਆਸੀ ਸਕੇਲ ਦੇ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਫੈਡਰਲ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਲਿਬਰਲ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੀ ਸੀ ਦੀਆਂ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਪਾਰਟੀ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵੀ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵੀ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚਲਾ ਜਮਾਤੀ ਵਿਖਰੇਵਾਂ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਜੋ ਅਜੇ ਖੁੱਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘੱਟ ਘੱਟ ਅੰਦਰੇ ਗਤੀ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸੱਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਸੋਸ਼ਲ ਕਰੇਡਿਟ ਤੇ ਪਰਾਗਰੈਸਿਵ ਕੰਨਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਮਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਵੱਲ ਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਸਾਲ 1986 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਬੀ ਸੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਇਥੋਂ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਪੰਜਾਬੀ ਮੇਅ (ਮੋਹਣ) ਸਹੋਤਾ ਐਮ ਐਲ ਏ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹਦੇ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ਫੇਰ ਵੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਚੁਣੇ ਜਾਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਲਈ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਿਆਸੀ ਘਟਨਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਕਲਾ : ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਲਾ ਕਿਰਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਨਾਟਕ ਸੰਗੀਤ, ਲੋਕਨਾਚ ਆਦਿ ਵੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇਥੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅਸਰ ਥੱਲੇ ਕਾਫੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਪਰ ਫੇਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਟ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਬਾਕੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੇ ਬੜਾ ਠੰਝ ਤੇ ਮੌਲਿਕ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ 1973 ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਾਲ ਇਥੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ 'ਵਤਨ' ਦੂਰ' ਨੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੁਢਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਈ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ,

ਗਲਾ ਘੁੱਟਿਆ ਸ਼ਰਾਫਤ ਦਾ
ਜੰਗਬਾਜ਼ੇ ਸ਼ਰਮ ਕਰੇ
ਬੀ ਬੀਜੇ ਨਾ ਆਫ਼ਤ ਦਾ।

ਫੁੰਘੇ ਸਾਗਰ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੇ
ਸੂਲੀ ਤੇ ਗੀਤ ਟੰਗੇ
ਸਿਰ ਝੁਕਣੇ ਨਹੀਂ ਕਲਮਾਂ ਦੇ

ਪਿੰਡ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਮਖਣੀ ਜਿਹਾ
ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਨੈਣ ਭਰੇ
ਦਿਲ ਹੋਇਆ ਏ ਜ਼ਖਮੀ ਜਿਹਾ

ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਾਨੀ ਏਂ
ਦਿੱਲੀਏ ਨੀ ਖੈਰ ਕਰੀਂ
ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਏ।

ਅੱਖ ਵੇਰੀ ਦੀ ਕਾਣੀ ਏ
ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਾਹ ਜਾਣ ਦੇ
ਸਾਡੀ ਸਾਂਝ ਪੁਰਾਣੀ ਏ।

● ਕੁਝ ਟੁੱਟੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਨੇ
ਸੂਲੀ ਤੇ ਟੰਗ ਛੱਡਿਆ
ਸਾਨੂੰ ਨਸਲੀ ਰੰਗਾਂ ਨੇ।

ਇਹ ਜੰਗ ਹੈ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ
ਭੇਟਾਂ ਨੂੰ ਦਰਦ ਬੜਾ
ਹਿੱਕ ਬਲਦੀ ਦੇ ਮਾਂਵਾਂ ਦੀ

ਅਮਨ ਮਾਰਚ ਦੇ ਨਾਂ

ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ
ਕੀ ਬੱਚਾ ਕੀ ਨਾਰੀ
ਨਾਲ ਨਾਹਰਿਆਂ ਅੰਬਰ ਗੂੰਜੇ
ਬੋਲਣ ਅਮਨ ਪੁਜਾਰੀ
ਮਰ ਜਾਵੇ ਸਾਮਰਾਜੀਆ
ਨਾਲੇ ਟੁੱਟ ਜਾਏ ਇਹਦੀ ਸਰਦਾਰੀ
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹੁਦ ਵੰਡਦਾ
ਤੀਜੀ ਜੰਗ ਦੀ ਕਰੇ ਤਿਆਗੀ
ਧਰਤੀ ਸਾਡੀ, ਅਸੀਂ ਧਰਤ ਦੇ
ਕਹੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਸਾਰੀ
ਨੀ ਘੁੰਗੀਏ ਅਮਨ ਦੀਏ
ਲਾ ਅਸਮਾਨ ਉਡਾਰੀ
ਨੀ ਘੁੰਗੀਏ ਅਮਨ ਦੀਏ

ਅਖਬਾਰ, ਸਾਹਿਤਕ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਫਿਲਮੀ ਰਸਾਲੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ ਕਾਫੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਖੇਡੇ ਗਏ ਹਨ।¹⁵

ਜਿਥੇ ਸਾਹਿਤ ਅਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਨਹੀਂ ਉਭਰਿਆ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਲੋਕ-ਨਾਚ ਭੰਗੜਾ ਅਤੇ ਗਿੱਧਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿਥੇ ਵੀ ਥੋੜੇ ਬਹੁਤ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ ਉਥੇ ਉਹਨੀ ਇਕ ਅੱਧ ਭੰਗੜੇ ਦੀ ਟੀਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਆਦਿ ਵਿਚ ਤਾਂ ਭੰਗੜੇ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਰਜਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜਿਥੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਇਹਨਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਇਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਆਮ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ। ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ, ਘਰੇਲੂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਗਮੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤਾਂ ਯਾਮਾਂ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ। ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਨਪਰਚਾਵੇ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਗੱਲ ਅਜੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧੀ। ਲੋਕ ਵੀਡੀਓ ਸਟੋਰਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆਕੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਘਰ ਟੀ ਵੀ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਗਾਣੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰਸਾਲੇ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਫਿਰ ਫਿਲਮੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਬਿਆਨੀ ਮੌਕੇ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਉਸੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਭੜਕਾ ਪਾਊ, ਹੰਝੂ ਲਿਆਊ, ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਖਬਰਾਂ ਹੋਣ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਟੀ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਆਮ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੰਬਈਆ ਸੁਆਦਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਂ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਉਹ ਮਹਿਜ਼ ਵਕਤ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਟੀ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਪਤਲੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਪਾਰੀ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੀ ਵੀ ਉਪਰ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਨਾਂਹ ਪੱਖੀ ਅਸਰ ਇਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੀਡੀਆ ਇੰਨਾ ਸ਼ਕਤੀਵਰ (ਖਾਸ ਕਰ ਟੀ ਵੀ) ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਨਾ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਸ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸੋਧ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਦਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਬੰਬਈਆ ਫਿਲਮਾਂ ਨੇ ਵਿਗਾੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਆਦ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀਆਂ ਆਪਣਾ ਬਹੁਤਾ ਵੇਹਲਾ ਸਮਾਂ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਅਤੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿਤਾਬਾ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ, ਨਾਟਕ ਦੇਖਣਾ, ਆਰਟ ਗੈਲਰੀਆਂ ਦੇਖਣੀਆਂ, ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਦੇਖਣੇ ਆਦਿ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਕਿਤਾਬ ਪ੍ਰੀਦਣ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੀਦਦੇ। ਨਾ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਭਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਦੁਕਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੇਚੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਣ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਜੇ ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਸੋਂ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਘਰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਾਤਪਾਤ ਤੇ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ : ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਘਿਨੌਣਾ ਪੱਖ ਜਾਤਪਾਤ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸਮਾਜਕ ਵੰਡ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਅਧਾਰ ਇਥੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਇਥੇ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਜੇ ਅਨਿਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਥੇ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਜੇ ਜਾਤਪਾਤ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਵੱਖਰੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤੇ ਗੰਢਣਾ ਇਥੇ ਵੀ ਅਨੁਸ਼ਟੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਜਾਤ ਪਹਿਚਾਣ ਪਾਉਣ ਵੇਲੇ ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਧੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਦੀ ਜਾਤ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਨਿਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੱਖ ਇੰਨੀ ਛੋਟੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਧਰਮ ਤੇ ਜਾਤਪਾਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇਬਾਜੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵੀ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰ 'ਦੁਆਬੀਆਂ' ਤੇ 'ਮਲਵੇਈਆਂ' ਦਾ ਆਪਸੀ ਨਿਖੇੜਾ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਸੀ ਟੱਕਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਨਿਖੇੜਾ ਇੰਨਾ ਆਮ ਨਹੀਂ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਵੱਖਰੇਪਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅਕਸਰ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹਾਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵੇਲੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜਾਤਪਾਤ ਵਾਂਗ ਗੋਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਵੀ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ (ਬਾਕੀ ਰੰਗਦਾਰ ਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ) ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਫਰਤ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਅਤਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਹੀ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਨਸਲਵਾਦ ਦਾ ਕਈ ਨਾ ਕਈ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਇਥੋਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਣ ਕਿ ਇਹ ਗੋਰਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਇਹਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਵਾਕਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਨੋਂ ਵੀ ਉਹਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਉਪਰ ਹੁੰਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਪਬਲਿਕ ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਮ ਜੀਵਨ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਹੋ

ਸਕੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਇਸ ਘਿਨੌਣੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹਨਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਨਸਲੀ ਬੋਲਾਂ ਤੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਰ ਖਾਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕਦੇ ਉਹ ਨਸਲੀ ਸੱਪ ਦੇ ਆਹਮਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਹੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਪੂਰੇ ਉਤਰਦੇ ਉਹ ਨੱਸਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਸਗੋਂ ਆਸਪਾਸ ਪਿਆ ਡੰਡਾ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰ ਟੋਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਨਵੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਤਬਦੀਲੀ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਰਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਵੱਜੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਸਲੀ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੂੰਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਲਾਹ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸੁਨਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਜਿਹਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਡਰਾਕਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।¹⁶

ਰਿਸ਼ਤੇ : ਹਰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਹੁਣ ਤੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ ਇਸੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹੱਥ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਘੋਸ਼ਾਂ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤ ਮਾਲਕੀਅਤ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਈ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਖ਼ੀਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਣਤਰ ਇੰਨੀ ਪੀਡੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਕਈ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਤੇ ਲੋਕ ਅਸੁਖਾਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਵੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਹੁਣ ਇਥੇ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰ ਉਸਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ ਇਥੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਬੋਲੇ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ੋਂ ਆਇਆ ਨਵਾਂ ਬੰਦਾ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਗਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਏਨਾਂ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨੇੜਤਾ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਬੰਦਾ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਉਹ ਪੱਖ ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਔਰਤ 'ਤੇ ਚੌਧਰ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਜਾਤਪਾਤ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦੂਜਿਆਂ ਉਪਰ ਸਰਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਇਥੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਬੋਲੇ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ। ਅੱਗੇ ਮਰਦ ਬਾਹਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ। ਪਰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਜਿੰਨੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਔਰਤ ਤੇ ਮਰਦ ਜਦ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਤਨਖਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਔਰਤ ਤੇ ਮਰਦ ਦਰਮਿਆਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਆਸਪਾਸ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਜਦ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਮਰਦ ਵਲੋਂ ਔਰਤ ਉਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਠੋਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰ ਔਰਤ ਘੋਸ਼ਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪਚਪੀਤੇ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਜਿਥੇ ਇਕ ਟੱਬਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਕਲੋਸ਼ ਦਾ ਜਾਂ ਵੇਰ ਤਲਾਕ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਸਮਾਜਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਸ ਧੌਕੇਬਾਹੀ ਵਿਰੁੱਧ ਜਥੇਬੰਦਕ ਰੂਪ ਵੀ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਾਡੀ ਇਥੋਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਆਮ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸਣੀ ਵੀ ਕੁਥਾਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਔਰਤ ਮਰਦ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਇੰਨੇ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਇਥੇ ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚਾ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਦਾ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਹਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਣ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਿਲ ਹੋ ਪਰ ਇਥੇ ਵੀ ਅਜੇ ਮਰਦ ਵਲੋਂ ਔਰਤ ਉਪਰ ਸਰਦਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਆਦਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਕਾਮ (sex) ਨੂੰ ਇਕ ਮੁਨਾਫੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਔਰਤ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖੁੱਲ੍ਹ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਔਰਤ ਉਪਰ ਤਬਦੀਲ ਇਕ ਭਖਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਪੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਜਾਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਡੀਜ਼ਾਈਨ ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਖਤਰਨਾਕ ਰੂਪ ਘੱਟ ਹੀ ਧਾਰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਜਿੰਨੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇ ਉਭਰਦੇ ਹਨ। ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਵਾਲਾ ਵਰਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਬੜੀ ਵਿਸਫੋਟਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਉਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਾਟੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦੂਜੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇੰਨੀ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜਿੰਨੀ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਪਏ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਇਧਰਲੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਜੀਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਥੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਨ ਦੀ, ਆਪਣਾ ਸਾਥੀ ਚੁਣਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੈ ਉਥੇ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਸਿਲ ਨਹੀਂ। ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਘਾਟੇ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਉਮਰੇ 'ਸਵੱਰਗ' ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਇਥੇ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਨੂੰ ਪੁੱਤਾਂ ਧੀਆਂ ਤੇ ਪੋਤੇ ਪੋਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪੂਰੀ ਇਜ਼ਤ ਤੇ ਪਿਆਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਇਧਰ

ਲੋਕ ਗੀਤ

ਰੁਕਜਾ ਰੱਸਿਆ, ਰੱਸਿਆ ਵੇ
ਵੀਰਾ ਫਾਂਸੀ ਨਾ ਚਾੜ੍ਹ
ਫਟ ਜਾਊ ਧਰਤੀ, ਧਰਤੀ ਵੇ
ਤੇਰੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦਾ ਭਾਰ
ਰੁਕਜਾ ਰੱਸਿਆ

ਇਹ ਹੈ ਬਾਗਾਂ ਦਾ ਮਾਲੀ
ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਲਾਲੀ
ਇਹ ਨਹੀਂ ਟੁਟਣਾ
ਤੇਥੋਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਹਾਰ
ਰੁਕਜਾ ਰੱਸਿਆ

ਭਾਵੇਂ ਕੰਧੀ ਚੁਟਵਾ ਲੈ
ਭਾਵੇਂ ਵੇਟੇ ਨਾਲ ਗਲ ਪਾ ਲੈ
ਰੋਸ਼ਨ ਰੂਹਾਂ, ਰੂਹਾਂ ਵੇ
ਕੱਟਣੇ ਗੋਰਾਂ ਦੇ ਜਾਲ
ਰੁਕਜਾ ਰੱਸਿਆ

ਜਿਹੜੇ ਸੂਰਜ ਬਣ ਜਾਂਦੇ
ਉਹ ਨਹੀਂ ਤਪਸ਼ੋਂ ਘਬਰਾਂਦੇ
ਹੱਸ ਹੱਸ ਝਲਦੇ, ਝਲਦੇ ਵੇ
ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ਦੇ ਸਾੜ
ਰੁਕਜਾ ਰੱਸਿਆ

ਜਿਹੜੇ ਇਜ਼ਤਾਂ ਨੇ ਭੱਜੇ
ਉਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਇਹ ਰੱਜੇ
ਸ਼ੋਸ਼ੀਆਂ ਜਾਨਣ, ਜਾਨਣ ਵੇ
ਤਪਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ...

ਰੁਕਜਾ ਰੱਸਿਆ, ਰੱਸਿਆ ਵੇ
ਵੀਰਾ ਫਾਂਸੀ ਨਾ ਚਾੜ੍ਹ
ਫਟ ਜਾਊ ਧਰਤੀ, ਧਰਤੀ ਵੇ
ਤੇਰੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦਾ ਭਾਰ।

ਆਉਣ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਾਅ ਤੇ ਲਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਾਪਿਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ, ਖੁਰਾਕ ਪੱਖੋਂ, ਦਵਾਈਆਂ ਪੱਖੋਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਹਨ। ਪਰ ਆਖਰੀ ਪਹਿਰ ਜੋ ਪੁੱਤਾਂ ਪੋਤੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸੁੱਖ ਮਾਨਣ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਉਹ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਸੁਪਨਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਪੋਤੇ ਜਾਂ ਨੂੰਹਾਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਮਿਥ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਇਥੇ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਖੁਦ ਇਥੇ ਜਿਹੀ ਰੁੱਖੀ, ਸ਼ੱਕੀ, ਸਵਾਰਥੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਪੈਸਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਗੋਂ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਇਥੇ ਜੰਮੇ ਪਲੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਜੜ੍ਹਾਂ ਫੜਦਾ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਜਦੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਸਰੀ ਕਾਲ ਜਾਂ ਹੋਲੇ, ਹਾਏ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਇਹ ਸਵਾਲ ਤਬਦੀਲ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਆਮ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ “ਕਿਥੇ” ਜਾਂ “ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ”? ਹੁਣ ਅਕਸਰ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ “ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ?” ਫੇਰ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਕਰਾ ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: “ਜੀ ਇਥੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਆ, ਸਰਦਾ ਈ ਨਈਂ।”

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਮਿਲਣ ਗਿਲਣ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਿੰਨਾ ਦੇਸ਼ ਆਏ ਨਵੇਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਅਜੇ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚਾਹ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਖਾਣੇ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੈਣ ਦੇਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਹਿ ਕੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੜਦੇ ਹਨ ਝਗੜਦੇ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਿਆਇਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ “ਲੈ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਦੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਈ ਬਹੁਤ ਬੋੜੇ ਦੇਣ ਡਰੀ ਆਂ” ਤੇ ਅੱਗਿਓਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਣੇਤ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, “ਲੈ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰ ਆਪਣਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇੰਨੇ ਪੈਸੇ ਲੈਣੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਤੂੰ ਕੁਝੀ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਸੁਟ ਦੇ ਗਈ ਆਂ” ਆਦਿ ਲੈਣ ਦੇਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੋਖ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਸਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰ ਰਾਤ ਘੱਟ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਕੀ ਕੀ ਪਾਪੜ ਨਹੀਂ ਵੇਲੇ ਜਾਂਦੇ।

ਤਿਓਹਾਰ ਤੇ ਰਹੁਰੀਤਾਂ : ਹਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕੁਝ ਤਿਓਹਾਰਾਂ ਤੇ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਵਿਚ ਬੱਝਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿਓਹਾਰ ਤੇ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਬਦਲਦੇ ਮੌਸਮਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਮਰ ਵਧਣ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਉਸਰੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਧਰਮ ਨਾਲ ਬੱਝਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਥੇ ਕਰਿਸਮਿਸ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਵੱਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ‘ਮਦਰ’ਸ ਡੇ’ ‘ਫਾਦਰ’ਸ ਡੇ’ ‘ਵੇਲਨਟਾਈਨ’ਸ ਡੇ’ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਇਥੇ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਸਾਖੀ ਤੇ ਦਿਵਾਲੀ ਆਦਿ ਤਿਓਹਾਰ ਵੀ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਤਿਓਹਾਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨਿਆਈ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਸਾਖੀ ਉਪਰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਇਕ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਧਰ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਤਿਓਹਾਰਾਂ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਮਹੱਤਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਾਖੀ ਅਤੇ ਦਿਵਾਲੀ ਵੀ ਜੋ ਵਪਾਰ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣਨਗੀਆਂ ਹੀ ਸ਼ਾਇਦ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਕਬੂਲ ਹੋ ਜਾਣ।

ਹਰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜਨਮ, ਵਿਆਹ ਤੇ ਮੌਤ ਆਦਿ ਉਪਰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਫਰਕ ਵੀ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫਰਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਖਾਦੇ ਪੀਂਦੇ ਘਰ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਨਵੇਂ ਆਏ ਅਜੇ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਫੈਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੜਮਾਈ, ਵਿਆਹ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਜਾਂ ਭੇਦ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਵਾਜ ਸਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਾਜ ਲੈਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਘਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਰਸਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਇਥੇ ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਇਕ ਰਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਦੀ ਸਵੇਰ ਜਨੇਤ ਸੱਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਰੀ ਦੀ ਰਸਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਲਣੀ ਦੀ ਰਸਮ ਵਿਚ ਵੀਹ ਪੱਚੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਮਿਲਣੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਨੇਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਕੀਤੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਜਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰੋਟੀ ਖੁਆਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਘੋਸ਼ਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮ (ਲਾਮਾ) ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਹੁਟੀ ਤੇ ਲਾੜਾ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਉੱਚ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਵਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਖਾਸ ਕਰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੂਜੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵੀ ਕੂਈਨ ਇਲੈਜ਼ਬਿਥ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਾਉਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਨਿਚਰ ਐਤਵਾਰ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨਵ-ਵਿਆਹੇ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੀਂ ਜੋੜੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਕੋਕ ਕੱਟਣ ਦੀ ਰਸਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ ਵਾਂਗ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਰੁਆ ਕੇ ਘਰੋਂ ਤੋਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੁਤ ਲੱਗੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਸੁਤ ਲਗੇ ਖਿਚ ਧੂਹ ਕੇ ਬੋੜੇ ਬਹੁਤੇ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਗਿੱਧਾ ਵੀ ਪਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਸੁਝ ਮੁਤਾਬਕ ‘ਪਾਰਟੀ’ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਫੇਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਸਕਾਚ ਦੇ ਅਸਰ ਥੱਲੇ ਬੱਕਰੇ ਵੀ ਬੁਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਗਲੈਂਡ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵੱਈਆਂ ਦੇ ‘ਚੋਂਦੇ ਚੋਂਦੇ’ ਗੀਕਾਰਡਾਂ ਤੇ ਭੰਗੜੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਡਾਨਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਥੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੂਰੇ ਪੇਂਡੂ ਸਟਾਈਲ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋਏ ਜੱਟ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਿੜ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਝਈਆਂ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਾਲ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਝੰਗੇ ਖਿਚਦੀਆਂ ਘਰ ਨੂੰ ਧੂਹ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਸਦਕਾ ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਦੇ ਬਲਬੁੱਤੇ ਤੇ ਹੀ ਗੈਰੇ ਮੀਡੀਏ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਖੁਨਖਾਰ ਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਲੋਕ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨਿਹਰੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਵਿਆਹਾਂ ਵੇਲੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕਈ ਰਸਮਾਂ ਬੜੀਆਂ ਓਪਰੀਆਂ ਵੀ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਗੀਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਖਾਸ ਮਹਿਮਾਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਜਨੇਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਦੋਹੇਂ ਪਾਸੀਂ ਤੇਲ ਚੌਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੀਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰ ਜੋੜ ਵੀ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਹੋਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਸੁੱਕ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਅਕਸਰ ਚੀਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਤੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਇਸ ਆਸ ਵਿਚ ਕਿ ਮਹਿਮਾਨ ਆਇਆਂ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਤੇਲ ਚੌਂਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਇਥੇ ਜਿਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਚੱਲੀ ਇਹ ਗੀਤ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਹਨਸਨ ਤੇ ਜਾਹਨਸਨ ਦੀ ‘ਬੇਬੀ ਓਇਲ’ ਵਾਲੀ ਬੋਤਲ ਵਿਚੋਂ ਅੰਦਰ ਵਿਛੋ ਰੱਗ ਤੇ ਤੇਲ ਚੌਂਦਿਆਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਦੇਸੋਂ ਜਮ ਪਲ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਅਜੀਬ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਿਸੇ ਇਥੇ ਜੰਮੇ ਨੂੰ ਇਸ ਨਜ਼ਾਰੇ ਵੱਲ ਝਾਕਦਿਆਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗੀਤ ਕਿੰਨੀ ਓਪਰੀ ਹੈ।

ਪਹਿਰਾਵਾ : ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਲੋਕ ਸਿੱਧੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਫੁੱਲੇ ਕੁੜਤਿਆਂ ਤੇ ਚਾਦਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਘੁਟਮੀਆਂ ਪੈਂਟਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਜੋ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਫੀ ਲੋਕ ਪੱਗ ਬੰਨਣੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੱਗ ਦਾ ਰੰਗ ਅਕਸਰ ਕਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਬਦੀਲੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੁਟ-ਸਲਵਾਰ ਪਾਉਣ ਦਾ ਉਕਾ ਹੀ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਜਾਂ ਜਾਪਾਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪੱਛਮੀ ਪੁਛਾਕ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਪੈਟੀਕੋਟ ਤੇ ਪਿੰਨੀਆਂ ਤੱਕ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਕੱਰਟ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੱਛਮੀ ਪੁਛਾਕ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਵਲੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੱਛਮੀ ਪੁਛਾਕ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਸੱਠਵਿਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ। ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਟਾਂਵੀਆਂ ਟਾਂਵੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਫਰੇਜ਼ਰ ਸਟਰੀਟ ਤੇ ਸੁਟ ਸਲਵਾਰ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ।

ਹੁਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਕੱਪੜੇ ਸੁਟ ਸਲਵਾਰ, ਸਾੜੀਆਂ ਆਦਿ ਜਲੰਧਰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਚਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਮੈਨ ਸਟਰੀਟ ਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਨਾਲ ਹੀ ਔਰਤਾਂ ਪੱਛਮੀ ਲਿਬਾਸ ਵੀ ਪਹਿਨਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਵੇਲੇ ਔਰਤਾਂ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀਆਂ ਸਾੜੀਆਂ, ਸੁਟ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਤੇ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਆਦਮੀ ਇਹਨਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ‘ਥਰੀ ਪੀਸ’ ਸੁਟ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਦਮੀ ਘੱਟ ਸ਼ੱਕੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਅਜੇ ਆਦਮੀ ਦੇਸ ਵਾਂਗ ਬਾਹਰ ਕੁੜਤਾ ਪਜਾਮਾ ਪਾ ਕੇ ਆਮ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ ਭਾਵੇਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਫਰੇਜ਼ਰ ਤੇ ਮਰੀਨ ਡਰਾਈਵ ਦੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰਾਗੀ ਤੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਜ਼ਰੂਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਲੰਮੇ ਕੁੜਤੇ ਤੇ ਚੂੜੀਦਾਰ ਪਜਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਕੰਮਾਂ ਉਪਰ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਮਰਦ ਔਰਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਰਗੇ ਕੱਪੜੇ ਹੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਕਈ ਕੰਮ ਇਥੇ ਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਫਾਗਾਂ ਦਾ ਕੰਮ, ਜਾਂ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਸਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਜਿਥੇ ਔਰਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਟ ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਕੰਮਾਂ ਉਪਰ ਸੁਟ ਪਾ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵੀ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿ ਹੁਣ ਗਿਣਤੀ ਕਾਫੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ‘ਬੈਨੀਪਾਲ’

ਜਿੰਦੇ ਨੱਚ ਇੱਝ ਨੱਚ

ਜਿੰਦੇ ਨੱਚ ਇੱਝ ਨੱਚ
ਕਿ ਖੁਆਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ
ਸਾਡੀ ਨਸ ਨਸ ਵਿਚ
ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ
ਅਸੀਂ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਆਂ ਪੁੱਤ
ਵਾਂਹਦੇ ਬੀਜਦੇ ਤੇ
ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਆਂ ਨਿੱਤ
ਸਾਡੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਲੁਟੇਰਿਆਂ
ਨੇ ਛੱਡਿਆ ਨੀ ਕੱਖ
ਸਾਡੀ ਕੋਠੀ ਹੈ ਨੀ ਦਾਣੇ
ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਭੁੱਖ
ਭੁੱਖੀ ਜਿੰਦ ਦੀ ਏ ਸਿੱਕ
ਨੀ ਅਜੇਹਾ ਨਾਚ ਨੱਚ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਭਾਕੂਆਂ ਨੂੰ
ਦਿਲ ਦਾ ਬੁਖਾਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ
ਜਿੰਦੇ ਨੱਚ ਇੱਝ ਨੱਚ
ਕਿ ਖੁਆਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ
ਸਾਡੀ ਨਸ ਨਸ ਵਿਚ
ਤੇਰਾ

ਅਸੀਂ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤ
ਸਾਡਾ ਅਜੇ ਹੱਥ ਤੰਗ
ਸਾਨੂੰ ਮਣਾ ਮੂੰਹੀ ਦੁੱਖ
ਅਸੀਂ ਮਰ ਮਰ ਜਾਈਏ
ਮਿਲਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਚਲਾਈਏ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾਂ ਅਤੇ ਮੰਡੀਆਂ
ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਧਾੜ
ਫੜੀ ਸਿਰਾਂ ਉਤੇ ਖੜੇ
ਲੇ-ਔਫ ਦੀ ਕਟਾਰ
ਦੇਂਦੇ ਮੌਤ ਜਿਹਾ ਡਰ
ਨੀ ਤੂੰ ਗੀਲਾ ਕੋਈ ਕਰ
ਅੱਜ ਨੱਚ ਹੋਰ ਨੱਚ
ਜਾਵੇ ਅੱਗ ਜਹੀ ਮੱਚ
ਏਸ ਅੱਗ ਵਿਚ ਮੌਤ
ਦਾ ਬੁਖਾਰ ਸੜ ਜਾਏ
ਜਿੰਦੇ ਨੱਚ ਇੱਝ ਨੱਚ
ਕਿ ਖੁਆਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ
ਸਾਡੀ ਨਸ ਨਸ ਵਿਚ
ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ

ਅਸੀਂ ਯੋਧਿਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤ
ਸਾਥੋਂ ਲਹੂਆਂ ਵਿਚ ਹੁਣ
ਨਾ ਸਮੋਈ ਜਾਣੀ ਭੁੱਖ
ਅਸੀਂ ਬੰਬ ਅਸੀਂ ਅੱਗ
ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਜਾਣਾ ਫਟ
ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾਣਾ ਲੱਗ
ਐਸੀ ਲੱਗਣੀ ਏ ਅੱਗ
ਕਿਵੇਂ ਸਕਦੇ ਓ ਬਚ
ਜਦੋਂ ਇਕ ਇਕ ਉਪਰ
ਹਜ਼ਾਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ
ਜਿੰਦੇ ਨੱਚ ਇੱਝ ਨੱਚ
ਕਿ ਖੁਆਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ
ਸਾਡੀ ਨਸ ਨਸ ਵਿਚ
ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ

●●●●●

ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਈ ਬਹੁਚਰਚਤ ਕੇਸ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਹਾਣੀਆਂ 'ਚ ਪ੍ਰਵਾਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੱਪੜੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵੀ ਇਸ ਨਾ ਪਸੰਦੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਬੱਚੇ ਸਿਆਣੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ : ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੀ ਸੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਢੰਗ ਵੀ ਹੁਣ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਇਥੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਨ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਘੱਟ ਹੀ ਔਰਤਾਂ ਆਈਆਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਦਮੀ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਉਥੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਹਨਾਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ 'ਕੁੱਕ-ਹਾਊਸ' ਜਾਂ 'ਕੁੱਕ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮਿਲ ਦੇ ਲਾਗੇ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਆ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਵੀ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਉਹਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਕੰਮ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਜਾਂ ਮਿਲਣ ਗਿਲਣ ਆਏ ਗਏ ਪੰਜਾਬੀ ਇਹਨਾਂ ਕੁੱਕਾਂ ਵਿਚ ਮੁਫਤ ਹੀ ਠਹਿਰਦੇ। ਇਹਨਾਂ ਕੁੱਕ-ਹਾਊਸਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਾਰੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਨਾਵਲ ਮਲੂਕਾ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।¹⁷ ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁੱਕ-ਹਾਊਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਨਾ ਅੰਗ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਲਾਨਾ ਜੋੜ-ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ ਮਿਲਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਇਹਨਾਂ ਕੁੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਕਰਾਉਂਦੇ। ਬੀ ਸੀ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਕੁੱਕ-ਹਾਊਸਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸੱਤਰਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਸੀ।

ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਆਮ ਵਸੋਂ ਵਾਂਗ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੋਸ਼ੋਂ ਆਉਣ ਬਾਅਦ ਆਰਥਿਕ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੱਖਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਘਰ ਅਕਸਰ ਤਿੰਨ ਬੈਡਰੂਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਿਰਫ ਘਰ ਲੈਣ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ 'ਵੱਡਾ' ਘਰ ਲੈਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਆਏ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਘਰ ਲੈਣ ਤੇ ਉਹਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਤੌਰਨ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਕਿਸ਼ਤ ਤੌਰਨ ਲਈ ਅਕਸਰ ਘਰ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ-ਬੇਸਮਿੰਟ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਚੜੀਆਂ ਬੇਸਮਿੰਟਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਿਰਦਰਦੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਅਕਸਰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਿਊਂਸਪੈਲਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਡਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਕਈ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਗੋਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਂਦ ਖਰਾਬ ਕਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ 'ਵੱਡਾ' ਘਰ ਲੈਣਾ ਸਿਰਫ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਮਾਜੀ 'ਨੱਕ' ਦਾ ਮਸਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਬਿਨਾਂ ਬਹੁਤੀ ਗੀਲ ਹੁਜਤ ਝੱਲ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਗੋਰ-ਚਿੱਟੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਗੋਰੇ ਕਈ ਢੰਗ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਕਰੀਬਨ ਇਹ ਵਖਰੇਵਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਕਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਥਾਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਘਰ ਲੈਣੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਗਰੀਬ ਗੋਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਉਨੀ ਹੀ ਸੱਚ ਹੈ।

ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦੂਜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸੰਘਣੀ ਵੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਫਰੇਜ਼ਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਲੱਕੜੀ ਦੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਕਾਫੀ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੜ੍ਹ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਵਪਾਰਕ ਕੇਂਦਰ — ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕਿਟ— ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਸਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਪਾਰਕਾਂ ਵਿਚ ਤਾਸ਼ ਖੇਡਦੇ ਜਾਂ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖੁੰਢ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਢਾਣੀਆਂ ਆਮ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਬਜ਼ਰਗ ਦੋ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਦੇ ਜੁੱਟਾਂ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਫਿਰਦੇ ਜਾਂ ਖੜੇ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਓਪਰੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀ ਸੀ ਦੇ ਐਥਟਸਵੇਰਡ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਆਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਰਦ ਔਰਤਾਂ ਇਧਰ ਉਧਰ ਫਿਰਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਖਾਣਾ : ਖਾਣਾ ਜਿੰਨਾ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਹਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਉਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਹਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਖਾਣੇ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੁਆਲੇ ਝੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕੀ ਖੋਜਾਂ ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕੀ ਖਾਂਦੇ ਸਨ ਇਹ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਸਮਾਂ ਰਿਵਾਜ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇਵਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ

ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਾਣਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਣੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਇਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਾਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਛਾਣ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਚੀਨੀ ਖਾਣੇ ਦੀ ਤੇ ਹੁਣ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਭਾਰਤੀ ਖਾਣੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗਦੇ ਤੁੜਕੇ ਦੇ ਮਹਿਕ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਸੁਆਦ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਗੋਰੇ ਲੋਕ ਨਵਰਤ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਬਾਰ ਸੁਆਦ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਦੇਬਾਰਾ ਮੁੜ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਖਾਣੇ ਦਾ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਛਪੀ ਇਕ ਪੁਸਤਕ, "ਐਥਨਿਕ ਵੈਨਕੂਵਰ" ਵਿਚ ਜਪਾਨੀ, ਚੀਨੀ, ਗਰੀਕ ਅਤੇ ਇਟੇਲੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਖਾਣਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।¹⁸

ਕਿਸੇ ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ 'ਆਪਣਾ' ਖਾਣਾ ਛੱਡ ਕੇ 'ਬਿਗਾਨਾ' ਖਾਣਾ ਖਾ ਸਕਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਖਾਲੀ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਣਾ ਬੰਦੇ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਭਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਖਾਣੇ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਈਆਂ ਖਾਣਿਆਂ ਦੇ ਖਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੱਕ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਈ ਹਵਾਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਪਿੰਡੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯਾਤਰੀ ਆਟਾ ਦਾਲਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਖੁਦ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਥੇ ਖਾਣੇ ਸੰਬੰਧੀ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣੇ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਦੁੱਧ ਘਿਓ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਹਤਮੰਦ ਤੇ ਵਧੀਆ ਗਿਣਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਕਰਾਰੀ ਦਾਲ ਜਾਂ ਸਾਗ ਵਿਚ ਚੌਖਾ ਘਿਓ ਪਾਉਣ ਨੂੰ 'ਚੌਰੇ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ' ਹੋਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਇਥੇ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਕੱਢੇ ਜਾਂ ਨਾ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣੇ ਦੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਲੱਗ ਕੇ ਪੈਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਖਾੜ ਸਕੇਗਾ। ਉੱਥੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਮੋਕਡਾਨਲਡ ਦੇ ਐਂਬਰਗਰਾਂ ਲਈ ਜਿੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਡਰ ਜਿਹਾ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਜ਼ਰਾ ਥੋੜੀ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਡਰ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ। ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦੇ ਜ਼ਮੇ ਪਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣੇ ਲਈ ਉਹ ਲਗਾਅ ਨਾ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੋਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ (cosmopolitan) ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਖਾਧੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਇਧਰਲੇ ਜੰਮ ਪਲ ਵੀ ਵਿਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ। ਜੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਾ ਵੀ ਸਹੀ ਤਾਂ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਬੜਾ ਸਸਤਾ ਖਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇਸ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਖਾਣਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੋਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਕਸਰ ਪੇਸ਼ੇ ਪੱਖੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਇਕੱਠਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਖੇਡਾਂ : ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਤੀਜੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਹਾਕੀ ਦੀ ਟੀਮ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿਆਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵਿਹਲੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਭਲਵਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਖੁਦ ਭਲਵਾਨ ਬਣਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਕਸਰਤਾਂ ਕਰਦੇ। ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਨਾਲ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਕ ਅੱਜ ਵੀ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਟੀ ਵੀ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਘੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੌਂਕ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਘੋਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਖਾਵਾਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸਿਆਣੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ। ਘੋਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡਣ ਤੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਹੁੰਦੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗੇਮਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕੀਨ ਮੈਚ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਤੇ ਐਤਵਾਰ ਖੇਡ-ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਆਸ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਹੋਇਆ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ। ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੇ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ

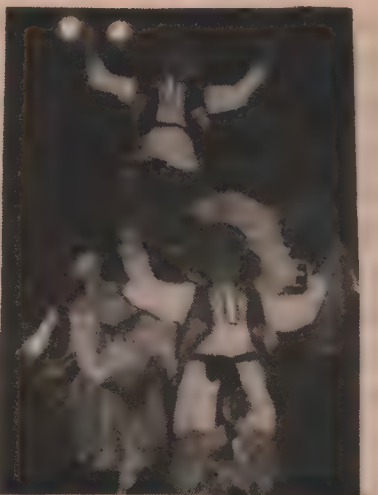

ਇਥੇ ਡਾਲਰ ਦੀ ਗੱਲ ਭਾਰੂ
ਇਥੇ ਹੱਡ ਕੁਟਵਾਣਾ
ਇਥੇ ਰਾਤੀਂ ਨੀਂਦ ਨਾ ਪੈਂਦੀ
ਸੋਚ ਸੋਚ ਮਰ ਜਾਣਾ
ਇਥੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ
ਜਾਂ ਕੰਮ ਦਾ ਟੁੱਟ ਜਾਣਾ
ਇਥੇ ਕੋਈ ਉਡਦੇ ਪੰਡੀ
ਨਾ ਕੋਇਲਾਂ ਦਾ ਗਾਣਾ
ਥੱਕੇ ਟੁੱਟੇ ਜਿਸਮ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ
ਦਾਰੂ ਪੀ ਸੋ ਜਾਣਾ
ਖੇਤਾਂ ਵਲ ਟੁਰ ਜਾਵੇ ਪਤਨੀ
ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਲ ਅੰਝਾਣਾ
ਨਸਲੀ ਦਾ ਡਰ ਬਿਛੂਦੇ ਵਾਂਗੂੰ
ਘਰ ਬੈਠੇ ਘਬਰਾਉਣਾ
ਇਕ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦ ਤੜਫੇ
ਕਦ ਵਤਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ
ਇਕ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦ

ਆਰਾ ਆਰਾ ਆਰਾ
ਨੀ ਇਕ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਟੁੱਟਿਆ
ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ ਜੁਨ ਗੁਜ਼ਾਰਾ
ਇਹ ਸਾਲ ਮਸਾਂ ਬੀਤਿਆ
ਕਹਿੰਦੇ ਅਗਲਾ ਚੜ੍ਹਗਾ ਮਾੜਾ
ਘਰ ਜੇ ਵੇਚ ਦਿਤਾ
ਤਾਂ ਡਾਊਨ ਜਾਊਗਾ ਸਾਰਾ
ਕੇਹਾ ਨੀ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਚੰਦਰਾ
ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਵੀ ਕਹੀਏ
ਨਾ ਮਾੜਾ

ਤੇਰਾ ਨੀ ਸਰੀਰ ਦੋਸਦਾ
ਪਵੇ ਫਿਕਰਾਂ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ
ਨੀ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਅੱਗ ਮਘਦੀ
ਬਾਹਰ ਜੁਲਮ ਦਾ ਪਾਲਾ
ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਅੱਗ

ਅਜੇ ਵੀ ਖੇਡਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ।

ਦੂਜੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖਾਸ ਕਰ ਸਾਕਰ (ਫੁਟਬਾਲ) ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਂਕ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਟੀਮਾਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹਾਕੀ (ਗਰਾਸ) ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਾਂ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੀਸੀ ਦੀ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕੁੜੀ ਪਿਛਲੀ ਓਲੰਪਿਕ ਵੇਲੇ ਤਰਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤਰਮਾ ਜਿੱਤ ਕੇ ਲਿਆਈ ਹੈ। ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਵਿਚ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਕੈਨੇਡਾ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਇਨਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਖਿਡਾਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਾਂਗ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਭਵਿੱਖ : ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਆਇਆਂ ਅਜੇ ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਮਿਲਦੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਹਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਸੇ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਸੁਚੇਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਗੁਆਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਭੁਕਾਅ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਿ ਨਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਬੜੀ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਅਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਠੋਸ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਹਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਕਹਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤੀਜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਅਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ 'ਐਥਨੋਸੈਂਟਰਿਕ' ਹਨ। ਭਾਵ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਖਿਆਲਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਹਰ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ? ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈ? ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਕੀ ਸਥਾਨ ਹੈ? ਉਸਦਾ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਭਵਿੱਖ ਕੀ ਹੈ? ਆਦਿ। ਨਾਲ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁਣ ਵੀ ਤਾਂ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ।

ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦਾ, ਜਾਂ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਅਕਸਰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਨਾਲ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਿਲਾ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ, ਇਕ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਜਥੇਬੰਦਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪ ਹੀ ਇਹ ਚੇਤਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਦੀ ਵੀ ਥੋੜੇ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜਾਣੀ ਕਿ 'ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ' ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅੰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਚੇਤਨ ਜਾਂ ਅਚੇਤਨ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਸਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਾਹਿਤ, ਲੋਕ ਨਾਚ ਤੇ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਆਦਿ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖੁਰਾਕ ਨੂੰ ਤੇ ਕੋਈ ਘਰਾਂ ਤੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਥਾਪਤ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੋਚ, ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਬੰਧਤ ਮਸਲਿਆਂ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਵਿਟਾਂਦਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਵਾਲ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਕੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਹੈ? ਆਦਿ।

ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕੀ ਇਜ਼ਾਦਾਂ, ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਸਾਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਜੇ 'ਲਿਵਿੰਗ-ਰੂਮ' ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਅਸੀਂ ਟੀ ਵੀ ਉਪਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਭੈਰਵੇ ਅਸੀਂ ਨਿੱਤ ਬੜਾ ਬੜਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਨਿੱਤ ਸਾਡੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਵੇਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਿਵਿੰਗ-ਰੂਮ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਖਾਣ ਪੀਣ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਸਾਡਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਾਧਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਨਾਤਾ ਕਦੀ ਵੀ ਟੁੱਟਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ

ਹਰ ਪੁਸ਼ਤ ਨੇ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੇ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਨਿੱਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਅੱਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫਰਕ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਮੁੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਉਪ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਕ ਉਪ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੀ ਵਿਚਰੇਗਾ ਕਦੀ ਵੀ ਇਹ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਲੋੜੋਂ ਵੱਧ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਿਆਨ (describe) ਕਰਨ ਦੀ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਇਸਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸੁਝਾਅ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਮਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਲੰਮੇਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਵਧਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਦੇ ਕਈ ਥਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਮੇਨ ਸਟਰੀਟ ਜਿਥੇ ਇਕੱਠੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਧਰੋਂ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਤਾਲਮੇਲ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਨਿੱਤ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਮਿਲਣ ਗਿਲਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਰ ਸਾਂਝੇ ਥਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਾਂਝੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਂਝੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਰ ਸਕਣ।

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ (ਰੰਗ ਮੰਚ, ਲੋਕ ਨਾਚ, ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ, ਸਾਹਿਤ) ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਾਫੀ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਸਮੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਇਹਨਾਂ ਯਤਨਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਾਲ ਕੋਈ ਇਨਾ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਘੋਲਾਂ ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਥੇ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅੰਗ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੂਜੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਉਲਟਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਣਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਉਪਰਮਾਣ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਇਹਦੇ ਸਾਹਿਤ ਵੱਲ ਸਿਹਤਮੰਦ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀਡੀਓ ਟੇਪਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਆਪ 'ਬੋਲਵ' ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਈ ਵੀ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੁਖਾਲਿਆਂ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਚਾਈ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਕਨੇਡੀਅਨ ਬਣਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ 'ਸਵਰ' ਲਾਉਣ ਕੋਈ ਸਿਆਣੀ ਉਮਰ ਦਾ ਬਚੁਰਗ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਕੋਈ ਨੌਜਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਸੋਚ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਦਾ 'ਤਜਰਬਾ' ਕਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਸਭ ਨੇ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਬਣਨ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਉਪਰਾਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਜਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਨੇਡੀਅਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ 'ਜਨੂੰਨ' ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਉਪਰ ਭਾਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਵੇਂ ਅਵਾਸੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਾਤੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਿੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਰਲਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਜਿਸ ਜਮਾਤ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਵੱਖ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਹੀ ਪਲਦੇ ਹਨ। ਉੱਥੇ ਵੀ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਥੋਂ ਦੇ 'ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ' ਨਹੀਂ, ਵਾਸੀ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਰਹਿਣਾ ਸਾਡਾ ਉਨਾਂ ਹੀ ਹੱਕ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ। ਇਸ ਹੱਕ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਥੋਂ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਰਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ, ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਥੇ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਹ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਹੱਕ ਨਹੀਂ

ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 18 'ਤੇ

ਸਾਧੂ

- ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਰੂਪ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਰੰਗਾਂ, ਸੋਹਲ ਕਿਸੇ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ ਵੀਣੀ ਜਿਵੇਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ, ਹੁਸਨ ਲੁਟੇਰਾ ਫਿਰ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਲਾਹ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਾਂ ਸੋਹਲ ਕੁੜੀ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ਖੂਨ ਸ਼ੇਰ ਮਚਾਇਆ ਵੰਗਾਂ।

- ਕਿਹੜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਭਾਲਾਂ ਕਰਨੇ ਨਾ ਆਉਂਦੇ ਸੈਨ ਫਾਰਮਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਔਖਾ ਪਲ ਨਾ ਮਿਲਦੀ ਚੈਨ ਵੇ ਤੜਕੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੀ ਵੈਨ ਬਈ ਤੜਕੇ ਆ ਜਾਂਦੀ

ਬੋਲੀਆਂ

ਮੰਗਾ ਸਿੰਘ 'ਬਾਸੀ'

- ਦੇਸ਼ ਮੇਰੇ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਉੱਤੇ ਜਦੋਂ ਜਵਾਨੀ ਆਵੇ ! ਬਰ ਬਰ ਧਰਤੀ ਕੰਬਣ ਲਗਦੀ ਪੂੜ ਉਡਾਂਦੀ ਜਾਵੇ ! ਸੋਹਲ ਜਵਾਨੀ ਅੱਖ ਮਸਤਾਨੀ ਬਿਨ ਪੀਤੀ ਨਸ਼ਿਆਵੇ ! ਹਿੰਦੀਆ ਨੱਚ ਲੈ ਉਦਿ ਤੂੰ ਕਾਹਤੋਂ ਸ਼ਰਮਾਵੇ !

- ਸੁਣਿਓ ਵਿਚ ਬਦੇਸ਼ ਬੇਠਿਓ ਰਲ ਮਿਲ ਕੰਘੀਆਂ ਪਾਵੇ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਵੀ ਬੈਠੇ ਗੀਤ ਵਤਨ ਦੇ ਗਾਵੇ ਜਾਤ ਪਾਤ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਪੁੱਟ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਾਰੋਂ ਹਿੰਦ ਦੀਆਂ ਅਣਖਾਂ ਲਈ ਜਿੰਦੜੀ ਘੋਲ ਘੁਮਾਵੇਂ !

- ਦੇਸ਼ ਮੇਰੇ ਦੇ ਬਾਂਕੇ ਗਭਰੂ ਵਿੱਚ ਕਨੇਡਾ ਆਏ ਫੜ ਫੜ ਫੱਟੇ ਚੌਵੀ ਫੁੱਟੇ ਉਚੇ ਲੋਡ ਲਗਾਏ ਕੈਰੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਤੱਕਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਇਹਨਾ ਚਲਾਏ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਵੇ

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਾਹਿਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ

(ਨੋਟ : ਇਸ ਪਰਚੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ (ਬੀ. ਸੀ.) ਅਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਮਿਸ਼ਨਰੀ (Typical) ਹਨ ਭਾਵ ਅਜੇਹੀਆਂ ਹੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਟਰਾਂਟੋ ਆਦਿਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ)

ਮੁੱਢਲਾ ਸਭਿਆਚਾਰ

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵੀ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਪਰਦੇਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੇਂਡੂ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਕੱਠਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਜਿਊਟਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ।

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹੱਡ ਭੰਨਵੀਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਕਾਮੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਫਰੇਜ਼ਰ ਸਟਰੀਟ ਅਤੇ 41 ਐਵੀਨਿਊ ਕੋਲ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਾਲੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਪੁਟੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ, ਆਪਣਾ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ, ਦੂਰ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਆਪਣੇ ਘਰ ਘਾਟ ਅਤੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ, ਨਿੱਤ ਦਿਹਾੜੀ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਪਰੋ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਢੂੰਡਦੇ। ਰਲ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਚੌਂਕੀ ਲਾਉਂਦੇ, ਕਦੇ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਪਹਿਲੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਜਾਂ ਅਧਪੜ੍ਹ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਇਹ ਔਕੜ ਪਰੋ ਵਿੱਚ ਆਈ ਤਾਂ ਟੋਪੇ ਅਤੇ ਬੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਤ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿਖਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਸੋਚਿਆ ਗਿਆ। ਮਸਲਾ ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੋਰੇ ਲੋਕ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਦੂਜੇ ਦਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ? ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ ਕੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ?

ਪੁਟੀ ਦੁਆਲੇ ਜੁੜੇ ਸਿਆਣਿਆਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਟੋਪੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਔਪ ਸਿਰਜਿਆ :—

ਹਰਕੁ ਪੁੱਛਿਆ ਕਰੋ (ਜੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ How do you do?)

ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਾਜੇ ਉਤੇ ਉਂਗਲਾਂ ਨਚਾਈਆਂ, ਦੂਜੇ ਨੇ ਢੋਲਕ ਉਤੇ ਬਾਪ ਦਿੱਤੀ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੋਲਿਆ :—

ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਜਾਂਦੀ ਦੇਖੀ।

‘ਔਲ ਰਾਈਟ’ (All Right) ਦਾ ‘ਔਰੇਟ’ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਜੁੜਦੀ ਪੁਨੀ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ, ‘ਔਰਤ’ ਵਰਤਿਆ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨਾਲ ‘ਜਾਂਦੀ ਦੇਖੀ’ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ। ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ, ਛਾਤੀਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਔਰਤ ਜਾਂਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਸਨ ?

ਸੋ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਮੁੱਢ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨੇ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ

ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ। ਇੱਕਾ ਦੁੱਕਾ ਲੋਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਆਏ ਸਨ। ਰਲ ਕੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਥਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸਭ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਸੋ ਸਾਂਝੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ : ਵਿਕਟੋਰੀਆ, ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਉਸਾਰੇ ਗਏ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਧਰਮ, ਸਿਆਸਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਕੇਂਦਰ ਸਨ। ਮੁੱਢਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਲੀਕਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪਈਆਂ ਸਨ।

ਲੋਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾ ਕੇ ਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ, ਕਵੀਬਰੀ ਕਰਦੇ, ਸੁਣਦੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਤ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦੇ ਅਤੇ ਰਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਭਾਲਦੇ, ਨਾਲੇ ਮੇਲਾ ਗੇਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਰੋਗਰਾਮ

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਵਲਗਣ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਧਾਰਮਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਅੱਗਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਸਾਂਝੇ ਹਾਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਵਿਆਹਾਂ ਵੇਲੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਲ ਕੇ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ, ਲੋਕ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨੱਚਦੀਆਂ। ਹਫਤੇ ਦੇ ਹਫਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਇੱਕ ਡਾਲਰ ਟਿਕਟ ਲਾ ਕੇ ਕੋਈ ਜਣਾ ਕਿਸੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਵਿਖਾਉਂਦਾ। ਫਿਰ ਸਤਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਚਾਨਕ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਹੋ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਸਿਨੇਮੇ ਵਿਚ, ਫਿਰ ਕਈ ਸਿਨੇਮਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਡੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਖਾਈਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਹ ਵਪਾਰ ਇੱਕ ਦਮ ਚਮਕ ਪਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀਡੀਓ ਪਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਨਵੇਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਘਰ ਘਰ ਵੀਡੀਓ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਗਲ-ਕੱਟ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਰਨ ਘਟਦਾ ਘਟਦਾ 49 ਸੈਂਟ ਤੱਕ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਫਿਲਮ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਬੈਠ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ। ਸਿਨੇਮੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕੱਟ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ? ਸੋ ਸਿਨੇਮਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ

ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ

ਸਾਵਣ ਦੇ ਸਰਾਟੇ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ਦਮ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਨਵੇਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਰੋਗਰਾਮ ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਹੋਣੇ ਲੱਗੇ। ਉੱਘੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਨੂਰ ਜਹਾਂ, ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ, ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ, ਯਮਲਾ ਜੱਟ, ਜਗਜੀਤ ਜੀਰਵੀ, ਹਰਚਰਨ ਗਰੇਵਾਲ, ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ, ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੱਗਾ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ, ਸ਼ੋਕਤ ਅਲੀ ਅਤੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਉੱਘੇ ਸਟਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਜ਼ਲ, ਲੋਕ ਗੀਤ, ਲਤੀਫੇ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਨਾਚ ਸਭ ਕੁੱਝ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਵਪਾਰਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਪਰਮੇਟਰ ਦੇ ਅਣਵਿਹਾਰਿਕ ਵਤੀਰੇ ਕਾਰਨ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਆਸੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਕੁਝ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਜੇਹੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਜੇਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੋਈ ਸਮਾਜਿਕ ਸਨੇਹਾ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਜੇਹੇ ਕਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਨਾਰਥ ਅਮੈਰੀਕਾ (IPANA), ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਬੀ. ਸੀ. ਫਾਰਮ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ, ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਜਥੇਬੰਦੀ (B.C. Organization to fight Racism (B.C.O.F.R.)) ਆਦਿਕ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਗੀਤ, ਨਾਟਕ, ਗਿੱਧਾ, ਭੰਗੜਾ, ਤਕਰੀਰਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਰਲਵਾਂ ਮਿਲਵਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਗੰਭੀਰ ਲੋਕ ਹੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਓਥੇ ਹੌਲਾ ਗੌਲਾ ਕੁਝ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁੱਝ ਇੱਕ ਅਜੇਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਗੱਲ ਹੱਥਪਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ‘ਵਤਨੋਂ ਦੂਰ’ ਆਰਟ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ

1972 ਵਿੱਚ ਹਰਪਾਲ ਟਿਵਾਣਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾਮੰਚ ਦਾ ਟਰੱਪ ਵੈਨਕੂਵਰ ਅਪੜਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁੱਝ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਲੋਹਾ ਕੁੱਟ, ਕਣਕ ਦੀ ਬੱਲੀ, ਰੱਤਾ ਸਾਲੂ, ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਟੋਲੀ ਨਾਲ ਆਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੀਨਾ ਟਿਵਾਣਾ, ਯੋਗ ਰਾਜ ਸੇਢਾ ਅਤੇ ਮੋਹਣ ਬੱਗਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਇਹ ਕਲਾਕਾਰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਏਥੇ ਰਹੇ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਵਤਨੋਂ ਦੂਰ ਆਰਟ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਾਨ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਦਿਲਜੀਤ ਤੂਰ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਰਗਰਮ ਸਨ।

ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਹਵਾਰੀ

ਪਰਚਾ ‘ਵਤਨੋਂ ਦੂਰ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਦੇ ਕੋਈ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਾਂ ਨਾਟਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ। ਪੰਜਾਬ ਕਲਾਮੰਚ ਦੀ ਟੋਲੀ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਏਥੇ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਹਰਪਾਲ ਅਤੇ ਨੀਨਾ ਟਿਵਾਣਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਏ। ਪਰ ਯੋਗ ਰਾਜ, ਗੁਰਦੀਪ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਮੋਹਣ ਬੱਗਣ ਕੁਝ ਲੰਮੇਰਾ ਸਮਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਟਿਕੇ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਾਟਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਵੀ ਭਾਰਤ ਮੁੜ ਗਏ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ‘ਗਰੇਵਾਲ’ ਤੇ
ਮੁਹੰਮਦ ‘ਸੁਮਲ’ (1973)

ਪ੍ਰਦੇਸੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਵੇ (ਟੋਪੇ)

- ਫੁੰਘੇ ਫੱਟ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵੇ ਮਿਲਾਂ ਵਿਚ ਫੱਟੇ ਖਿਚਦੇ ਇਥੇ ਪੁੱਤ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ।
- ਫੁੰਘੇ ਫੱਟ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨੀ ਡਾਲਰਾਂ ਨੇ ਡੀਕ ਲਏ ਸੁਹੇ ਰੰਗ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੇ।
- ਫੁੰਘੇ ਫੱਟ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜੀਂਦੇ-ਜੀਅ ਵਿਛੜ ਗਏ ਟੋਲੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਦੇ।
- ਫੁੰਘੇ ਫੱਟ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਚੁੰਮ ਕੇ ਦਿਲ ਰੋਣਗੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ।
- ਫੁੰਘੇ ਫੱਟ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵੇ ਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਡਾਢੀ ਹੀ ਭਲੀ ਝੂਟੇ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਬਹਾਰਾਂ ਦੇ।
- ਫੁੰਘੇ ਫੱਟ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਅ ਬਣ ਉਡ ਚੱਲੀਏ ਦੇਸ਼ ਚਾਵਾਂ ਤੇ ਮਲੂਰਾਂ ਦੇ।
- ਫੁੰਘੇ ਫੱਟ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਦਮਾਂ ਨੇ ਮਰੋੜ ਲਏ ਅਸੀਂ ਫੁੱਲ ਵੇ ਅਨਾਰਾਂ ਦੇ।
- ਫੁੰਘੇ ਫੱਟ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਸੁਹੇ ਫਿੱਕੇ ਪੈ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਮੂੰਹ ਵੇ ਬੀਮਾਰਾਂ ਦੇ
- ਫੁੰਘੇ ਫੱਟ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜੀਂਦੇ ਰਹੇ ਪਰਤਾਂਗੇ ਗਲ ਮਿਲਾਂਗੇ ਵੀ ਯਾਰਾਂ ਦੇ।
- ਅਸਾਂ ਕੁੱਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੰਗ ਕੀਤਾ ਮੁੰਡਾ ਆਇਆ ਮਿਰਕਣ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ।

ਮਨਜੀਤ ‘ਮੀਤ’

ਇਪਾਨਾ (IPANA) ਨੇ ਸ. ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਟਕਕਾਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬੁਲਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਟਕ ਵੇਨਕੂਵਰ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟੇਜ ਕਰਵਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਨਾਟਕ ਵੀਡੀਓ ਉੱਤੇ ਰੀਕਾਰਡ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਰੀਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਲੋਕ ਕਵੀ (ਸਵਰਗਵਾਸੀ) ਸੰਤ ਰਾਮ 'ਉਦਾਸੀ' ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਲਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਰੀਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਫਰੰਟ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇਹ ਹਨ : ਵੇਨਕੂਵਰ ਸੱਭ, ਕਲਾ ਮੰਦਰ, ਸਮਾਨਤਾ, ਇੰਡੀਆ ਮਹਿਲਾ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਇੰਡੀਆ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਭਾਰਤੀ ਨਾਟ ਕੇਂਦਰ, ਲੋਕ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਵੇਨਕੂਵਰ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਰਦੂ ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪਰੋਗਰਾਮਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਇੰਡੀਆ ਕਲੱਬ ਹਰ ਸਾਲ ਉਰਦੂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਬੱਧ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਾ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕੈਨੇਡਾ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਉਰਦੂ ਗਜ਼ਲ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾਕਾਰ ਸਾਂਝੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵੇਨਕੂਵਰ ਸੱਭ ਵਲੋਂ ਕਈ ਨਾਟਕ ਸਟੇਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸੱਭ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਭਖਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛਾਪਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਵਿਚਾਰ ਰਿੜਕੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨਿਤਾਰਾ ਹੋ ਸਕੇ।

'ਸਮਾਨਤਾ' ਅਤੇ 'ਇੰਡੀਆ ਮਹਿਲਾ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ' ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ, ਬਹਿਸਾਂ, ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ, ਟੀ ਵੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਆਦਿਕ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਲਗਾਤਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਡੀਆ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾਸੀਕੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਉਪਰਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਹਨ :

ਭਾਰਤੀ ਨਾਟ ਕੇਂਦਰ : ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ, ਦਿਲਜੀਤ ਤੂਰ
ਵੇਨਕੂਵਰ ਸੱਭ : ਸਾਧੂ, ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ, ਸਰਵਣ ਬੋਲ, ਮੱਖਣ ਟੁੱਟ
ਸਮਾਨਤਾ : ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ, ਭਾਵਨਾ, ਗੀਤਾਪੁਰੀ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਰਾਏ, ਗੁਰਮੇਲ, ਜਸਬੀਰ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ।

ਇੰਡੀਆ ਮਹਿਲਾ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ : ਰਾਮਿੰਦਰ ਦੁਸਾਂਝ, ਦਰਬਨ ਮਾਨ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸੰਘੋੜਾ
ਹਰਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ

ਇੰਡੀਆ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਸੁਸਾਇਟੀ : ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਹੋਸ਼ੀਰ ਸ਼ਰਾਫ,

ਪੰਨਾ 16 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕੇ। ਜੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਗਲੋਂਡ ਤੋਂ ਆਏ ਕਨੇਡੀਅਨ ਮਾਰਗਰੇਟ ਬੈਚਰ ਦੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਤੇ ਬੀ ਸੀ ਦੀ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੱਕ ਹੈ। ਹਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਜਾਹਿਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਹ ਸੋਚਣ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨਾ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਾ ਘੋਲ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਨਸਲੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰੰਤਰ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਮਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਕਨੇਡੀਅਨ ਵਰਗੇ ਘੁਲਾਟੀਏ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਅਥਾਹ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ (ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ ਠੰਡ ਵਿਚ ਪੱਧਰੇ ਜਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਤਬੇਲਿਆਂ 'ਚ ਪਰਨਾਲੀ ਤੇ ਸੋਟਾ ਕੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਹੀਂ?) ਇਸ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ।

ਕੌਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਕਨੇਡੀਅਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਬੱਚੇ ਸਿਰਫ ਮਕੈਂਜੀ ਕਿੰਗ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਸਨ ਰਹੀਮ ਤੇ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਵੰਗਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾਰ ਦੁਆਉਣ। ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਕਦਰ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।¹⁹ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਜਪਾਨੀ ਕਨੇਡੀਅਨ ਦੂਜੀ ਲੜਾਈ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਅੱਸੀਆਂ ਨੱਥਿਆਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਮਾੜੇ ਸਲੂਕ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਜੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮੰਗੇ। ਮੇਰਾ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਸਲੇ ਉਠਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਰਹੇ ਹੋਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਹਰਕਿਰਪਾਲ ਸਾਰਾ, U.B.C. ਦੇ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਾਈਜ਼ ਗਾਰਬਰ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪ੍ਰਾਜਪਾਈ, ਅਬਦੁਲ ਪੀਰ ਭਾਈ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਉਘੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚਣ ਉੱਤੇ ਬਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਲੀ ਅਕਬਰ ਖਾਨ (ਸਰੋਦ ਨਵਾਜ਼) ਭੀਮ ਸੈਨ ਜੋਸ਼ੀ ਵਰਗੇ ਉਘੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਲਾ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਭੰਗੜਾ

1947 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਵੰਡ ਕਾਰਨ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਜੜ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਘਰ ਘਾਟ ਛੱਡਕੇ, ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਆ ਕੇ ਵਸਣਾ ਪਿਆ। ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਲੁੱਟੇ ਪੁੱਟੇ ਮੇਹਨਤੀ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲੱਗਪੱਗ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਆਕੇ ਲੋਕ ਗੀਤ ਅਤੇ ਭੰਗੜਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਆਏ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੁੱਜੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੇਰਨ ਭੰਗੜੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉਭਰਦੀ ਹੈ। ਭੰਗੜਾ ਕੇਵਲ ਨਾ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਛਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸਗੋਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਬਾਂਬਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਮੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। 1970 ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸੁਮਲ, ਪਾਲ ਬਿਨਿੰਗ, ਸਾਧੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਨਾਲ ਭੰਗੜੇ ਦਾ ਗਰੁੱਪ 'ਪੰਜਾਬ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ' ਨਾਂ ਹੇਠ ਵੇਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਬਣਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਭੰਗੜੇ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਟਰੇਨਿੰਗ ਅਤੇ ਮੇਹਨਤ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਨ ਲਈ ਚੇਤਨ ਜਤਨ ਕੀਤੇ। PNE ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਕਲੇ ਭਾਰਤੀ ਫਲੱਟ ਉੱਤੇ ਭੰਗੜਾ ਪਾਇਆ। ਵਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਦੂਰ ਦੂਰ ਚੱੱਧ ਕੁੰਟੀ ਖਿਡ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਲਗਪਗ ਹਰ ਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਭੰਗੜਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਭੰਗੜੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭੰਗੜੇ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲੋਕ ਕਿੰਨੇ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਭੰਗੜਾ ਕਲਾਕਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਚਲ ਰਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸਮੇਂ ਲੱਗਿਆ, ਉਹ ਬੋਲਿਆ "ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਕੁਵੇਲੇ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਿਫਟ ਮੈਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਭੰਗੜੇ ਦੀ ਟੀਮ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਲੌੜੀਦਾ ਸਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਿਲ ਸਕੇ; ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਇਹ ਸ਼ੌਂਕ ਪਾਲ ਸਕਾਂ।"

ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਦਾਦ ਨਿੱਕੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਬੱਚੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਕ ਹੋਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜ ਜਾਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਏਨੀ ਚੰਗੀ ਕਲਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਝਾਕੇ ਦੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਕਈ ਗਰੁੱਪ ਆਪਣੇ ਬਾਲ-ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਕਲਾ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਵੀ ਸਾਡੀ ਵਧਾਈ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਸਹਿਯੋਗ ਇਸ ਕਲਾ ਲਈ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਭੰਗੜੇ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਏਨੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਰ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਲਬੀਰ ਗੋਹਲ ਇੱਕ ਅਜੇਹਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਯਾਦ ਹੀ ਸਾਡੇ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਭੰਗੜੇ ਦਾ ਇਹ ਅਣਥੱਕ ਕਲਾਕਾਰ 33 ਸਾਲ ਦੀ ਭਰ ਜਵਾਨ ਉਮਰ ਵਿੱਚ 23 ਫਰਵਰੀ 1982 ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿਛੜ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੋਲਗਰੀ ਦੀ ਭੰਗੜਾ ਟੀਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ।

ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 19 'ਤੇ

● ਇਹ ਧਰਤ ਅਸਾਂ ਦੀ ਹੈ।
ਇਹ ਅੰਬਰ ਸਾਡਾ ਹੈ।
ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਿੱਕ ਉੱਤੇ,
ਅਸੀਂ ਚੰਦ ਵਿਛਾਉਣਾ ਹੈ।
ਅਸੀਂ ਸੁੱਚੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ।
ਇੱਕ ਗੀਤ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।
ਇੱਕ ਗੀਤ

● ਵੇਖੀ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ
ਪੀਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਦਾ ਪਾਣੀ।
ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਦੱਸੀ,
ਉਸਦੀ ਸਦਾ ਕਹਾਣੀ
ਉਸਦੀ ਸਦਾ

● ਕਿੱਥੇ ਰਾਗ ਗੁਆਚ ਗਏ
ਹੱਥ ਪੈਰ ਗੀਤਾਂ ਦੇ
ਕਿਹੜੇ ਮੌਸਮ ਪਾਟ ਗਏ।

● ਸਹੁੰ ਸੁੱਚਿਆਂ ਸਾਹਵਾਂ ਦੀ
ਮਿਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖੇ
ਹੁੰਦੀ ਲੋੜ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ।

¹ ਯੂਰਪੀਅਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਨਵ ਵਿਗਿਆਨ (cultural Anthropology) ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ 'ethnocentricity' ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਨ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚਿੱਟੀ ਨਸਲ ਦੇ ਦੂਜੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉਚਾ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਹਾਤ ਘੜਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਉਪਰ ਠੱਸਿਆ। ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਵਜੋਂ ਚਿੱਟਾ ਨਸਲਵਾਦ ਅਜੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਆਮ ਪਰਚਾਇਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

² Raymond Williams, Culture and Society: 1780-1950. (Penguin Books, 1961) p. 273.

³ ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਫਰੋਕ, ਸਭਿਆਚਾਰ : ਪੁੱਛਣੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ, (Ludhiana: The Punjabi Writers Cooperative Society Ltd., 1984) P. 25

⁴ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਇਥੇ ਭਾਵ ਹੈ ਉਹ ਸਾਧਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰਭਾਰ ਲਈ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਵਲੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਇਕੱਠੇ ਸੋਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਬਲਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਉਸਰੇ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਮਾਭਿਕ ਤੇ ਗੁਲਾਮ, ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਤੇ ਕਿਸਾਨ, ਮਿਲ ਮਾਲਿਕ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ।

⁵ ਜਿਵੇਂ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਠੀਕਿਆ ਹੈ: "The mode of production of material life conditions the general process of social, political and intellectual life". Karl Marx, A Contribution To The Critique Of Political Economy (Moscow: Progress Publishers, 1970) P. 20.

⁶ ਡਾਕਟਰ ਗਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਵੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਸਰਦਲ ਅੰਕ 3 ਅਤੇ 4 ਸਫਾ 24 (3)

⁷ ਉਗੀ, ਸਫਾ 24 (4)

⁸ ਦੇਖੋ Norman Buchignani and Doreen M. Indra, with Ram Srivastava, Continuous Journey: A Social History of South Asians in Canada. (Toronto: McClelland and Stewart Ltd.) P. 11

⁹ ਉਗੀ, ਸਫਾ 73

¹⁰ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਦੇਖੋ ਵੇਨਕੂਵਰ ਸੱਭ ਦਾ ਲੇਖ, ਪੰਜਾਬੀ ਆਵਾਜ਼ੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਕੰਮ, 'ਵਰਨੇ' ਦੂਰ ਸਰੋਤ/ਦਸੰਬਰ, 1983, ਸਫਾ 9-17।

¹¹ Community Relations Commission, Between Two Cultures: A Study of Relationships between Generations in the Asian Community in Britain, London, 1976.

¹² ਡਾਕਟਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ ਛਪੇ ਦੋ ਲੇਖ: "ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ" ਅਤੇ "ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਭਾ" ਅੰਕ 39 ਤੇ 40 (1980)।

¹³ ਮੁਟਸੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ, "ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ", ਸੁਰਬ ਟੋਪਾ, ਮਈ 1987, ਸਫਾ 12

¹⁴ ਦੇਖੋ ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਲੇਖ, "Indian Immigration and Racial Prejudice in British Columbia: Some Preliminary Observations". In Julian V. Minghi ed. People of the Living Land: Geography of Cultural Diversity in British Columbia. Vancouver: Tantalus Research Ltd. 1972. p. 34.

¹⁵ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਲੋਕ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ।

¹⁶ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਲ ਹੋਈ ਲੇਖਕ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ

¹⁷ ਦੇਖੋ Sadhu Singh Dami, Maluka, (New Delhi: Arnold-Heinenmann Publishers, 1978). p. 12 and 13.

¹⁸ Ann Petrie, "A Guide to" Ethnic Vancouver. (Surrey, B.C.: Hancock House Publishers, 1982) P. 85-116.

¹⁹ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੋਸ਼ ਮੋਟੀਸ (ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਆਏ ਪਹਿਲੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਆਦਿ ਵਾਸੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕੌਮ) ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਲੂਈਸ ਗੋਅਲ ਵਰਗਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ 1885 ਵਿਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਧੇਰ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭੰਗੜੇ ਦੀ ਕਲਾ ਵਲ ਸੁਹਿਰਦ ਸਨੇਹ ਸਦਕਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਭੰਗੜਾ ਕਲੱਬਾਂ ਬਣ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁੱਝ ਇੱਕ ਇਹ ਹਨ :

- (1) ਪੰਜਾਬ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੈਨਕੂਵਰ
- (2) ਸਰੀ ਇੰਡੀਆ ਆਰਟਸ ਕਲੱਬ
- (3) ਇੰਡੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਪ੍ਰਿੰਸ ਜਾਰਜ
- (4) ਇੰਡੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਆਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਪ੍ਰਿੰਸ ਰੂਪਰਟ
- (5) ਵਣਜਾਰਾ ਗਰੁੱਪ ਐਡਮਿਟਨ
- (6) ਐਡਮਿਟਨ ਭੰਗੜਾ ਟੀਮ
- (7) ਇੰਡੀਆ ਮਹਿਲਾ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਬੀ. ਸੀ.) ਦੀ ਭੰਗੜਾ ਟੀਮ
- (8) ਰਿਚਮੰਡ ਆਰਟਸ ਕਲੱਬ
- (9) ਲੋਕ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ

ਮਹਿੰਦਰ ਸੂਮਲ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਕਿ 1985 ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੰਗੜਾ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ 'ਖੱਟਣ ਗਏ ਪ੍ਰਦੇਸ' ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰਕੇ ਛਾਪੀ। 96 ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇੱਕ ਮੀਲ-ਪੱਥਰ ਹੈ। \$14000 ਦੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨਾਲ ਆਰਟ ਪੇਪਰ ਉੱਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਛਾਪੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਕਲਾ-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਸੁਗਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੀ ਜਿਲਦ ਰਤਾ ਹੋਰ ਪਕੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਜੋਕੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਤੇ ਟੱਪੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਜੋਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਅਮਨ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਮੁਨਾਫ਼ਾਖੋਰੀ, ਰਿਸ਼ਵਤ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਤਸ਼ੱਦਦ, ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪਏ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਧੂ ਭੇਡ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਉਪਜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਤਣਾਅ ਆਦਿਕ ਹਨ।

ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਛੱਡ ਕੇ ਪਰਦੇਸ ਪਹੁੰਚਣ ਉੱਤੇ ਸਾਕਾਂ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਰੜਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਮੈਂ 1964 ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਏਥੇ ਕੋਈ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰਤਾ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਭਾਰਤੀ ਗਜ਼ਲ ਗੀਤ ਸੁਣਨਾ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦਾ। 1966 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਪਾਂ 4 ਮਿੱਤਰ ਰਲ ਕੇ ਪੱਚੀ ਪੱਚੀ ਭਾਲਰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪਾਈਏ ਅਤੇ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ 15 ਮਿੰਟ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰੀਏ, ਫੇਰ ਇਸਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲੱਗਣਗੇ। ਮੈਂ 15 ਮਿੰਟ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਟੇਪ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਘੰਟੇ ਲਾਇਆ ਕਰਾਂ। 4 ਹਫ਼ਤੇ ਉਹ 15 ਮਿੰਟੀ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚੱਲਿਆ ਅਤੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁੱਝ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਬੰਦ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਉਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਮਾਇਕ ਹਿੱਸਾ ਪਾਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾ ਵਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮਰ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ (ਉਰਫ਼ ਵੱਡੇ ਭਾਈ) ਨੇ ਵਪਾਰਿਕ ਲੀਹਾਂ ਉੱਤੇ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰਿਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰੀ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਰਦਰੀ ਸਾਦਗੀ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ 'ਵੱਡਾ ਭਾਈ' ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਪੜੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਉੱਤੇ ਲੱਗੀ ਸੇਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ "ਫਲਾਨੀ ਦੁਕਾਨ ਉੱਤੇ ਸੇਲ ਲੱਗ ਗਈ। ਸੇਲ ਕਾਹਦੀ ਐ, ਲੁੱਟ ਪੈ ਗਈ ਲੁੱਟ, ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲ ਲਾਠੀਆਂ ਦੇ ਗਜ਼।" ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ' ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ। 'ਵੱਡਾ ਭਾਈ' ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ 'ਵੱਡੇ' ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਦਾ।

ਫਿਰ 1972 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਰੇਡੀਓ ਉੱਤੇ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਜਮ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲਿਜ਼ਮ ਸੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਇਹ ਸੁਸ਼ਮਾ ਹੈ, ਬੀ. ਬੀ. ਸੀ. ਲੰਡਨ ਦੀ ਮਾਹਿਰ ਹਿੰਦੀ ਅਨਾਊਂਸਰ। ਜੋ 1965—72 ਤੱਕ ਬੀ. ਬੀ. ਸੀ. ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੁਸ਼ਮਾ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਨੌਰੋਬੀ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਇਹ ਪੰਜਾਬਣ ਚੰਗੀ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਘੰਟੇ ਸੁਸ਼ਮਾ CJVB ਉੱਤੇ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਝਨਕਾਰ' ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 1981 ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਫਿਰ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅਜੇਹੇ ਵਪਾਰਿਕ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ, ਮਨਜੀਤ ਵਿਰਦੀ, ਗੁਰਪਾਲ ਮਾਨ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਪਟੇਲ ਭਾਈ, ਸੁਖਦੇਵ ਰੱਖੜਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਕੰਗ, ਇੰਦਰੇਸ਼ ਆਦਿਕ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾ ਨਾਲ ਮੋਹ ਸੀ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰਿਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨੀ ਨਾਲ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ 'ਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਗੁਰਪਾਲ ਮਾਨ ਦਾ "ਸੰਗੀਤ ਸੰਸਾਰ" ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਵਿਰਦੀ ਦਾ 'ਸੁਰ ਸਾਧਨਾਂ' (1972 ਤੋਂ) ਹੀ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਪਾਰਿਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗੀਕਾਰਡ ਵਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਵਪਾਰਿਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰੀ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨਜੀਤ ਵਿਰਦੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ' ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਸਮੇਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼'

ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਰੇਡੀਓ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਹਰ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਲਗਪਗ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਵੇਕਲਾ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਜੋ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਪਾਰਿਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ

ਇਸ ਨੂੰ ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਇੰਡੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਸੁਸਾਇਟੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਹੇ ਕੁੱਝ ਨਾਂ ਇਹ ਹਨ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ, ਅਨੀਤਾ ਪੰਧਰ, ਨਿੱਕ ਸਹੋਤਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਬੈਂਸ, ਰਾਣੀ ਗਿੱਲ, ਗੁਨਿੰਦਰ ਮਖਿਕ।

ਟਰਾਂਟੋ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਟਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਇਕਬਾਲ ਮਾਹਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਪੰਜ ਦਰਿਆ' ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੁਵਾਲੀਆ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੁਲਦੀਪ 'ਦੀਪਕ' ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤਕ ਭਾਗ ਲਈ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਟੀ. ਵੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸੁਸ਼ਮਾ ਲਈ ਇੱਕੱਲਾ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੋ ਉਹ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਕੇਬਲ ਚੈਨਲ ਨੰਬਰ 10 ਤੋਂ ਟੀ. ਵੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਆਪ ਕੀ ਮਹਿਫਿਲ' ਵੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਜੋ 1976-79 ਤੱਕ ਚੱਲਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ ਟੀ ਵੀ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਫੀਚਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਜੈਮਜ਼ ਆਫ ਦੀ ਈਸਟ', ਨਿਜ਼ਾਰ ਧਾਮਜੀ ਨਾਲ ਰਲਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਜੋ 1976 ਤੋਂ 84 ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ 1984 ਤੋਂ ਸੁਸ਼ਮਾ ਇੱਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਟੀ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਇੰਦਰ ਧਨੁਸ਼' ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਰੋਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਡਰਾਮਾ ਸੀਰੀਅਲ ਵਾਰਿਸ, ਸਮੁੰਦਰ, ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਆਦਿਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਕਾਮੈਂਟਰੀ, ਗੀਤਾਂ, ਗਜ਼ਲਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਚ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮਾਇਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹਨ।

ਕਈ ਵਾਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਭਖਦੇ ਸਵਾਲਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ, ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ, ਚੰਗੀ ਸੇਹਤ, ਅਨਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ, ਭਾਰਤੀ ਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਆਦਿਕ ਬਾਰੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬੜੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ। ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਇੰਟਰਵਿਊ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ, ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਭਖਦੇ ਮਸਲੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿਣ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚਾਲੂ ਮਾਲ' ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਕੋਈ ਚੰਗੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੀਰੀਅਲਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਢਿੱਲਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਡਰਾਮਾ ਸੀਰੀਅਲ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਚ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਕਲਾ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਚਰਚਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਤੋਂ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਮੁੜ ਕੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਜਾਗ੍ਰੂਤੀ ਦੇ ਵਧਣ ਦੇ ਅਮਲ 'ਚੋਂ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਲਈ ਬੜੇ ਕਾਮਯਾਬ ਜਤਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਨਿਕਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਰ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ

ਇਸ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ, ਕਲਾਕਾਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਆ ਟਿਕੇ। ਪਰਦੇਸ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੋ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਸਨ ਉਹ ਇਹ ਹਨ : ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ, ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਰਾਮੁਵਾਲੀਆ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੇਅਰ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ, ਗੁਰਮੇਲ, ਨਵਤੇਜ ਭਾਰਤੀ, ਅਮਰਜੀਤ ਸੂਰੀ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ, ਸੁਖਿੰਦਰ, ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੁਵਾਲੀਆ, ਤਰਲੋਚਨ ਗਿੱਲ, ਗਿੱਲ ਮੇਰਾਂਵਾਲੀ, ਚਰਨ

ਗੁਰਚਰਨ ਟੱਲੇਵਾਲੀਆ

● ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਚੰਦਰਾ ਪਾਣੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਸੁਣਾਈਏ ਮਿੱਠੀ ਜੇਹਲ ਕਨੇਡਾ ਵਾਲੀ ਦੋਖ ਨਾਲ ਹੰਡਾਈਏ ਜੇ ਵੱਸ ਹੋਵੇ ਉਡ ਕੇ ਸੱਜਣਾ। ਆਪਣੇ ਵਤਨੀ ਜਾਈਏ ਤੇਰੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਵਾਰੇ ਵਾਰੇ ਜਾਈਏ ਤੇਰੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ

● ਕੰਤ ਮੇਰੇ ਨੇ ਭਰਤੀ ਅਰਜੀ ਠਾਕਰਦੁਆਰੇ ਵੜਦੀ ਕੱਢ ਰੁਪਿਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਪਾਕੇ ਸੋਹਣੀ ਵਰਦੀ ਤੇਰੇ ਬਾਝ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਨਾ ਲੱਗਦਾ ਭੱਠ ਦੋਖ ਵਿਚ ਮਰਦੀ ਦਿਲ ਦਾ ਭੋਰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਂਦਾ ਮਿਲ ਜੁ ਮੇਰਾ ਦਰਦੀ ਮੇਰੇ ਹਾਣ ਦਿਆ ਕੱਢ ਦੇਸੋਂ ਹੁਣ ਜਲਦੀ ਮੇਰੇ ਹਾਣ ਦਿਆ

● ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਇਥੇ ਪਰੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਨਾਰਾਂ ਝੁਠੇ ਤਾਹਨੇ ਮਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਫੋਕੀਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਟਾਹਰਾਂ ਬਾਹੋਂ ਫੜਕੇ ਦੇਵੇਂ ਧੱਕੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੋਸ਼ ਟਿਕਾਣੇ ਫੁਸਕੇ ਸੀਖਾਂ 'ਚੋਂ ਆ ਜਾਊ ਹੋਸ਼ ਟਿਕਾਣੇ ਫੁਸਕੇ ਸੀਖਾਂ 'ਚੋਂ

ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੰਵਲ, ਬਲਬੀਰ ਮੋਮੀ, ਅਮਰੀਕ ਕੰਗ, ਹਰਭਜਨ ਹਾਂਸ, ਸੁਖਪਾਲ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਮਿਤਰ ਰਾਏ, ਜਸਵੰਤ ਮਾਂਗਟ, ਜੀਵਨ ਰਾਮਪੁਰੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੈਨਕੂਵਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਆ ਟਿਕੀ। ਕੁੱਝ ਲੇਖਕ ਟਰਾਂਟੋ, ਐਡਮਿਟਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸ ਗਏ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਬੈਠਕਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਹਿਤਕ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਣੇ ਅਨੁਸਾਰ 6 ਜਨਵਰੀ 1973 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਕੰਮ-ਚਲਾਉ ਕਮੇਟੀ ਚੁਣ ਲਈ ਗਈ: ਪ੍ਰਧਾਨ: ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ। ਸਕੱਤਰ: ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪਰੇਰ ਕੇ ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। 27 ਜੁਲਾਈ 1973 ਨੂੰ ਵਫ਼ੇਰੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਹੋਈ —

ਪ੍ਰਧਾਨ: ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ: ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ: ਗਿੱਲ ਮੇਰਾਂਵਾਲੀ: ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ: ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ: ਪ੍ਰੈਸ ਸਕੱਤਰ: ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ/ਜਗਦੀਸ਼ ਸਰਨ: ਅਰਥ ਸਕੱਤਰ: ਸਾਧੂ: ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਮੈਂਬਰ: ਦਿਲਜੀਤ ਤੂਰ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੈਨਕੂਵਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਭਾ ਹੈ।

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਪੰਦਰਵਾੜੇ, ਫਿਰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬਾਕਾਇਦਾ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀਆਂ ਮੌਲਿਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ। ਦੂਜੇ ਲੇਖਕ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਚੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸਦੇ ਅਤੇ ਸੁਝਾ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਦੋਸਤਾਨਾ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲਾਂ ਬੰਧੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਂਦਾ ਰਿਹਾ।

1976 ਵਿੱਚ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ' ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਛਾਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੰਮੀ ਤਿਆਰੀ ਮਗਰੋਂ 1980 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ 132 ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ 27 ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਹ ਹਨ:

ਉਜੱਲ ਦੁਸਾਂਝ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ, ਇਕਬਾਲ ਰਾਮਵਾਲੀਆ, ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ, ਸਾਧੂ, ਸੁਖੀ ਅਮਰਜੀਤ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ, ਸੁਰਦੇਵ ਜਟਾਣਾ, ਸਰਵਣ ਬੇਲ, ਹਰਦੇਵ ਵਡੜੇ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਰਾਣਾ, ਹਰਮਿੰਦਰ, ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ, ਕਲਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਚਮਨ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਡੀਨਾਂ, ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਗਿੱਲ ਮੇਰਾਂਵਾਲੀ, ਜਸਬੀਰ ਗੁਰਮ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਜੀਵਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਬੋਸ, ਨਵਤੇਜ ਭਾਰਤੀ, ਬਲਦੇਵ ਦੀਮਾ, ਨਾਟ ਭਿੰਡਰ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਜਨਮ, ਵਿਕਾਸ, ਅਗਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਕਮੇਟੀਆਂ ਆਦਿਕ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵੀ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਪਰ ਆ ਕੁੱਝ ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁੱਝ ਇਹ ਹਨ: ਗੁਰਮੇਲ, ਜਸਵੰਤ ਮਾਂਗਟ, ਕਰਨੈਲ ਮਾਨ, ਬਲਦੇਵ ਦੂਹੜੇ, ਮਹਿੰਦਰ ਸੁਮਲ, ਰਾਮਿੰਦਰ ਦੁਸਾਂਝ, ਹਰਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਭੱਟੀ, ਸੁਬੰਗ ਦਿਓਲ, ਸੋਹਣ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮੱਖਣ ਟੁੱਟ, ਨਰਿੰਦਰ ਭਾਗੀ, ਕਰਮਜੀਤ ਘੁਮਾਣ, ਇੰਦਰੇਸ਼, ਰਾਜ ਚੁਹਾਨ।

ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ

ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਹਰ ਸਾਲ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਾਰ ਲਗਪਗ 20 ਕਵੀ, ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਜੇਹੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਆਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ।

ਮਹਿਮਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ

ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਉਘੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਪਣੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ। ਅਜੇਹੇ ਮਹਿਮਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁੱਝ ਇਹ ਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ:

- (ੳ) ਨੀਨਾ ਟਿਵਾਣਾ (ਪੰਜਾਬ ਕਲਾਮੰਚ, ਪਟਿਆਲਾ) — ਜੁਲਾਈ 1973
- (ਅ) ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ (ਸ਼ਿਪਾਦਕ ਆਰਜੀ) — 22 ਸਤੰਬਰ 73
- (ੲ) ਯੋਗ ਰਾਜ ਸੇਵਾ (ਵਤਨੋਂ ਦੂਰ ਆਰਟ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ) — 22 ਸਤੰਬਰ 74
- (ਸ) ਜੇ. ਪੀ. ਦੀਕਸ਼ਿਤ (ਹਿੰਦੀ ਨਾਵਲਕਾਰ) — 15 ਜੂਨ 75 ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ 1977
- (ਹ) ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ (ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਕਾਰ) — 13 ਜੁਲਾਈ 75
- (ਕ) ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ (ਸ਼ਿਪਾਦਕ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ) — 12 ਅਕਤੂਬਰ 75
- (ਖ) ਡਾ: ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ — 11 ਸਤੰਬਰ 1976
- (ਗ) ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਅਤੇ ਯਮਲਾ ਜੱਟ (ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ) — 16 ਜੁਲਾਈ 1976
- (ਘ) ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਖੇਸਲਾ (ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕਕਾਰ) — 18 ਜੁਲਾਈ 1976
- (ਙ) ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ (ਸ਼ਿਪਾਦਕ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ) — ਅਗਸਤ 76

(ਚ) ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮੀਸ਼ਾ — 2 ਸਤੰਬਰ 1978

(ਛ) ਡਾ: ਸਹਿਦੇਵ ਕੁਮਾਰ (ਪ੍ਰੋ: ਮਾਸ ਮੀਡੀਆ, ਵਾਟਰਲੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ) — 2 ਜਨਵਰੀ 1979

(ਜ) ਗੁਰਬਖਸ਼ ਦੋਸਾਂਝ (ਇਗਲੈਂਡ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਲੇਖਿਕਾ) — ਮਾਰਚ 1979

(ਝ) ਨੀਲੀ ਮੈਕਲੰਗ (ਪੱਛਮੀ ਤਰਾਂ ਤਟ ਦੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਵਿਤਰੀ) — 2 ਜੂਨ 79

(ਵ) ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋ: — ਪਟਿਆਲਾ), (ਟ) ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, (ਠ) ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ, (ਡ) ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ 'ਕੰਵਲ', (ੲ) ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਟਕਕਾਰ, (ੳ) ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਟਕਕਾਰ — 1984 (ਤ) ਤਖਤ ਸਿੰਘ — 19 ਅਗਸਤ 1984, (ਬ) ਹਰਜੀਤ ਆਰਟਿਸਟ — 1986, (ਦ) ਰਣਜੀਤ ਮਾਂਗਟ — 1986, (ਧ) ਸੁਰਜੀਤ ਸੇਠੀ, (ਨ) ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, (ਪ) ਚੁਗਿੰਦਰ ਬਾਹਰਲਾ, (ਫ) ਸ. ਸ. ਅਮੋਲ, (ਬ) ਸ਼ੇਰ ਜੰਗੀ ਜਾਂਗਲੀ, (ਭ) ਤਰਸੇਮ ਪੁਰੇਵਾਲ, (ਮ) ਮਧੂ ਕੋਸ਼ਵਰ, (ਯ) ਅਵਤਾਰ ਸਾਇਕ, (ਰ) ਹਰਕੇਵਲ ਸਿੰਘ 'ਕੇਵਲ'।

ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਸਮਾਲੋਚਨਾ

(ੳ) ਮਈ, ਜੂਨ, ਜੁਲਾਈ 1974 ਵਿੱਚ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਪੜਚੋਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਪਲੀਮੈਂਟ 'ਅਸੀ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਛਪਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਤੇ ਸਾਧੂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

(ਅ) ਕਈ ਪੂਰੇ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਉਘਾੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਬਹਿਸਾਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣਾ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਦਿਲਚਸਪ ਕਾਂਡ ਹੈ:

(1) Animal Farm — George Orwell (9 ਦਸੰਬਰ 1973)

(2) ਤਿੱਤਰ ਖੰਭੀ ਦੂਹ — ਪ੍ਰੇਮ ਗੋਰਖੀ (28 ਜੁਲਾਈ 1974)

(3) ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ — ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ (8 ਸਤੰਬਰ 1974)

(4) ਲਹਿਰ ਵਧਦੀ ਗਈ — ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ (10 ਅਗਸਤ 1975)

(ੲ) ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਾਹਿਤਕ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ —

(1) 'ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੋਨੇ ਰੰਗੀ ਸੜਕ—ਇਕ ਅਧਿਐਨ' — ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ — 13 ਫਰਵਰੀ 77

(2) 'ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ' — ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ — 27 ਮਾਰਚ, 77

(3) 'ਕਵੀ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ' — ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ — 14 ਅਗਸਤ 77)

(ਸ) ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਐਨ ਰਚਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਾਹਿਤਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੀਏਟਰ, ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਫਿਲਮ-ਕਲਾ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ:

(1) ਵਤਨੋਂ ਦੂਰ ਆਰਟ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਖੇਡੇ ਗਏ ਨਾਟਕ 'ਰੱਤਾ ਸਾਲੂ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਹੋਈ ਬਹਿਸ (22 ਸਤੰਬਰ 74)

(2) ਕਲਕੱਤੇ ਦੀਆਂ ਗੰਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਦੀ ਕਰੁਣਾਮਈ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਕੋਲਕੱਟਾ' ਦੀ ਵੈਨਕੂਵਰ-ਪਰਦਰਸ਼ਨੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਭੱਟੀ ਦੇ ਲੇਖ ਤੇ ਹੋਈ ਬਹਿਸ।

(3) ਰੇਡੀਓ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ (ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ, ਗਿੱਲ ਮੇਰਾਂਵਾਲੀ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਰਨ) ਰਾਹੀਂ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜਚੋਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ 'ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੈਨਕੂਵਰ' ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਹੋਏ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਸਤੰਬਰ 74)

(ਅਨਾਊਂਸਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ)

(ਹ) ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਸਮੇਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ — ਸ਼ਿਪਾਦਕ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਵੈਨਕੂਵਰ

1982 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬੇਲੋੜੇ ਅਤੇ ਮੰਦਭਾਗੇ ਤਣਾਅ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਫਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਅਗਲੇ ਲਗਪਗ ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦੀ ਤੌਰ ਬਹੁਤ ਮੱਠੀ ਪਈ ਰਹੀ। ਸਾਰੇ ਲੇਖਕ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਇਸ ਖੜੋਤ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਸਨ। 3 ਜੂਨ 1984 ਨੂੰ ਫਿਰ ਮੈਂਬਰਲੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ 20 ਲੇਖਕ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਕਾਫੀ ਲੰਮੀ ਗੱਲਬਾਤ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਥੇਬੰਦੀ ਮੁੜਕੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮਜਬੂਰੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ, ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਪਰਬੰਧ ਹੇਠ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾ ਲਈ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। 3 ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਲਗਪਗ ਸਾਰੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ਫੇਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੇਲੋੜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸਾਰੂ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ। 3 ਨਵੇਂ ਨਾਂ ਹੇਠ, ਬੜੇ ਸਾਦਾ ਵਿਧਾਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਬਖੇੜਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਕੁਆਰਡੀਨੇਟਰ ਹੋਣ ਜੋ ਹਰ ਸਾਲ ਚੁਣ ਲਏ ਜਾਣੇ ਆਉਣਗੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਣ ਕੁੱਝ ਕੁਆਰਡੀਨੇਟਰ ਮੁੜਕੇ ਚੁਣਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਜਦ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਨਵੀਂ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਵੈਨਕੂਵਰ (Punjabi Writers Forum Vancouver) ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਓਦੋਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਰ ਤੀਜੇ ਹਫਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਬੈਠਕਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ

ਲੋਕ

ਗੀਤ

ਹੋਇਆ ਏ ਵਿਹੜਾ ਸੁੰਨਾ
ਵਸਦੇ ਨੇ ਲੋਕੀ ਵੇ
ਟਰ ਗਿਊ ਪ੍ਰਦੇਸ ਹਾਣੀਆ
ਲੱਭਣ ਤੂੰ ਰੋਟੀ ਵੇ
ਚੰਦਰੀ ਵਾ ਟਿਚਰਾਂ ਕਰਦੀ
ਨਜ਼ਰਾਂ ਨੇ ਤਾੜਦੀਆਂ
ਪਾ ਜਾਵਣ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ
ਗੱਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ

ਮੱਥੇ ਤੇ ਬਿੰਦੀ ਮੇਰੇ
ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਚੂੜਾ ਵੇ
ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਦੀ ਦਾ ਰੰਗ
ਰਿਹਾ ਨਾ ਗੂੜਾ ਵੇ
ਆਸਾਂ ਨੇ ਕਲੀਆਂ ਜਹੀਆਂ
ਚੰਚਲ ਜਹੀ ਨਾਰ ਦੀਆਂ
ਪਾ ਜਾਵਣ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ
ਗੱਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ

ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਨੈਣੀ ਕਜਲਾ
ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਚਾਂਦੀ ਵੇ
ਹੋਕਿਆਂ ਦੀ ਭਾਫ ਨਿਮਾਣੀ
ਸਾਡਾ ਤਨ ਖਾਂਦੀ ਵੇ
ਹੋਇਆ ਏ ਰੰਗ ਰਸੋਂਤੀ
ਸੋਚਾਂ ਦਿਲ ਸਾੜਦੀਆਂ
ਪਾ ਜਾਵਣ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ
ਗੱਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ

ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖਰੇ ਪਾਣੀ
ਤਾਰਾ ਇਕ ਟਹਿਕੇ ਵੇ
ਚੰਦਨ ਦਾ ਬੂਟਾ ਤੇਰਾ
ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮਹਿਕੇ ਵੇ
ਸੁਪਨਾ ਆ ਪੇੜਾਂ ਫੜਦਾ
ਤੇਰੀ ਝਲਕਾਰ ਦੀਆਂ
ਪਾ ਜਾਵਣ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ
ਗੱਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ
ਪਾ ਜਾਵਣ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ...

ਹਨ। ਅੱਗੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਲਣੀਆਂ।

ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਵੇਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਉੱਤੇ ਮੰਚ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਧਾਰਾ ਦਾ ਹੀ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਬੜੀ ਦੇਰ ਲਈ ਰੁਕ ਕੇ ਫੇਰ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਲੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਵਜੂਦ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਯੋਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮੁਖ-ਧਾਰਾ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਮੁੱਖ-ਧਾਰਾ (ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ) ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਚੇਤ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁੱਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਇਹ ਹਨ :—

- ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ (U.B.C.) ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਪਾਠ : ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ।

- ਸਟੀਫਨ ਗਿੱਲ ਨੇ 1976 ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕ Green Snow ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰਕੇ ਛਾਪੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ।

- Contemporary Literature in Translation — Punjabi issue No. 26 — 1977 — ਅਜੋਕਾ ਸਾਹਿਤ ਅਨੁਵਾਦ — ਪੰਜਾਬੀ ਅੰਕ — ਸੰਪਾਦਕ ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ।

- ਨਵੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ — ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ — ਸੰਪਾਦਕ : ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ — (ਛਪਣ ਲਈ ਤਿਆਰ)

- ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਆ ਲਿਟਰੇਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਟਰਾਂਟੋ (1983) ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਆਪਣਾ ਪੇਪਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ

- Habitat ਕਾਨਫਰੰਸ ਵੈਨਕੂਵਰ (1976) ਸਮੇਂ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ।

- ਸਾਈਮਨ ਫਰੇਜ਼ਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (S.F.U.) ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠ (ਅਨੁਵਾਦਿਤ) ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਪਰਾਲਾ : ਡਾ: ਹਰੀ ਸ਼ਰਮਾ

- ਕੁਟਨੀ ਸਕੂਲ ਆਫ ਰਾਈਟਿੰਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠ (ਅਨੁਵਾਦਿਤ) ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ 1985-86 ਸੰਪਰਕ/ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਪਰਾਲਾ : ਸਾਧੂ

- ਲੰਡਨ (ਅਨਟੇਰੀਓ) ਵਿੱਚ 1980 ਤੋਂ ਨਵਤੇਜ ਭਾਰਤੀ ਵਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਘਰ (Third Eye Publication) ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੂਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲਗਪਗ 20 ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

- ਪੰਜਾਬੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ/ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਉਪਰਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਹਨ :

ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਦੀ Blue Meditations

ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ ਦੀ Speaking to the Winds

ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਦੀ Man and the Mirror

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ Restless Soul

- ਲਿਟਰੇਰੀ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਟਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮਾਂਟਰੀਅਲ (1986) ਵਿੱਚ ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ ਨੇ ਪੇਪਰ ਪੜ੍ਹਿਆ : 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ'

- ਸਾਧੂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ Canadian Dimensions Winnipeg (ਮਾਰਚ 87) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ।

- ਸੁਖਿੰਦਰ ਤੇ ਇਕਬਾਲ ਰਾਮਵਾਲੀਆ ਨੇ ਪਰਚਾ Rupture (ਪੰਜਾਬੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ) ਸੰਪਾਦਤ ਕਰਕੇ ਛਾਪਿਆ।

- ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਰੇਡੀਓ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਲਾਨਾ ਖੁਕ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਪੜ੍ਹਿਆ

- ਸਟੂਡੀਓ 'ਬੀ' ਬਰਨਬੀ ਵਿੱਚ ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ ਨੇ Ethnic Poetry ਸੀਰੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ।

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਪੰਜਾਬੀ ਆਥਰਜ਼ ਐਂਡ ਆਰਟਿਸਟਸ (ਇਆਪਾ)

ਇਹ ਸੰਸਥਾ 3 ਜੁਲਾਈ 1978 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਬਣੀ ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਮੋਢੀ ਅਤੇ ਪੱਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਹੈ, ਸਕੱਤਰ ਡਾ: ਗੁਰਮੇਲ। ਇਸ ਨੇ 'ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਂ ਹੇਠ ਇਕ ਵੱਡ-ਆਕਾਰੀ ਪੁਸਤਕ 1981 ਵਿੱਚ ਛਾਪੀ। ਇਆਪਾ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਹਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੁਰਸਕਾਰਿਤ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਖਰ ਜ਼ਮਾਂ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ, ਅਵਜਲ ਅਹਿਸਨ ਰੰਧਾਵਾ, ਅਜੀਤ ਕੌਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ, ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਮੇਲ, ਦੇਵ, ਅਜਾਇਬ ਕਮਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਕੁੱਝ ਨੂੰ ਸਪੈਸ਼ਲ। ਮੁੱਖ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੀ ਰਕਮ 500 ਡਾਲਰ ਹੈ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੀ 101 ਡਾਲਰ।

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਟ੍ਰਸਟ (ਕੈਨੇਡਾ)

ਇਹ ਸੰਸਥਾ 1980 ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ : ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਸਕੱਤਰ : ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ, ਮੈਂਬਰ ਜਗਤਾਰ ਢਾਮ (ਇੰਗਲੈਂਡ) ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੱਤ (ਭਾਰਤ) ਹਨ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਾਹਿਤ-ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ, ਲੋਕ-ਹਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਸਟ ਵਲੋਂ 'ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਾਹਿਤ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਮਨਜੀਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ (1980), ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ (1981), ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜ਼ੋਸ਼ (1982), ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ 'ਧੀਰ' (1983), ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ (1984), ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ (1985), ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ (1986)।

ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਦੀ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ : ਮਨਜੀਤ ਗਿੱਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ 500 ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਹਰ ਸਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਉਸਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਛਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਛਾਪੀਆਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਦੇਣ ਹਨ।

ਹਰ ਵਾਰ ਲੇਖਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਕੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਏ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚੋਂ ਦੋ 1981 ਅਤੇ 1984 ਵਿੱਚ ਵੈਨਕੂਵਰ (ਕੈਨੇਡਾ) ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ

ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਾਂਗੂ ਟਰਾਂਟੋ, ਐਡਮਿੰਟਨ, ਕਾਲਗਰੀ, ਵਿਨੀਪੈਗ, ਪ੍ਰਿੰਸ ਰੂਪਰਟ, ਕੁਨੈਲ, ਮਿਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬਣਾਕੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਕੁਝ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ :

ਸਾਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ — ਵੈਨਕੂਵਰ, ਰੰਗ-ਤਰੰਗ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਸਕੂਆਮਿਸ਼ (ਬੀ. ਸੀ.), ਗਰੈਂਡ ਪ੍ਰੇਰੀ ਕਲਾ ਮੰਚ — ਅਲਬਰਟਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ - ਐਡਮਿੰਟਨ, ਲੋਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੰਚ - ਕੈਲਗਰੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਿਨੀਪੈਗ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਰਲੇ ਮਿਲੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਾਂ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅ

ਸਾਹਿਤਕ/ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਪਰਸਪਰ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹਨ :

- (1) ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਲੀਡਰੀ ਦੀ ਖੁੱਭ
- (2) ਮਿਥੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਉੱਤੇ ਅਪੜਨ ਲਈ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦੀ ਘਾਟ
- (3) ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਥਾਂ ਧੜੇ ਨਾਲ ਮੋਹ
- (4) ਠੀਕ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੀ ਨਾ ਮਿਥਣਾ।
- (5) ਆਪਣੇ ਧੜੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਨਿਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਘਾਟ। ਅਜੇਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਧੜੇ ਦੇ ਲੋਕ ਦਲੀਲ ਦੀ ਥਾਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਠੋਸਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਜੇਹਾ ਵਤੀਰਾ ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧੀ, ਅਸੰਭਵ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਭਰੇ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- (6) ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮਾਇਕ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦਾ ਲੋਭ ਅਤੇ ਕੁਵਰਤੋਂ।

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜੇਹਾ ਤਣਾਅ ਬੇਅੰਤ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਘਾਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਧਾਰਾ ਦੇ ਵਹਿਣ ਦਾ ਰੁਖ ਪੁੱਠੇ ਪਾਸੇ ਮੋੜ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਣਾਅ ਜੀਵਨ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਉੱਨਤੀ ਦਾ ਵੀਰੋ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਦੋਖੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਜਾਂ ਪੁੱਠੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸੁਝਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੇ ਪਰਦੇਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੋੜੀਂਦਾ ਰੰਗ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੱਝ ਗੱਲਾਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਬੜਾ ਜਿਹਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਇਹ ਆਖਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮਨੋਰੰਜਕ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ :

ਰੌਂਦੇ ਬੱਚੇ

(1) ਸਾਡੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਰੌਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਿੱਕੇ ਬੱਚੇ ਲਗਾਤਾਰ ਰੌਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੁੰਟੇ ਵੱਟੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਅੱਖਿਆਂ

● ਬੀ. ਏ. ਵੀ ਕਰ ਲਈ
ਐਮ. ਏ. ਵੀ ਕਰ ਲਈ
ਪੜ੍ਹ ਗਈ ਜਮਾਤਾਂ ਸੋਲਾਂ
ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਟੋਰੀ ਬਾਪ ਨੇ
ਕਰਕੇ ਜਿਗਰਾ ਹੋਲਾਂ
ਲੋਕ ਦਿਖਾਵੇ ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸਾਂ
ਦੁੱਖ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾ ਫੋਲਾਂ
ਚੰਦਰੇ ਕਾਵਾਂ ਨੇ
ਕਿਵੇਂ ਰੋਲੀਆਂ ਕੋਇਲਾਂ
ਚੰਦਰੇ ਕਾਵਾਂ ਨੇ ...

● ਧਾਵੇ ਧਾਵੇ ਧਾਵੇ
ਸੱਸ ਮੇਰੀ ਰੋਜ਼ ਲੜਦੀ
ਤੇਨੂੰ ਬਾਤ ਕਰਨੀ ਨਾ ਆਵੇ
ਪੜ੍ਹਿਆ ਕੀ ਚੱਟਣਾ
ਤੇਨੂੰ ਕੰਮ ਨਾ ਕਿਤੇ ਬਿਆਵੇ
ਨੂੰਹ ਕਰਤਾਰੀ ਦੀ
ਦੋ ਦੋ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਲਾਵੇ
ਨੂੰਹ ਕਰਤਾਰੀ ਦੀ
ਦੋ ਦੋ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਲਾਵੇ

ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਡੇਰੇ ਲਾ ਲਏ
ਭੁੱਲ ਗਏ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਗੀਤਾਂ
ਨਾਂ ਕੋਈ ਗਰਜ਼ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਤਾਈਂ
ਨਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰੀਤਾਂ
ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਬੈਂਕਾਂ ਸਾਰਨ
ਪੀਵਣ ਰੱਤ ਲਾ ਡੀਕਾਂ
ਮੈਂ ਗਿੱਧਿਆਂ ਦਾ
ਦੇਸ਼ ਭੁੱਲ ਗਈ
ਨਾਲੇ ਭੁੱਲ ਗਈ
ਸਿਠਣੀਆਂ ਗੀਤਾਂ

ਮੈਂ ਗਿੱਧਿਆਂ ਦਾ
ਦੇਸ਼ ਭੁੱਲ ਗਈ

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਨਫਰੰਸ

Canadian Punjabi Literary Conference

1987

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਭਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਕਾਨਫਰੰਸ

ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ, 7 ਅਗਸਤ 1987

* ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਫੀਸ : ਪੰਦਰਾਂ ਡਾਲਰ

ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ :

7:00 ਤੋਂ 9:00 ਸ਼ਾਮ

ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਸਮਾਂ :

ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ, 8 ਅਗਸਤ 1987

ਆਰੰਭਕ ਸਮਾਗਮ

ਪਹਿਲਾ ਸੈਸ਼ਨ

8:00 ਤੋਂ 12:00 ਸਵੇਰ

- ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ — ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ
- ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ — ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ
- ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ — ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ

12:00 ਤੋਂ 12:45 ਸ਼ਾਮ

ਦੂਜਾ ਸੈਸ਼ਨ

12:45 ਤੋਂ 3:15 ਸ਼ਾਮ

- ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ — ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ
- ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਮੁਖ ਧਾਰਾ ਕਵਿਤਾ — ਨਵਤੇਜ ਭਾਰਤੀ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ

3:30 ਤੋਂ 5:30 ਸ਼ਾਮ

● ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ●

ਐਤਵਾਰ, 9 ਅਗਸਤ 1987

ਤੀਸਰਾ ਸੈਸ਼ਨ

8:00 ਤੋਂ 11:45 ਸਵੇਰ

- ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ — ਅਮਰਜੀਤ ਸੂਫੀ
- ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ — ਸੁਖਿੰਦਰ
- ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਭਵਿੱਖ — ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੋਮੀ

ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ

11:45 ਤੋਂ 12:30 ਦੁਪਹਿਰ

ਚੌਥਾ ਸੈਸ਼ਨ :

- ਅਜੋਕੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ — ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ
- ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ — ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ
- ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ — ਸਾਧੂ

ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਗਮ

5:00 ਤੋਂ 7:00 ਸ਼ਾਮ

LITERARY CONFERENCE

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ :

ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ : 986-2883 ; ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ : 276-2735

ਸਾਧੂ : 437-9014 ; ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ : 581-4473

ਅਮਰਜੀਤ ਸੂਫੀ : 581-7811 ; ਮੱਖਣ ਟੁੱਟ : 437-5666

ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਵੈਨਕੂਵਰ

P.O. BOX 67344 Stn. 'O'

VANCOUVER, B.C. CANADA V5W 3T1

ਕਿਲਾਰਨੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, 6260 ਕਿਲਾਰਨੀ ਸਟਰੀਟ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਪੰਨਾ 21 ਦੀ ਥਾਕੀ

ਬੈਂਚ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਜੇਹੇ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਮਾਵਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਹੜੇ ਸਰੋਤੇ ਟੱਬਰ 10 ਤੋਂ 25 ਡਾਲਰ ਸੀਟ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਔਸਤਨ 50,60 ਡਾਲਰ ਜਾਂ ਵੱਧ ਖਰਚਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਹ 4 ਘੰਟੇ ਲਈ ਖਿਡਾਵੀ-ਕੁੜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਪੰਜ ਸੱਤ ਡਾਲਰ ਹੋਰ ਖਰਚ ਦੇਣ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੰਗ ਵਰਤ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡ ਆਣ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਕੀਤੇ ਵਧੇਰੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਆਪ ਵੀ ਪੂਰਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਵੀ ਸੁਖਾਲੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਪਰਮੇਟਰ ਹਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੇਬੀ ਸਿਟਿੰਗ ਦਾ ਪਰਬੰਧ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪੱਲਿਓਂ ਵੀ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਉਹ ਦੇਖਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਧੇਰੇ ਸਫਲ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਆਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵੱਧ ਜਾਣਗੇ। ਅਤੇ ਉਹ ਟਿਕਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘਟਾ ਕੇ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾ ਸਕਣਗੇ। ਖਾਲੀ ਸੀਟਾਂ ਤਾਂ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਘਾਟੇ ਦਾ ਸੱਦਾ ਹੈ।

ਗੱਲਾਂ

(2) ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਜੇਹਾ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੇ ਦੋ ਸਰੋਤੇ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਦੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ 20 ਡਾਲਰ ਸੀਟ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਲ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਦੇਖਣਾ ਜਾਂ ਮਾਨਣਾ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਪਰ ਹੋਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ 5 ਤੋਂ 15% ਲੋਕ ਅਜੇਹਾ ਆਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਇਦ ਅਗਿਆਨ ਹੈ, ਮਹਿਫਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਅਦਬ ਦਾ ਅਗਿਆਨ, ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਯੋਗ ਆਦਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਅਗਿਆਨ, ਗੁਆਂਢੀ ਸਰੋਤੇ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਅਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਅਗਿਆਨ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਲੋਕ ਗੈਰੀਸੀ ਉਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਖਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂ ਕਲਾਤਮਕ ਬਰੀਕੀਆਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਵਾਕਫੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਟੱਬਰ ਮਹਿੰਦੀ ਹਸਨ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਹਰ ਖ਼ੋਮਰ ਗਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਗੁਆਂਢੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤੋਂ, ਉਸ ਸ਼ੇਅਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪੁੱਛੀ ਜਾਣ। ਅਜੇਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬੰਦੇ ਹਰ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਹੋਕਰੇ

ਸ਼ਰਾਬ ਸਾਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਘਰ ਦੀ ਵਲਗਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਬੇਲੋੜੇ ਤਣਾਅ ਦੇ ਦੀਰਘ ਸੰਕਟ ਖੜੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਹਿਫਲਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭੰਗ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਪੀ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਤਾਂ ਰੂਲ ਤੋੜ ਕੇ ਬੇਤਲਾਂ ਹਾਲ ਅੰਦਰ ਵੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਪੀਣ ਤੱਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਉਦੋਂ ਖੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਿਆਕ ਪੀਤੀ ਹੋਈ ਸ਼ਰਾਬ ਖਿੜਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ੇ ਕਸਦਾ, ਹੋਕਰੇ ਜਾਂ ਸੀਟੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਜਾਂ ਬੱਕਰਾ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੁਆਂਢੀ ਸਰੋਤਾ ਅਜਿਹੇ ਵਤੀਰੇ ਉੱਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੱਲ ਲੜਾਈ ਅਤੇ ਹੱਥਪਾਈ ਅਤੇ ਤੋੜ ਭੰਨ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾ ਅਪੜਦੀ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ “ਚਲੋ ਹੋਊ” ਤੇ “ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕੀ?” ਕਹਿ ਕੇ ਕੰਨ ਵਲੋਣ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੈਂਕੜੇ ਸ਼ਰੀਫ ਟੱਬਰ ਅੱਗੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਜੇਹੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਤੋੜਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਰਮੇਟਰ ਸਿਰਫ ਆਪਣਾ ਮੁਨਾਫਾ ਗਿਣਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਕੋਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵੀ ਵਧ ਜਾਣ।

ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਕਲਾ ਵਲ ਨਿਰਾਦਰ ਭਰੇ ਵਤੀਰੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਦਾ ਬੜਾ ਭੱਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਨੰਗਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਸ਼! ਇਹ ਗੱਲ ਉਹ ਆਪ ਸਮਝ ਸਕਣ।

ਤੜਕੇ ਤੜਕੇ ਤੜਕੇ
ਇਕ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਘਟਦਾ
ਜਦੋਂ ਅਲਾਹਮ ਖੜਕੇ
ਪਾਲਾ ਅੰਤਾਂ ਦਾ
ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬਰਫ ਵਿਚ ਖੜਕੇ
ਬੰਸ ਦੇ ਜਹਿਰੀਲੇ ਬੋਲ ਦਾ
ਦੁੱਖ ਦਿਲ 'ਚ ਖੰਜਰ
ਵਾਂਗ ਰੜਕੇ

ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਅਕਲਾਂ ਦਾ
ਜਾਣ ਡੋਲੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਪਰਖੇ

ਤਿੜਕੇ ਖਾਬਾਂ ਦੀ,
ਸੋਚ ਹੱਡਾਂ ਵਿਚ ਰੜਕੇ

ਤਿੜਕੇ ਖਾਬਾਂ ਦੀ ...

ਅਜੋਕੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ

ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ

ਬੇਸ਼ਕ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅੱਜ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਠਵਿਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਅਤੇ ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਸੰਨ 1968-69 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1971-72 ਤੱਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਕਨੇਡਾ ਆਏ ਅਤੇ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ (SETTLE) ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਰੋਟੀ ਰੋਜ਼ੀ ਜਾਂ ਵਧੀਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਸਿਰਫ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ 'ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਮੁੱਚੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕਨੇਡਾ ਆਏ, ਇਸ ਲਈ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਅਜੋਕਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਹਿਤ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਕਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀਆਂ ਹਨ।

ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਬਿਆਨਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ (ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਹਨ) ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਇਸਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਂਹ ਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਨਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੇਤਨਤਾ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਲੇ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਰੂਸੀ ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਬੇਲਿੰਸਕੀ ਨੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੱਚਾ ਹਿੱਤ, ਉਹਦੀ ਆਪਣੀ ਭਲਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਭਲਾਈ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਤੱਕ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਭਲਾਈ ਵਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਹੈ — ਚੇਤਨਤਾ। ਪਰ ਇਹ ਕਲਾ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਚੇਤਨਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।" (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਜੱਸ ਦੇ ਲੇਖ ਕਲਾ, ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚੋਂ) ਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, "ਜਦੋਂ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਅਤਿਅੰਤ ਮਹੱਤਵ ਭਰਪੂਰ ਸਮਾਜੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਅਸਲੋਂ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਨੇਸ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ।" (ਪਲੇਖਨੋਵ — ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ — 53)

ਉਪਰ ਉਠਾਏ ਸੁਆਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲਅੰਕਣ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸਰਗਰਮੀ ਇਸ ਪਰਚੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕਾ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਭਰਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸਾਹਿਤ ਹੀ ਇਸ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਇਸ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਹਨ।

ਹੇਠਾਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਉਭਰਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ :—

ਉਦਰੇਵਾਂ :— ਨਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਆ, ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਉਦਰੇਵਾਂ ਜਾਂ ਝੋਰਾ ਸਾਰੇ ਅਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਉਠੀ ਹੀ ਢੁੱਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਕਨੇਡਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਉਪਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਿੱਚ ਫਿਟ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝ ਉਸਨੂੰ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਨਅਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਸੰਗ ਦੌੜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਉਸਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਰਲ ਨਾ ਸਕੇ। ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਆ ਵੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਦਰੇਵਾਂ ਅਤੇ ਮੋਹ ਜਾਗਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ ਆ।

ਸੁਖਵੰਤ

ਜਿਵੇਂ ਆਮ ਲੇਖਕਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਗੱਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਲੇਖਕ ਜੀਵਨ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਵਾਸੀ ਲੇਖਕਾਂ (ਜੋ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਲਿਖਣ ਲੱਗੇ ਹਨ) ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਲੇਖਕ ਜੀਵਨ ਉਦਰੇਵੇਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਉਦਰੇਵੇਂ ਭਰੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨਵੇਂ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਨਵਾਂ ਆਇਆ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਏਥੋਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਹਰਭਜਨ ਹਾਂਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ "ਕੁੱਝ ਆਰ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਪਾਰ ਦੀਆਂ" ਅਤੇ "ਕੋਈ ਇਕ ਸਵਾਰ" ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗਾ। ਉਸਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ "ਲੱਖਾਂ 'ਚ ਖੇਡਣ" ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਲੈ ਕੇ ਕਨੇਡਾ ਆਏ ਸਨ। ਪਰ ਏਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਭਿੜਤੇਦਾਰ ਉਪਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹਾਂਸ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਏਨਾ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖਕੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਏਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਭ ਕਾਰਨ ਉਸਦੇ ਪਾਤਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲਈ ਉਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। "ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਟੇਬਲ ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਰੱਖਣ ਬਦਲੇ ਮਿਲਦੇ 1200 ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਉਹ ਬੈਠਦੇ ਸੀ ਪਰ ਉੱਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖੀ। ਉਹ ਪੈਂਟ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਕੋਈ ਦਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ।" (ਹਰਭਜਨ ਹਾਂਸ — ਕੁੱਝ ਆਰ ਦੀਆਂ, ਕੁੱਝ ਪਾਰ ਦੀਆਂ) ਉਸਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ "ਦੇਸ਼ ਚਲਦੀਆਂ ਟੈਕਸੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ (ਹਾਂਸ — ਕੋਈ ਇਕ ਸਵਾਰ) ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸਦੇ ਪਾਤਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚੰਗੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਂਸ ਉਪਰਲੀ ਸਤਹ ਮਾਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁੱਝ ਦਿਸਦਾ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਬਿਆਨਦਾ ਹੈ ਛੁੰਘਾਈ 'ਚ ਉਤਰ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। 1200 ਰੁਪਈਆ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਲੈਂਦੇ ਮਾਸਟਰ ਤੇ ਟੈਕਸੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਏਥੇ ਕਿਉਂ ਆਏ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਆਉਣਾ ਪਿਆ? ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖਕੇ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਲੱਭਣੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ, ਇਕ ਲੇਖਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਲੇਖਕ ਤਾਂ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਤੇ ਏਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਂ ਬਾਰੇ ਜਮਾਤੀ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰੇਗਾ।

ਇਸ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕਵੀ ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੁਵਾਲੀਆ ਦੀ ਕਵਿਤਾ "ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤ ਜਾਈਏ" ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹਾਂਗਾ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਕੁੱਝ ਲਾਈਨਾਂ:—

ਆਪਣੇ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਆਪਾਂ/ਦਾਤੀਆਂ, ਕਹੀਆਂ, ਦੁਰਮਟਾਂ, ਤਸਲਿਆਂ ਦੀਆਂ
ਦਲਦਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਕ ਆਏ ਸੀ/ਫੁਟਪਾਥਾਂ ਤੇ ਉਭਰਦੀ ਭੀੜ ਦੀ ਢੇਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਖਿਸਕ
ਆਏ ਸੀ

ਕਿਸੇ ਵਿਧ ਨਿਕਲੇ ਆਏ ਸਾਂ / ਆਪਣੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਾਗਦੇ ਮਲਬੇ ਹੇਠਾਂ!
ਪਰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਏਥੇ ਵੀ ਤਾਂ / ਵੈਲਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ 'ਚ ਤਰਤੀਬ ਹੋਏ
ਲੋਹੇ ਦੇ ਜੰਗਲ ਸ਼ੁਕਦੇ ਹਨ / ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਦਮਦੀ ਹੈ
ਖੁਰਪੇ ਦੀ ਖੁਰਚ ਖੁਰਚ ਦੀ / ਜਰਥੀ ਹੋਈ ਬੁੜਬੁੜਾਹਟ
ਏਥੇ ਵੀ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬਿਰਛਾਂ ਨੂੰ ਜਿਜਦੀ ਹੈ / ਨਕ ਤੋਂ ਚੌਂਦੀ ਹੈ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਉਮਰ
ਜਿੱਭੀ ਤਤੀਹਰੀ।

ਏਥੇ ਵੀ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਤੇ ਜਿਸਮ ਝੁਰ ਝੁਰ / ਬੈਂਕ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਚ ਢੇਰੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।
(ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੁਵਾਲੀਆ — ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤ ਜਾਈਏ)

ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਇਮੀਗਰੇਂਟ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ "ਮੂਸਾ ਭੱਜਾ ਮੌਤ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮੌਤ ਖੜੀ" ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਉਪਰਲੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਬੜੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਕਬਾਲ ਇਸ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਹੱਲ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਣਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਦਰੇਵੇਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਕੀ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਹੱਲ

ਬਾਗੀ ਬਰਸੀ ਖੱਟਣ ਗਿਆ ਸੀ
ਖੱਟ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਪਾਵੇ
ਬਈ ਟੂ ਬਾਈ ਫੋਰ ਚੜ ਗਈ
ਫੱਟਾ ਹੱਥ ਚੋਂ
ਨਿਕਲਦਾ ਜਾਵੇ

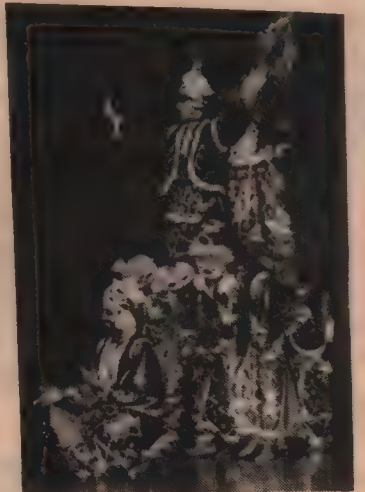
ਪਰਸੋਂ ਤਾਂ ਮੈਂ
ਦੇਸੋਂ ਆਈ ਆਂ

ਚਾਅ ਵੀ ਲੱਥਾ ਨਾ ਹਾਲੇ
ਚੂੜਾ ਮੇਰਾ ਕੂਹਣੀਆਂ ਤਾਈਂ
ਹੱਥ ਨੇ ਮਹਿੰਦੀ ਵਾਲੇ
ਬਈ ਸਟਰਾਅਬੇਰੀ ਤੋੜਦੀ ਦੇ
ਪੈ ਗਏ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਛਾਲੇ
ਬਈ ਸਟਰਾਅਬੇਰੀ

ਵੀਕ ਤਾਂ ਸਾਰੀ
ਕੰਮ ਨਾ ਛੱਡਦਾ
ਨਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਤੇਰੇ
ਵੀਕ-ਇੰਡ ਆਉਂਦਾ
ਤੂੰ ਉਠ ਜਾਨੈਂ

ਜਾ ਬਹੇ ਛੜਿਆਂ ਦੇ ਡੇਰੇ
ਵੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਵਰਜ ਰਹੀ
ਨਾ ਦੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰੇ
ਮੈਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਵਰਜ ਰਹੀ

ਬਾਗੀ ਬਰਸੀ ਖੱਟਣ ਗਿਆ ਸੀ
ਖੱਟ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਡੋਰ
ਬਈ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ
ਘਰ ਲੈ ਲਿਆ
ਕਿਸ਼ਤ ਹੋਈ ਨਾ ਤੋਰ
ਬਈ

ਵਾਪਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪਰਤਣਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਦੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਅਤੇ ਤਲਖ ਹਕੀਕਤਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜਕੇ ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਆਏ ਹਾਂ ? ਜਾਂ ਸਾਡੀ ਇਸ ਹਾਲਤ ਦਾ ਹੱਲ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਉਸ ਜਮਾਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਾਂ ਜੋ ਲੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਇਸ ਲੁੱਟ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਨਸਲਵਾਦ :— ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਸਮਾਜ ਦਾ ਕੋਹੜ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੋੜ੍ਹਾ। ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਕ ਅੱਧ ਵਾਰ ਇਸ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਸਲੀ ਹਵਾ ਦਾ ਝੁੱਲਾ ਕਿਸੇ ਸਿੰਗ ਆ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਦਰਦ, ਗੁੱਸਾ, ਵਤਨ ਦੀ ਯਾਦ, ਨਸਲਵਾਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਨਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਜਿਵੇਂ : ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ, ਸਾਧੂ, ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ, ਮਹਿੰਦਰ ਸੁਮਲ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਮੱਖਣ ਟੁੱਟ, ਮਿੱਤਰ ਰਾਸ਼ਾ, ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਆਦਿ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਬਲਦੇ ਬੋਲ' ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸੰਪਾਦਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਸ਼ :—

ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਬਾਲਕ ਬਣੇਗਾ / ਅਤੇ ਬਾਲਕ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ
ਇਕ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੂੰ / ਇਹ ਸੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ —
ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ / ਲੋਕ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਉਸਤੇ ਲੱਗੇ
ਲੇਬਲ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। (ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ — ਲੇਬਲ)

ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਮੇਲੀ ਔਖ ਨੇ / ਸਾਡਾ ਰੰਗ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਭੰਡਿਆ
ਸਾਥੋਂ ਸਾਡਾ ਪਿੱਛਾ ਮੰਗਿਆ / ਤਿੱਖੇ ਮਿਹਟੇ ਵਿੰਨਦੇ ਜਾਂਦੇ
ਸੀਨੇ ਲਾਕੇ ਮੁੜ ਆਏ ਹਾਂ। (ਮਹਿੰਦਰ ਸੁਮਲ — ਮਾਂ ਪੁੱਛੇਗੀ)

ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ / ਜਦ ਨਸਲੀ ਹਵਾ ਦੇ ਝੁੱਲੇ
ਜੀਵਨ ਗਤੀ ਦੇ ਰੁਕਨ ਦਾ / ਅਹਿਸਾਸ ਜਾਗਦਾ ਹੈ
ਲਗਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕੁੱਝ ਨਾ / ਬਸ ਇਕ ਕੰਨ ਹੋਵਾਂ ਤੇ ਸੁਣਾ —
ਕੁੱਝ ਸੰਗੀਨੀ ਅਵਾਜ਼ਾਂ / ਕੰਨ ਤੋਂ ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਆਪਾ
ਬਣਦਾ ਹੈ ਮੱਘਦਾ ਲਾਵਾ / ਮੈਂ ਧਾਰਦਾ ਹਾਂ ਰਾਕਟ ਦੀ ਸ਼ਕਲ
ਫਿਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਗਤੀ ਨਾਲ / ਜਾਂ ਵੱਜਦਾ ਹਾਂ ਉਥੇ
ਜਿਥੋਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ / ਫਿਰ ਅੱਗ ਤੋਂ ਸਿਵਾ —
ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। (ਸਾਧੂ — ਗੁੱਸਾ)

ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਸੁਖਮ ਭਾਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਏਥੇ ਆਏ ਹੋਏ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਜੱਟ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਦੂਜੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :—

ਅੱਜ / ਘਸਮੇਲੇ ਰੰਗ ਨੂੰ / ਗੋਰਾ ਰੰਗ
ਦੁਰਕਾਰਦਾ ਹੈ / ਤਾਂ / ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ / ਮੇਰਾ ਸਰਪੰਚ ਮਾਮਾ
ਜੋ ਰੱਖੇ ਝਿਉਰ ਨੂੰ / ਬੁਜਾਤ ਦੱਸਦਾ ਸੀ / ਤੇ
ਮੇਰਾ ਜੈਲਦਾਰ ਬਾਪੂ / ਜੋ ਕਿਸ਼ਨੇ ਚੌਂਕੀਦਾਰ ਨੂੰ
ਚੜ੍ਹਮ ਦੱਸਦਾ ਸੀ। (ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ — ਲਹੂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ)

ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਨਸਲਵਾਦ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਸਲਵਾਦ ਦਾ ਕਾਰਨ : ਗੋਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਗਿਆਨਤਾ, ਏਥੋਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਰਵਤਾਰ ਤੇ ਉਪਰਾਮਤਾ ਭਰੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਰਨ ਉਪਰਾਮ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਜਤਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ, ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਪਾੜਨ ਲਈ ਨਸਲਵਾਦ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਹੇਠਾਂ ਗੁਲਾਮ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਗੁਰਬਤ ਆਦਿ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ

ਖਲਨਾਇਕ ਤੇ ਉਸਦਾ ਮਾਲਕ, ਮਹਿੰਗੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ
ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਵਧਾਵਣ ਖਾਤਰ, ਤੇਨੂੰ ਮੇਨੂੰ ਭਸਦੇ।

(ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ — ਨਸਲਵਾਦੀ ਨੂੰ)

ਬੇਨਿਸ਼ਾਨ, ਬੇ ਰਾਹ, ਬੇ ਮਤਲਬ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ
ਅਨਜਾਣੇ ਹੀ ਆਪੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਤੇ ਉਹ
ਜਾਂ ਵੱਜਦੀਆਂ ਹਨ ਇੰਟਾਂ ਬਣਕੇ
ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੀਬੀਆਂ ਵਿੱਚ
ਬੱਕ ਕੇ ਸੁੱਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ
ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੱਸਣ ਲਈ। (ਸਾਧੂ — ਇੰਟਾਂ)

ਨਸਲਵਾਦ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ, ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ, ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਾਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਦੇ ਨਾਟਕ "ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ" ਦਾ ਨਾਇਕ ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਭਾਂਗ ਵੜ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਸੈਰ ਲਈ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਧੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਯਾਰ' ਦਾ ਨਾਇਕ ਵੀ ਨਸਲਵਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਡਰਨ

ਦੀ ਥਾਂ ਲੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਦੌਲਤ ਦੀ ਕਾਟੀ ਵੰਡ ਆਦਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀਆਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਲਈ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਗੋਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਅਵਾਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਖੋਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਇਸ ਚਾਲ ਨੂੰ ਸਮਝ, ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸੁਮਲ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਰੰਗ ਨਸਲ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ :—

ਧੂਆਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਨਾਸੀਂ ਚੜਦਾ / ਖੂਨ ਜੋ ਮੇਰਾ ਤਪਸ 'ਚ ਸੜਦਾ
ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਇਹ ਸੇਕ, ਇਹ ਧੂਆਂ / ਰੰਗ ਨਸਲ ਦਾ ਫਰਕ ਨਾ ਕਰਦਾ।

— — — — —

ਆ ਇਸ ਖੂਨ ਨੂੰ / ਜੋ ਹਰ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਰੰਗ ਦਾ
ਫੁੱਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਹੋ ਜਾਈਏ / ਏਕੇ ਤੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਗੀਤ ਗਾਈਏ
ਕੱਚੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਰੰਗ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਨੂੰ / ਖੋਰਾ ਪਾਈਏ।

(ਮਹਿੰਦਰ ਸੁਮਲ — ਰੰਗ ਨਸਲ)

ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕੱਲੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਗਲਪ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਮਰਜੀਤ ਸੂਰੀ, ਗੁਰਨਾਮ ਸੰਘੇੜਾ, ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ, ਸਾਧੂ, ਉਜੱਲ ਦੁਸਾਂਝ ਆਦਿ ਲੇਖਕਾਂ ਨਸਲਵਾਦ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਅਤੇ ਨਿਬੰਧ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਨਸਲਵਾਦ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਸਲਵਾਦ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਈ ਨਸਲਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਰੂ ਕਲਕਸ ਕਲੇਨ, ਆਰੀਅਨ ਨੇਸ਼ਨਜ, ਵਾਈਟ ਗਾਰਡ ਆਦਿ) ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ, ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਵਾਰਤਿਕ ਦੀ ਘਾਟ ਖੜਕਦੀ ਹੈ।

ਔਰਤਾਂ ਬਾਰੇ :— ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਸੀਂ ਔਰਤਾਂ ਵਲੋਂ ਬਰਿੱਜ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ, ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕਾਰ ਹੇਠਾਂ ਕੁਚਲਣ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਮੀਟ ਵਿੱਚ ਚਾਕੂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕਤਲ ਕੀਤੀ ਔਰਤ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਖਬਰਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਤੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਦੁਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਸੀਂ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸਨਅਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਹਾਂ ਪਰ ਔਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਜਗੀਰੂ ਸਮਾਜ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਵੀ "ਔਰਤ ਅਤੇ ਰੰਗ, ਜਿੰਨਾ ਚੰਡੀਏ ਉਨਾ ਚੰਗਾ" ਦੇ ਅਖਾਣ ਮੁਤਾਬਕ ਜੀਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਏਥੇ ਔਰਤ ਮਰਦ ਵਾਂਗ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਕਰ ਘਰ ਲਈ ਆਮਦਨ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਵੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਤਕਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਦੇ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਬਿਆਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਸਾਧੂ, ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ, ਹਰਭਜਨ ਹਾਂਸ, ਪਰਮਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਚੀਮਾ, ਯੁਵਰਾਜ ਰਤਨ, ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ ਆਦਿ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਦੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ :—

ਉਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਬਣੀ ਹੈ / ਖੁਰੇ ਉਤੇ ਭਾਂਡੇ ਪੈਣ ਵਾਸਤੇ
ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ / ਕਦੀ ਕਲਮ ਵਾਸਤੇ
ਉਸਦਾ ਮਸਤਕ / ਬੁੱਢੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਿਆੜ
ਕਦੀ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਕੋਈ / ਨਵਾਂ ਖਿਆਲ

(ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ — ਤੇ ਮਰਦ ਬੋਲਿਆ)

ਹਰਭਜਨ ਹਾਂਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ "ਦੇਈ ਨਾ ਬਾਬਲ ਉਸ ਘਰੇ" ਦੇ ਪੀੜੀਆਂ 'ਚ ਔਰਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬੱਚੀ ਦਾ ਬਾਪ ਅਯਾਸ਼ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਦੁਖੀ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਜਦੋਂ ਰੋਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੱਚੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਰੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ "ਤੂੰ ਅਜੇ ਨਿਆਣੀ ਏਂ ਧੀਏ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਤੀਵੀਂ ਮਾਨੀ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ।" ਜਵਾਨ ਹੋ ਉਹ ਬੱਚੀ ਕਨੇਡਾ ਵਿਆਹੀ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਵੀ ਉਸਦੇ ਬਾਪ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆਈ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰੋਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਬੱਚੀ ਉਸਤੋਂ ਰੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, "ਤੂੰ ਅਜੇ ਨਿਆਣੀ ਏਂ ਧੀਏ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਤੀਵੀਂ ਮਾਨੀ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ।"

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਔਰਤ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਿਆਂ ਉਸਦੀ ਤੁਲਨਾ ਜੂਨੀ ਪਲੇਟ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਪਤੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਵੀਂ ਆਈ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਕੌੜੇ ਤਲਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਾੜਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਤਨੀ ਗੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪਕੌੜੇ ਤਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪਤੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਸਾਲੇ ਲਾ ਲਾ ਅਤੇ ਚਸਕੇ ਲੈ ਲੈ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਇਹ ਰਾਤ ਆਪਣੀ ਸਾਥਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਵੇਸਵਾ ਨਾਲ ਬਿਤਾਈ ਹੋਵੇ। ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਖਾ ਪੀ ਪਤੀ ਦੇਵ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਬਾਹਰ ਡਾਊਨ ਟਾਊਨ ਵਿੱਚ 'ਗੇੜਾ ਗੁੜਾ' ਮਾਰਨ ਜਾਂਦੇ ਆ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੂਨੇ ਭਾਂਡਿਆਂ 'ਚ ਘਿਰੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਇਕ 'ਜੂਨੀ ਪਲੇਟ' ਹੋਵੇ।

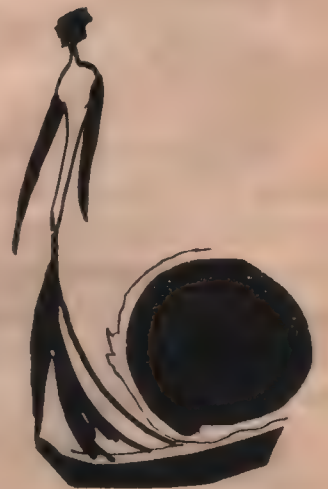

ਇਕਬਾਲ 'ਕਾਹਲੋਂ'

ਕੁੱਤ ਚਾਨਣੀ ਸਾਨੂੰ ਪੈਂਦਾ
ਨੂੰਰਿਆਂ ਦਾ ਲੜ ਵੜਨਾ
ਚਾਨਣ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ
ਅਸੀਂ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹਨਾ
ਨਾ ਤੂਫਾਨ ਕੋਈ ਰੋਕੇ ਸਾਨੂੰ
ਰੋਕ ਨਾ ਸਕਣ ਚਟਾਨਾਂ
ਸੂਹੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ
ਅਰਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹਨਾਂ
ਸੂਹੇ ਸੂਰਜ ਨੇ

ਦੇਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੇਸ ਸੁਣੀਦਾ
ਦੇਸ ਸੁਣੀਦਾ ਅਮਰੀਕਾ
ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਚਮਕੇ ਝੰਡਾ
ਜਿਉਂ ਫੌਜੀ ਦਾ ਫੀਤਾ
ਵੰਡਦਾ ਫਿਰਦਾ ਅੱਗ ਦੀ ਗੋਲੀ
ਏਸ਼ੀਆ, ਅਰਬ, ਅਫਰੀਕਾ
ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਅਮਨ ਪੁਜਾਰੀ
ਫਿਰ ਵੀ ਕਹੇ ਮੈਂ ਅਮਨ ਪੁਜਾਰੀ
ਭੇਡਾਂ ਰਾਖੀ ਚੀਤਾ

ਬੜੇ ਦਿਆਲੂ ਨੇ
ਲਹੂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪੀਤਾ
ਬੜੇ ਦਿਆਲੂ ਨੇ

ਜਿਸਮ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਚਦੇ ਗਾਉਂਦੇ
ਕੁੱਤ ਗਿੱਧਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗਦੇ
ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਜੋ ਨੇ ਸੂਹੇ ਰੰਗ ਦੇ
ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਕਾ
ਜੋ ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਵੰਡਦੇ।

ਮਹਿੰਦਰ 'ਸੁਮਲ'

ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਏਨੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਔਰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਾਲ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਗੁਲਾਮ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ "ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਜੀਣਾ" 'ਚ ਬਿਆਨਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਜੋ ਕੁੱਝ ਔਰਤ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਔਰਤ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਮਰਿਆ ਕਿਵੇਂ? ਅਤੇ ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਔਰਤ ਵਿੱਚ ਜਗਾਉਣਾ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ :-

ਉੱਠ ! ਭੈਣ ਵੰਗਾਂ / ਤੇਰੀ ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਕੜੀਆਂ
ਤੇਰੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਘੱਟ ਕਿਸ ਤੋਂ ?
ਤੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅੱਧੀ ਤਾਕਤ / ਤੂੰ ਕੁਲ ਤਾਕਤ ਦੀ ਜਨਮ ਦਾਤਾ
(ਸਾਧੂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅੱਧੀ ਤਾਕਤ)

ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਇਕ ਕੁੜੀ ਇਕ ਸੁਫਨਾ' ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਅਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਲਿਖੇ ਨਾਟਕ 'ਲੱਤਾਂ ਦੇ ਝੂਠ' ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਹੁੰਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ।

ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਏਥੋਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣਾ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਫੈੜਨਾ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਲਈ ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ।

ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਬਾਅ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੀ ਹੈ ਪਰ ਸਮੁੱਚੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਦਾ ਜੋ ਸਥਾਨ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ।

ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ :-

ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੁੱਟੇ ਪੁੱਟੇ ਹਨ। ਸਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਹੱਕ ਬਾਕੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਉਹ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ। ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ। ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਬੀ. ਸੀ. ਵਿੱਚ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤੀ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਬੀ. ਸੀ. 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਟੱਬਰ ਦਾ ਜੀਅ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ) ਜ਼ਰੂਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਘਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਬਾਰੇ ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਸਾਧੂ, ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ, ਹਰੀਪਾਲ, ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ, ਹਰਜਨ ਹਾਸ ਆਦਿ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਬੀਤਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ :-

ਹਾਲਤ ਦੇਖੀ ਮੈਂ ਬਿਰਧਾਂ ਦੀ ਮਾੜੀ
ਨਾ ਜਾਂਦੀ ਤੜਕੇ ਨੂੰ ਔਖ ਉਘਾੜੀ
ਬੈਠੇ ਦਰਾਂ ਮੁਹਰੇ, ਲੰਚ ਟਿਕਾਈ
ਰੋਝ ਰੋਝੇ ਸੁੱਖ, ਟਰੱਕੀ ਨਾ ਆਈ।

— — — — —

ਰੋਲਾਂ 'ਚ ਜਾਕੇ ਬਹਾਉਂਦੇ ਨੇ ਭਾਈ
ਲੜਦੇ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ, ਪੈਂਦੀ ਦੁਹਾਈ
ਬੇਰੀ ਵੀ ਮਾੜੀ ਤੇ ਖੱਤੇ ਵੀ ਮਾੜੇ
ਰਲ ਮਿਲਕੇ ਤੋੜੇ, ਇਉਂ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੇ
ਲਾ ਦਿਹਾੜੀ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਆਏ
ਦਸ ਦਸ ਡਾਲਰ ਸੀ, ਕੁਲ ਕਮਾਏ।

(ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ - ਬਿਰਧ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ)

ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬਾਕੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਹਨ) 1980 ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਬੀ. ਸੀ. ਦਾ ਇਮਪਲਾਈਮੈਂਟ ਸਟੈਂਡਰਡ ਐਕਟ (ਜਿਹੜਾ ਬੀ. ਸੀ. ਵਿੱਚ ਗੈਰ ਜਥੇਬੰਦ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਬੋਝੇ ਬਹੁਤ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ) ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਾਕੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਾਂਗ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਧੂ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ :-

ਅਸੀਂ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹੀਏ ਅਸੀਂ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ
ਜਿਵੇਂ ਮਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਸਾਡੇ ਵੀਰ ਮਜ਼ਦੂਰ
ਸਾਡਾ ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਵੀ ਚੋਵੇ ਵਾਂਗ ਹਰ ਮਜ਼ਦੂਰ
ਫੇਰ ਦੱਸੇ ਸਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਾਹਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਜ਼ਦੂਰ?

ਸਾਡੀ ਕੰਮ ਦੀ ਦਿਹਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਲੰਮੀ
ਸਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਉੱਤੇ ਰਹੇ ਸਦਾ ਗਰਦ ਜੰਮੀ
ਕੰਮ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਸੀਂ ਕਰੀਏ ਜ਼ਰੂਰ
ਫੇਰ ਦੱਸੇ ਸਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਾਹਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ?

(ਸਾਧੂ — ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ)

ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਸੱਠ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਲਗਭਗ ਔਰਤਾਂ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਲੁੱਟ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਰਮ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਿੰਦਿਆਂ ਵਲੋਂ ਜਿਨਸੀ ਫੇੜਫਾੜ (Sexual harassment) ਦਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਰੀਪਾਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ "ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਇਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ" ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਪਾਤਰ 'ਅੰਟੀ' ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਔਰਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ 'ਸਪਰੇਟਾਂ' ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਬਾਲਟੀ ਲੈ ਨੌਕੇਦਾਰ ਦੇ ਚਮਚੇ ਕਮ ਫੋਰਮੈਨ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਬਾਲਟੀ ਦੇ ਥਾਂ ਅੱਧੀ ਬਾਲਟੀ ਉਸਦੇ ਕਾਰਡ ਤੇ ਪੱਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਬਾਲਟੀ 'ਚ ਸਪਰੇਟ ਗਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸੀ। 'ਅੰਟੀ' ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਬਹੁਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਮਰਦ ਕਾਮਾ ਦੂਜੇ ਮਰਦ ਕਾਮੇ ਨੂੰ ਭੇਤ ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, "ਜੇ ਕਰ ਬਾਈ ਅੰਟੀ ਦੀ ਉਮਰ ਹੁੰਦੀ ਵੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਅਤੇ ਅੰਟੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਰੋਨ ਕੋਟ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸਵੈਟਰ ਉਪਰ ਲਾਕੇ ਰੱਖਦੀ, ਫੇਰ ਅੰਟੀ ਦੇ ਵੀ ਇਕ ਇਕ ਬਾਲਟੀ ਦੇ ਦੋ ਦੋ ਪੰਚ ਲੱਗਿਆ ਕਰਨੇ ਸੀ। ਸਮਝ ਗਿਆ"। ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਪਾਤਰ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਲਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੀ ਫੋਰਮੈਨ ਦੇ ਬਾਲਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਟ ਪੁੱਛਦਾ — ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੈਬਿਨਾਂ 'ਚ ਐਨਾ ਰਾਮਰੋਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ — ਕੈਬਿਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਟਰੇਲਰ 'ਚ ਆ ਜਾਵੀਂ, ਬਾਲਟੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਜਿੰਨੀਆਂ ਕਰੋ ਲਾ ਦਿਆਂ ਕਰੂੰ।"

ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੀ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਯੂਨੀਅਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ, ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕੈਬਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਾਰਮ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਭੌਂਕਣੀ ਦਾ ਸੁਆਦ ਚੁੱਖਿਆ ਹੈ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸੰਗ ਪਿਕਟ ਲਾਈਨਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ, ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਬ ਅਤੇ ਬੰਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਅਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਲਿਖਿਆ ਨਾਟਕ 'ਪਿਕਟ ਲਾਈਨ' ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ :- ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨਾਂ ਚੜ੍ਹੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਫਿਰਕੂ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਝੁਲਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਏਥੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਇਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 80-90 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਏਕੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਵੰਡਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਚੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਕੰਧ ਕੱਢਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਏਥੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਘੋਲ ਲੜੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲਾ, ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਹ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਹਿੰਦੂ ਮਾਰਨ ਦੇ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਏਥੋਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਰਾਤ ਭਰ ਭਜਨ ਗਾਏ ਅਤੇ ਜਗਰਾਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ (ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲੱਭੂ ਵੰਡੇ ਅਤੇ ਭੰਗੜੇ ਪਾਏ ਹਨ) ਪਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਾਧਾਰਣ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਮ ਉਪਰ ਇਕ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਪਲੜਾ ਭਾਰੀ ਰਿਹਾ।

ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁੱਝ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਗਦਾਰ, ਸਰਕਾਰੀਆ ਆਦਿ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀਆਂ ਯਕੀਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਲੇਖਕ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ ਤੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ (ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ) ਨੂੰ ਫੋਨ ਤੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਜਿਸਮਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀਆਂ ਯਕੀਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵੀ ਅਵਾਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਖਣਾ ਅਤੇ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਚੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਏਥੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਦਰੁਸਤ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ। ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਕਾਰਨ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰਾਇਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ

ਉਚੇ ਉਚੇ ਟਿੱਬੇ ਉਤੇ
ਵਗਣ ਹਨੇਰੀਆਂ
ਕੋਣ ਨੇ ਮਾਏ ਨੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਫੇਰ ਜੰਗਾਂ ਛੇੜੀਆਂ।

ਉਚੇ ਉਚੇ ਟਿੱਬੇ ਉਤੇ
ਜੰਡ ਤੇ ਕਰੀਰ ਨੇ
ਜੰਗਾਂ ਦੀ ਤਿਆਗੀ ਵਿਚ
ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵੀਰ ਨੇ।

ਅਮਨਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ
ਸੱਪ ਫੁੱਕਾਂ ਮਾਰਦਾ
ਉਠ ਵੀਰੋ ਵੇ ਹੋਕਾ ਦਿਉ
ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਦਾ।

ਨਸਲਾਂ ਦੀ ਗਾਰ ਵਿਚ
ਹੱਥ ਬੇਈਮਾਨ ਦਾ
ਸਮਝੋ ਵੀਰੋ ਵੇ ਇਹੋ
ਕੰਮ ਧਨਵਾਨ ਦਾ।

ਉਚੀ ਉਚੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ
ਬੁੱਤ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ
ਹੌਲੀ ਮਨਾਈ ਜਾਵੇ
ਰੰਗ ਪਾ ਕੇ ਖੂਨ ਦਾ।

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਸਾਧੂ, ਅਮਰਜੀਤ ਸੂਫੀ, ਸੁਖਵੰਤ ਗੁੰਦਲ, ਸੁਖਿੰਦਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ, ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ, ਅਵਤਾਰ ਰੋਡੇ, ਤੇਜ ਸੰਧੂ, ਯੁਵਰਾਜ ਰਤਨ, ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ, ਹਰਭਜਨ ਹਾਂਸ, ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ, ਅਮਨਪਾਲ ਸਾਰਾ, ਮੁਹਿੰਦਰ ਸੁਮਲ, ਸੁਖਪਾਲ, ਕੁਲਵੰਤ ਢੱਲਾ, ਪਰਮਜੀਤ 'ਕੰਵਲ' ਰਾਮਪੁਰੀ, ਮੱਖਣ ਟੁੱਟ, ਸਤਵੰਤ, ਮਨਜੀਤ ਮੀਤ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਦੇਵਿੰਦਰ ਸੇਖੋਂ ਆਦਿ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਰਚਨਾਵਾਂ ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ:— (ਏਥੇ ਸਿਰਫ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਵੰਨਗੀ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਯੁਵਰਾਜ ਰਤਨ, ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ, ਹਰਭਜਨ ਹਾਂਸ, ਤੇਜ ਸੰਧੂ ਨੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਮੱਖਣ ਟੁੱਟ ਨੇ ਨਾਟਕ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਮਜ਼ਹਬ ਜਦੋਂ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨੂੰਨ ਬਣਕੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ
ਕਿ ਆਦਮੀ ਹੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੀਤਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਮਾਰੇ
ਜਦ ਜੀਤ ਹੋ ਜਾਏ ਆਪਣੇ ਹੀ ਖੂਨ ਦੀ ਪਿਆਸੀ
ਭਾਈਆਂ ਹੱਥੋਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਹੋ ਜਾਣ ਜਦ ਉਧਾਲੇ
ਜੋ ਬੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵੀ ਸਿਵਿਆਂ 'ਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇ
ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਇਸ ਗਿਆਨ 'ਚੋਂ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਕੀ ਖੱਟਣਾ
ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਦੌੜ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦੇਵੇ ਆਪਣੀ ਸੋਚ 'ਚ
ਮਜ਼ਹਬ ਜਦੋਂ ਸਿਖਾਵੇ ਆਪਸ 'ਚ ਵੇਰ ਰੱਖਣਾ

(ਸੁਖਪਾਲ — ਮਜ਼ਹਬ ਜਦੋਂ ਸਿਖਾਵੇ ਆਪਸ 'ਚ ਵੇਰ ਰੱਖਣਾ)

ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਗੱਦੀਓਂ ਉਰਾਂ ਹੀ ਜਬਰ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ ਹੋ
ਜਦੋਂ ਕਲਗੀ ਸੱਜ ਗਈ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ !
ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਬੂਟੇ ਦੀ ਛਾਵੇਂ ਬੈਠਣਾ ਹੈ
ਉਸਨੂੰ ਕੱਟਦੇ ਪਏ ਹੋ। (ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ — ਜਦੋਂ ਕਲਗੀ ਸੱਜ ਗਈ)

ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਬੱਸਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਮਾਰੇ ਵੀ ਬੰਦੇ
ਜੋ ਫੌਜੀ ਟੈਂਕਾਂ ਲਿਤਾਏ ਉਹ ਵੀ ਬੰਦੇ
ਬੰਦ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੂਹੇ ਗਏ ਵੀ ਬੰਦੇ
ਮੈਂ 'ਪੈਂਤੀ ਪੈਂਤੀ ਮਾਰਨ' ਵਾਲੀ ਹੈਂਕੜ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ
ਤੇ ਮਾਂ ਮਰੀ 'ਤੇ 'ਖੂਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਖੂਨ' / ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਵੀ
ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਲਾਈ / ਮੇਰੇ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ
ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਨਾਲ ਰਲਾਂ ? / ਦੂਜੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਾਂ?
ਨਾ ਨਾ ਨਾ / ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਕਤਾਰ 'ਚ ਲੱਗਾਂ
ਜੋ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਕਰੂ ਖਾਤਮਾ

(ਸਾਧੂ — ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ)

ਤੁਫਾਨ ਬਸ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕਿਸੇ ਬੇਗੁਨਾਹ / ਮੁਸਾਫਰ ਦਾ ਕਤਲ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਤੁਫਾਨ ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਦੀਆਂ / ਵੇਸਵਾ ਨੁਮਾ ਲੁੱਚੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਤੁਫਾਨ ਕਿਸੇ ਦੰਭੀ ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ / ਅੰਤਰੀਵ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਫੁੱਧਿਆਈ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਤੁਫਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਉਠ ਰਹੇ
ਹਥਿਆਰ ਬੰਦ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਤੁਫਾਨ ਮੰਦਰ 'ਚੋਂ ਉਠ ਰਹੇ / ਖੂਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਖੂਨ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਤੁਫਾਨ ਮਸਜਿਦ 'ਚੋਂ ਉਠ ਰਹੇ / ਅੱਲਾਹੂ ਅਕਬਰ ਦੇ ਤੇਜਾਬੀ ਸ਼ੋਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
(ਸੁਖਿੰਦਰ — ਤੁਫਾਨ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ)

ਜੋ ਖੱਡਾਂ ਅੰਨੀਆਂ ਨੂੰ / ਰਾਹ ਸੱਚ ਦਾ ਦਸਦੇ ਰਹੇ
ਤੇ ਲੀਕਾਂ ਅੱਗ ਦੀਆਂ / ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਕੱਢਦੇ ਰਹੇ
ਇਸ ਕਾਲੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ / ਮੰਜ਼ਿਲ ਲੱਭਦੇ ਰਹੇ
ਬਰਫੇ ਦੀ ਨੌਕ ਉਤੇ / ਨਵਰਤ ਦੀ ਝਾਲ ਰਹੀ
ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ / ਜਿਸ ਦੀ ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਦਾ
ਉਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖ / ਇਹ ਸਾਲ ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ

(ਮੁਹਿੰਦਰ ਸੁਮਲ — ਸਾਲ ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ)

ਪੂਰਨ ਸਿੰਹਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਨਹੀਂ
ਪੱਗਾਂ ਤੇ ਟੋਪੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ।

(ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ — ਪੰਜ ਆਬ ਤੋਂ ਢਾਈ ਆਬ ਤੱਕ)

ਪਿਉਆਂ ਵਰਗਾ, ਬਜ਼ੁਰਗਾ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਦਿਨ ਭਰ ਗੋਡਿਆਂ ਦੀ ਪੀੜ, ਰੂਹ ਦੀ ਚੀਸ ਜਰਦਾ ਹੈ
ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਬੇਰੀ ਤੌੜਦਾ ਹੈ, ਉਨਾ ਕੁ ਰੋਜ਼ ਮਰਦਾ ਹੈ
ਪਰ ਮਰਕੇ ਜੋ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ

ਉਸ 'ਚੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ

ਉਸੇ 'ਚੋਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ, ਤਿਲਫੁਲ ਚੜਾਵਾ ਚੜਾਉਂਦਾ ਹੈ

ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸਤੋਂ ਕਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋ

ਜਿਸਦੀ ਕਮਾਈ ਸਦਕਾ, ਧਰਮ ਗੱਖਿਆ ਲਈ ਨਾਹਰੇ ਝੁਲੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋ

ਉਸ ਗਰੀਬ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਲਹਿੰਦੀ ਪੱਗ ਲਈ

ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਲੜਦੇ ਹੋ

ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਅਣਖ ਹੈ ਜੋਸ਼ੀਲਿਓ

ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਜੋਸ਼ ਹੈ ਅਣਖੀਲਿਓ

(ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ — ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ)

ਨਾ ਏਥੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖਤਰਾ
ਨਾ ਏਥੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਖਤਰਾ
ਉਨਾਂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਖਤਰੇ
ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਹਰਨ ਦਾ ਖਤਰਾ

(ਮੱਖਣ ਟੁੱਟ — ਨਾਟਕ 'ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਵਿੱਚੋਂ)

ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਗਲਪ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਅਤੇ ਨਿਬੰਧ ਵੀ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਅਤੇ ਨਿਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਅਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਅਤੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਬੋਲਣ ਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਈ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਕਾਰਨ, ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਰਤਿਕ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਨਾਂ: ਅਮਰਜੀਤ ਸੂਫੀ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਸੱਥ, ਉਜੱਲ ਦੁਸਾਂਝ, ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ ਆਦਿ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਇਕ ਭੀੜ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਲਿਖਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹਨ: (1) ਹਿੰਦੂ ਇਕ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਲੋਕ ਹਨ (2) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ (3) ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਰਾਹ ਹੈ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਅਮ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਰਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ।

ਕੁੱਝ ਲੇਖਕ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸਾਧਾਰਣ, ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰੇ ਦੁਖਾਂਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਹੋਏ ਜ਼ੁਲਮ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। (ਇਹ ਇਕ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਹੁੰਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਸੁਚੇਤ ਲੇਖਕ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ) ਪਰ ਏਥੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੁੱਝ ਅੱਜ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ, ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਲੇਖਣ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਇਕਸਾਰਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਰਵੀ ਦੀ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਲਿਖਤ ਕਿਸੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਜਾਂ ਮੈਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਵਤੀਰੇ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹੈ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਰਵੀ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਵੀ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨਾਲ ਸਾਧਾਰਣ, ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ "ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਖਣਾ ਬੜੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਵੱਡੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ 'ਗਲੋਬ' ਅਤੇ 'ਬ੍ਰਿਮਿੰਡ' ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੇਖਕ ਸਾਧਾਰਣ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ: ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਉਹ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ 'ਗਲੋਬ' ਅਤੇ 'ਬ੍ਰਿਮਿੰਡ' ਬਾਰੇ ਸੋਚ, ਸਮਝ ਅਤੇ ਲਿਖ ਸੱਕਣ।" ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਬਾਰੇ, ਜਿਹੜੇ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲੁੱਟੇ ਪੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਇਹ ਲੇਖਕ ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਅਸਲੀ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣ।" ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਰਵੀ ਆਪ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਇਕ ਸੂਬੇ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਲਿਖਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰਵੀ ਹੁਰਾਂ ਦੀ 'ਸਾਹਿਤਕ ਫਿਲਾਸਫੀ' ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ (ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਭ ਗੱਲ ਹੈ) ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਲਿਖਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਉਭਾਰ ਦੀ ਹੀ ਉਪਜ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਦੋਂ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ (ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ — ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਉਹ ਸੁਰਖ ਸਿਪਾਹੀ) ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਦਾ ਸਾਧਾਰਣ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਲੋਕਾਂ (ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਧਰਮ, ਰੰਗ, ਨਸਲ ਦੇ ਫਰਕ ਤੋਂ) ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਮ ਲੋਕਾਂ (ਸਿੱਖਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਸਮੇਤ) ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੰਤੁਲਨ ਢੰਗ ਨਾਲ (ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਇਸ ਪਰਚੇ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਅਤੇ ਸੁਖਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸੰਪਾਦਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ' ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ) ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਲੇਖਕਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੇਖਕ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਐਡਮਿੰਟਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਸੱਥ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ।

ਆਰਾ ਆਰਾ ਆਰਾ
ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਕੰਮੀਆਂ ਦਾ
ਦੂਜਾ ਲੰਬੜਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾਰਾ
ਟਰ ਪ੍ਰਦੇਸ ਚੱਲੀਏ
ਕਹਿੰਦੇ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਮਾੜਾ
ਘਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਧਰ ਕੇ
ਲੈ ਲਈ ਟਿਕਟ
ਤਾਰਿਆਂ ਭਾੜਾ
ਜਿੰਦਗੀ ਰੋਲ ਦਿਤੀ
ਦੇ ਕੇ ਏਜੰਟਾਂ ਲਾਰਾ
ਜਿੰਦਗੀ ਰੋਲ ਦਿਤੀ

● ਚੌੜੀਆਂ ਸੜਕਾਂ
ਵੱਡੀਆਂ ਕਾਰਾਂ.
ਏਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਗਹਿਣਾ
ਨਾਚ ਘਰਾਂ ਵਿਚ
ਨੰਗੇ ਨੱਚਣਾ
ਕੀ ਕਲਚਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ
ਔਰਤ ਪੀਵੇ ਸਿਗਰਟ, ਦਾਰੂ
ਕੀ ਸਰਮਾਂ ਤੋਂ ਲੈਣਾ
ਬਣਿਆ ਸੁਗਲ ਜਿਹਾ
ਹਰ ਸਾਲ ਡਬੋਰਸ ਲੈਣਾ
ਬਣਿਆ ਸੁਗਲ ਜਿਹਾ

ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਧੀ ਦਿੱਤੀ
ਬਾਬਲਾ

ਨਾ ਧੁੱਪਾਂ ਨਾ ਛਾਵਾਂ
ਇਕ ਰੱਤ ਸਾਡੀ ਨੀਂਦਰ ਖਾਂਦੀ
ਦੂਜੀ ਕਿਰਤ ਸਜਾਵਾਂ
ਛਾਲਿਆਂ ਵਰਗੇ ਬੋਲ ਬੋਸ ਦੇ
ਗਮ ਵਿਚ ਮਰਦੀ ਜਾਵਾਂ
ਮਾਰੀ ਗਰਜਾਂ ਦੀ
ਔਰਵਾਰ ਵੀ ਲਾਵਾਂ
ਮਾਰੀ ਗਰਜਾਂ ਦੀ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਆਈ ਕੈਨੇਡੇ
ਮੈਂ ਬਣ ਬੈਠੀ ਰਾਣੀ
ਅੱਗ ਬਾਲਣ ਦਾ ਟੋਟਾ ਮੁੱਕਾ
ਨਾਲ ਚੁਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਾਣੀ
ਭਾਂਡੇ ਪੈਣ ਲਈ ਕੋਲ ਮਸ਼ੀਨਾ
ਤੱਤਾ ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਪਾਣੀ
ਸੋਚਾਂ ਸਮਝਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਮੈਂ
ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪਛਾਣੀ
ਕਿਸਦੀ, ਚੂਸਦੀਆਂ
ਕਿਸਤਾਂ ਰੂਪ, ਜਵਾਨੀ
ਕਿਸਦੀ ਚੂਸਦੀਆਂ ...

ਬੇਸ਼ੱਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ, ਲੇਖਕ ਸਭਾਵਾਂ/ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਲੋਂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਉਪਰ ਪੜਚੋਲਵੀਂ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਇਕ ਠੋਸ ਅਤੇ ਨਿਗਰ ਅਵਾਜ਼ ਬਣਕੇ ਨਹੀਂ ਉਭਰੀ। ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਉਸ ਸਿਆਸੀ ਗਰੁੱਪ ਜਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਬਣਾਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਵੱਲੋਂ ਏਨਾ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਜਾਣ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਪਾਰਮਿਕ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕਿਸੇ ਗੈਰ ਪਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਏਥੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਏਨਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਫੜ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਵੱਲ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਘੱਟ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਕੁੱਝ ਇਕ ਨੇ "ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ" ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੂਸਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਏਥੋਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਬਾਰੇ ਕੀ ਰੋਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਉੱਝ ਤਾਂ ਸਿਆਸੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਕਾਰਕੁੰਨ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ ਅਜਿਹਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਰਨ? ਕੀ ਉਹ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹਿਣ ਕਿ ਕਦੋਂ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਕੁੰਨ ਜਾਂ ਨੇਤਾ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ? ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ ਦਾ ਰੋਲ ਨਾ ਸੰਭਾਲਨ) ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਚੇਤਨਤਾ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣ ਵੱਲ ਵੱਧਦੀ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਬਾਰੇ:— ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਏਨੀ ਜਟਿਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਣ ਸਾਧਾਰਣ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਚੇਤਨ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਮਝੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਨਅਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਉਪਰਾਮਤਾ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਣ ਹੋਣਾ, ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੁੱਟ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸਮੁੱਚੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਟੱਕਰ, ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਉਪਰ ਅਮਰੀਕਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਧੂ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਅਮਰਜੀਤ ਸੂਫੀ, ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ, ਸੁਖਿੰਦਰ, ਮਹਿੰਦਰ ਸੁਮਲ, ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ, ਦੇਵਿੰਦਰ ਸੇਖੋਂ, ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ, ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ, ਲਾਟ ਭਿੰਡਰ, ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ, ਹਰੀਪਾਲ ਆਦਿ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ:—

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਮਿਥ, ਇਕੱਲੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ / ਘਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਸਟੇਵ ਬਾਲਦੀ ਹੈ / ਮਾਸ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਾਂਦੀ ਹੈ
ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚੁੰਮਦੀ ਹੈ / ਉਸਦੀ ਜੀਭ ਨਾਲ ਜੀਭ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ
ਮੂੰਹ ਤੇ ਪਾਊਡਰ ਮਲਦੀ ਹੈ / ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ / ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ — ਸਟੋਰ ਤੋਂ ਸਟੋਰ
ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ
ਬਿਨਾਂ ਕੁੱਝ ਖੀਦੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ / ਰਾਤ ਨੂੰ
ਟੀ. ਵੀ. ਤੇ ਲੇਟ ਫਿਲਮਾਂ ਵੇਖਦੀ ਹੈ / ਸੌਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

(ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ — ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਮਿਥ)

ਇਹ ਪੱਛਮ ਹੈ / ਅਸੀਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਾਂਗ
ਘਰਰ ਘਰਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ / ਅਲਾਹਮ ਕਲਾਕ ਬੋਲਦੇ ਹਨ
ਸੁਰ ਸਵੇਰ / ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਮੇਰੀ ਭੈਣ
ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ / ਮੇਰੇ ਰਕੀਬੇ

(ਸੁਖਿੰਦਰ — ਇਹ ਪੱਛਮ ਹੈ)

ਮੈਂ ਜਦ ਵੀ ਤੇਰੇ ਵੱਲ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ
ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ
ਤੂੰ ਉਸ ਹੁਸੀਨ ਔਰਤ ਵਾਂਗ ਹੈ
ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੌਂਕ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੱਤ ਲੁਟਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ
ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੰਡੀ 'ਚ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਵਾਂਗ

ਪੂਰਾ ਮੁੱਲ ਵੀ ਮੰਗਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ
ਤੂੰ ਖਬਰੇ ਕਿਹੜੀ ਚਿੱਠੀ ਰਾਤੇ
ਨਿਊਯਾਰਕੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਹਿ ਬੈਠੀ

(ਸਾਧੂ — ਤੇਰੇ ਵੇਰੇ ਦੇ ਨਾਂ)

ਏਥੇ ਡਾਲਰ ਦੀ ਗੱਲ ਭਾਰੂ / ਏਥੇ ਹੱਡ ਕੁਟਵਾਣਾ
ਏਥੇ ਰਾਤੀਂ ਨੀਂਦ ਨਾ ਪੈਂਦੀ / ਸੋਚ ਸੋਚ ਮਰ ਜਾਣਾ
ਏਥੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ / ਜਾਂ ਕੰਮ ਦਾ ਟੁੱਟ ਜਾਣਾ
ਏਥੇ ਕੈਦੀ ਉਡਦੇ ਪੰਛੀ / ਨਾ ਕੋਇਲ ਦਾ ਗਾਣਾ।

(ਮਹਿੰਦਰ ਸੁਮਲ — ਏਥੇ ਦੀ ਗੱਲ)

ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਆਖਰੀ ਦਿਨ' ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਵੱਜੀ ਬੰਤਾ' ਸਿੰਘ ਏਥੋਂ ਪੈਸਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗਲਪ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਅਮਰਜੀਤ ਸੂਫੀ, ਗੁਰਨਾਮ ਸੰਘੋੜਾ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਸੱਥ, ਸਾਧੂ, ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ, ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ, ਉਜੱਲ ਦੁਸਾਂਝ, ਸਤਵੰਤ ਆਦਿ ਲੇਖਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਬਾਰੇ ਵਾਰਤਿਕ ਵੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਰਤਿਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਤੇ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ, ਅਮਨ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਸਲੇ, ਅਤੇ ਏਥੋਂ ਦੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਆਦਿ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਹੋਰ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੋਹਾਂ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਪੁਲ ਬਣ ਸਕੇ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨਣ, ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਇਕੱਲੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਸੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੈ।

ਪਰਚਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏਥੇ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਨੁਕਤੇ ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਵਲੋਂ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਸਾਹਿਤ ਸਮਾਜ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਤਾਂ ਹੀ ਪਾ ਸਕੇਗਾ, ਨੰਬਰ ਇਕ ਜੇ ਉਹ ਸਾਧਾਰਣ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਨੰਬਰ ਦੋ ਜੇ ਉਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਤੇ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ, ਸੁਖਿੰਦਰ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੀ ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੇਖਕ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਰਚਨਾ ਦੀ ਸਰਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਾਠਕ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ ਦਾ ਵੀ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਲੇਖਕ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਲਿਖਤ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ ਤੱਦ ਹੀ ਉਸਦੀ ਲਿਖਤ ਮਹਾਨ ਲਿਖਤ ਬਣ ਵੇਗੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਸਰਲ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਦੀਆਂ ਨਸਲਵਾਦ ਅਤੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੁਖਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਅਤੇ ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਸਰਲਤਾ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ।

ਦੂਸਰਾ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਕ ਰਵੱਈਆ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਆਪਣਾ ਮਨ ਹੋਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਸਟੇਂਡ' ਲੇਖਿਕਾ ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ ਨੇ ਨਵੰਬਰ 1986 ਵਿੱਚ ਸੀ. ਬੀ. ਸੀ. (Canadian Broadcasting Corporation) ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਪਰੋਗਰਾਮ 'ਆਰਟ ਬੀਟ' ਵਿੱਚ ਗਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਪਰੋਗਰਾਮ ਦੀ 'ਹੋਸਟ' ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਇਸਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਕਵਿਤਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਭੜਸਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ। ਹਰ ਕੋਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਾਠਕ ਹੋਣ — ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਲੋਕ ਹੋਣ ਜੋ ਸਮਝ ਸਕਣ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ — ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਨਾ ਸਮਝਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ।' ਜਿਸ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਇਹ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਣ ਜਾਂ ਨਾ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਉਸਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪਾਠਕ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂ ਨਾ। ਇਕ ਤਾਂ ਹੈ ਇਹ ਰਵੱਈਆ। ਦੂਸਰਾ ਰਵੱਈਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਮਾਜ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਸਕਣ। ਅਤੇ ਜੇ ਆਮ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਉਸ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜੇ ਲੇਖਕਾਂ

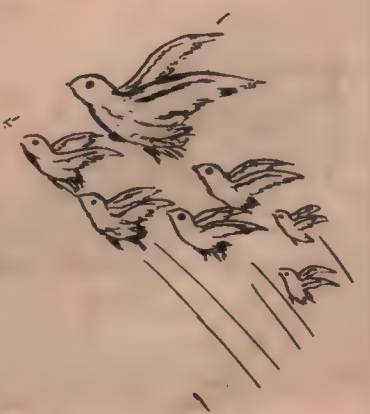

ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਚੰਦਰਾ ਪਾਣੀ
ਸਾਡੇ ਮੇਰ ਨਾ ਆਇਆ
ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੀ ਬੈਠਾ ਬੰਦਾ
ਜਾਪੇ ਕੋਈ ਪਰਾਇਆ
ਇਕ ਡਰ ਸਾਨੂੰ ਕੰਮ ਟੁਟਣੇ ਦਾ
ਦੂਜਾ ਜਾਲ ਕਿਸ਼ਤ ਨੇ ਪਾਇਆ
ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕ ਖੋਫਨਾਕ ਡਰ
ਨਸਲੀ ਬੰਦਿਆਂ ਪਾਇਆ
ਵੇ ਫਾਰਮਾਂ 'ਚ ਮੈਂ ਰੁਲਦੀ
ਠੋਕੇਦਾਰ ਜੋੜਦਾ ਸਰਮਾਇਆ
ਵੇ ਫਾਰਮਾਂ 'ਚ ਮੈਂ ਰੁਲਦੀ

● ਸੁਣ ਵੇ ਜੱਟਾ ਜੀਣ ਜੋਗਿਆ
ਲੱਗੇ ਜਾਨ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ
ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦੀ ਭਰਦੇ ਚਿੱਠੀ
ਮੁਲਕ ਆ ਗਿਆ ਸਾਰਾ
ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਕਰੀਂ ਸਪੋਸਰ
ਨਾਲੇ ਦਾਰਾ ਕਾਰਾ
ਪੂਰੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਾ
ਹੋ ਗਿਆ ਵੀਰ ਸ਼ਿਗਾਰਾ
ਪੂਰੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਾ।

ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤ
ਨਾ ਕੁੜੀਏ

ਜਿੱਥੇ ਬੰਦਾ ਬੰਦੇ ਦਾ ਦਾਰੂ
ਇਥੇ ਦਾਰੂ ਛੋਟੇ ਖਿਚਣਾ
ਜਾਂ ਦਾਰੂ ਏ ਝਾੜੂ
ਕੋਈ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਡਾਕ ਵੰਡਦਾ
ਜਿਸਦਾ ਕੰਮ ਸਰਕਾਰੂ
ਨੀ ਮੁੜ ਨਾ ਵਤਨਾ ਨੂੰ
ਕੌਣ ਕਿਸ਼ਤ ਮੇਰੀ ਤਾਰੂ
ਨੀ ਮੁੜ ਨਾ ਵਤਨਾ ਨੂੰ
ਕੌਣ ਕਿਸ਼ਤ

ਨੇ ਸਮਾਜ ਉਪਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਸਾਹਿਤ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਰਵੱਈਆ ਦਰੁਸਤ ਰਵੱਈਆ। ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਵੱਈਆ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸਾਹਿਤ ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਮੰਤਵ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

ਧੰਨਵਾਦ

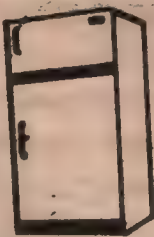
ਚਰਨਜੀਤ ਗਿੱਲ ਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ 'ਚੋਂ ਵਕਤ ਕੱਢ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਜੁਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਫਾਵੇਂ ਵਾਂਗੂੰ
ਭਟਕਣ ਦੀ ਰੂਹ ਫੜੀਏ

ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਜਗਰਾਤਾ ਕੱਟੀਏ
ਚਾਨਣ ਕੋਲੋਂ ਡਰੀਏ

Hans Appliances

ਅਸੀਂ ਫਰਿਜ, ਸਟੋਵ, ਡਰਾਇਰ, ਵਾਸ਼ਰ, ਮਾਈਕਰੋਵੇਵ ਤੇ ਹੋਰ ਘਰੇਲੂ ਐਪਲਾਈਸਜ਼ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

We also buy/sell old & new appliances

Reasonable Rates

Phone 585-0782

Success Through Service & Experience

AWARD WINNER

OF THE MEDALLION CLUB, MEMBER OF THE I.C.I. DIVISION OF THE REAL ESTATE BOARD OF GREATER VANCOUVER IN BUSINESS SINCE 1971

For Professional Market Evaluation or Consultation

Without any obligation, contact

Buying, Selling or Trading

ਮਕਾਨ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਖ਼ੀਦਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰੋ

Ph. Bus: 437-9431 Res: 434-4660

UNITED REALTY LTD.

2443 Kingsway, Vancouver, B.C. V5R 5G8

Ajaib S. Janda

Via Rail Tickets to U.S.A and CANADA
Now issued here

ਹੁਣੇ ਬੁੱਕ ਕਰਾਓ

ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ, ਇੰਗਲਿਸ਼
ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ

Travel to India,
Europe &

ONE WAY FARE IS ALSO AVAILABLE TO TORONTO ONLY
BOOK EARLY TO AVOID DISAPPOINTMENT

For booking conditions please call:

Fourways Travel Limited

9341 - 120 St., (Scott Rd.) Delta, B.C.

Anywhere in the world.

Ph. (604) 584-1411

ਸਰੀ-ਡੇਲਟਾ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ
ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ — ਅਸੀਂ ਇਥੋਂ ਹੀ
ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਲਈ ਟਿਕਟਾਂ
ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

The Manitoba Mirror

ਮੈਨੀਟੋਬਾ

ਦਰਪਣ

ਵਿੰਨੀਪੈਗ ਵਿਚ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਖ਼ੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ

ਮਿਤਰਤਾ ਭਰੀ, ਈਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਸਲਾਹ ਲਈ

ਅਵਤਾਰ ਟਿਵਾਣਾ ਨੂੰ ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਰੋ:

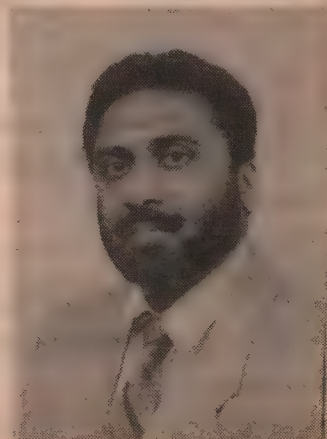
Ph.: Off. (204) 269-8140 (24 Hours)

The Canada Trust Company

Res. 694-3198

1910 Pembina Highway, Winnipeg, Manitoba R3T 4S5

Canada Trust Realtor

Sales Representative

The Manitoba Mirror

ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਦਰਪਣ

Dino's at the New Location

ਡੀਨੋਜ਼ ਨਵੀਂ ਥਾਂ ਉਤੇ

DINO'S GROCERY MART

460 NOTRE DAME AVE. WINNIPEG, MAN. R3B 1R5

Ph. 942-1526

ਵਿੰਨੀਪੇਗ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

ਜੋ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਹਾਂ

- ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਗਰੋਸਰੀ ● ਹਿੰਦੀ - ਪੰਜਾਬੀ - ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫਿਲਮਾਂ ● ਭਾਰਤੀ ਰੀਕਾਰਡ - ਕੈਸਟਾਂ ਤੇ ਭਾਂਡੇ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ● ਤਾਜ਼ਾ ਬੱਕਰੇ ਦਾ ਮੀਟ ● ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਮੰਦਰਾਂ, ਵਿਆਹਾਂ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕੱਠੀ ਗਰੋਸਰੀ ਖ਼ੀਦਣ ਉਤੇ ਡਿਸਕਾਉਂਟ ● ਵਿੰਨੀਪੇਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਗਾਹਕਾਂ ਲਈ ਮੇਲ ਆਰਡਰ ਉਤੇ ਗਰੋਸਰੀ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ● ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਅਖਬਾਰ ਅਤੇ ਰਸਾਲੇ

ਡੀਨੋਜ਼ ਉਤੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਗਰੋ! ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ, ਘੱਟ ਕੀਮਤਾਂ, ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਮਾਹੌਲ ਡੀਨੋ ਦੇ ਸਟੋਰ ਉਤੇ "ਤੁਹਾਡੀ ਤਸੱਲੀ ਸਾਡਾ ਬਿਜ਼ਨਿਸ ਹੈ"

GIL'S NEW & USED

Furniture & Appliances Warehouse

All kinds of New and Used Furniture — Color TV — Stereos — Major Appliances — Refrigerators —
— Air Conditioners

WE BUY SELL TRADE

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਫਰਨੀਚਰ ਖ਼ੀਦਣ ਲਈ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਵੇਚ ਕਰੋ :

582-8726

121 SALTER STREET WINNIPEG, MAN.

REDWOOD MOTORS LTD.

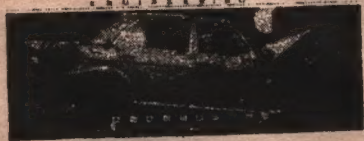
ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜਨਰਲ ਮੁਰੰਮਤ — ਬਰੇਕਾਂ ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਰਵਿਸ

ਟੈਕਸੀਆਂ ਦੀ ਰੀਪੇਅਰ ਉਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਡਿਸਕਾਉਂਟ

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਜਲਦੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਰੈਡਵੁਡ ਮੋਟਰਜ਼ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚੋ

PH. 582-7138

600 - Redwood Ave. WINNIPEG, MAN.

Locations Realty Inc.

36, Roslyn Road, WINNIPEG, MAN. R3L 0G6

ਆਪਣਾ ਘਰ ਖ਼ੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ, ਕਮਰਸ਼ਲ, ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰੀਅਲ ਇਸਟੇਟ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਰਾਇ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿੰਨੀਪੋਗ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ

ਪਾਲ ਬਾਗੀਆ

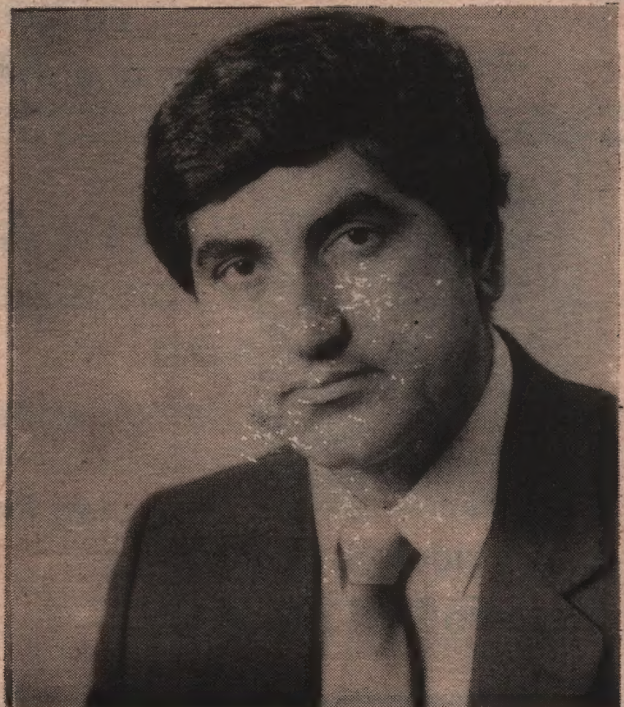
ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ :

(204) 477-4600 (24 hrs.)

Res. 694-3550

LOCATIONS
REALTY INC.

The Manitoba Mirror

ਮੈਨੀਟੋਬਾ

ਦਰਪਣ

V.I.P. SUPERMARKET

Ph. 774-8671

(ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ)

ਸਟੇਨਲੈਸ ਸਟੀਲ ਦੇ ਬਰਤਨ ਖ਼ੀਦਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ, ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਬੱਕਰੇ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਮੀਟ, ਨਵੇਂ ਗਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਟੇਪਾਂ ਖ਼ੀਦੋ

ਗੋਲਗੱਪੇ ਅਤੇ ਸਮੋਸਾ ਮੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ. ਆਈ. ਪੀ. ਸੁਪਰਮਾਰਕੀਟ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ

V.I.P. SUPERMARKET
739, Elice Ave. WINNIPEG, MAN.

ਵਿਨੀਪੈਗ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਭੀਜ਼ਾਈਨਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਸਟੋਰ ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :

- ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਟ, ਇਕ ਪੀਸ, ਦੋ ਪੀਸ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪੀਸ
- ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਪਾਨੀ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆ ਦੀਆਂ ਸਾੜੀਆਂ
- ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਸਮਾਨ
- ਧਾਰਮਿਕ ਵੋਟੋਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਾਈਜ਼ਾਂ ਵਿਚ
- ਕਢਾਈ ਵਾਲੇ ਦੁੱਪਟੇ ਅਤੇ ਫੁਲਕਾਰੀ ਟਾਂਕੇ ਦੇ ਦੁੱਪਟੇ
- ਵਿਆਹ ਵਾਲੀਆਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਲ ਵਾਲੇ ਦੁੱਪਟੇ
- ਰੁਮਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ, ਗੋਟੇ ਕਨਾਰੀਆਂ ਚਿਕਨ ਦੇ ਦੁੱਪਟੇ ਆਦਿ

ਆਓ ਤੇ ਅਜ਼ਮਾ ਕੇ ਦੇਖੋ!

BOMBAY FASHIONS

724 SARGENT AVE., WINNIPEG, MANITOBA R3E 0B2

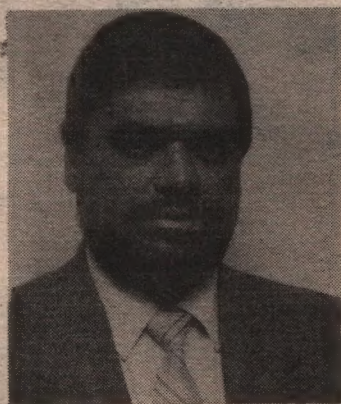
Prop. BALDEV S. BEDI M.A.B.A. (Hons.)

NORTH AMERICAN LIFE
ASSURANCE CO.

To Your Needs Which You Can Afford

ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੀ ਇਨਸ਼ੂਰੈਂਸ ਖ਼ੀਦਣ ਲਈ

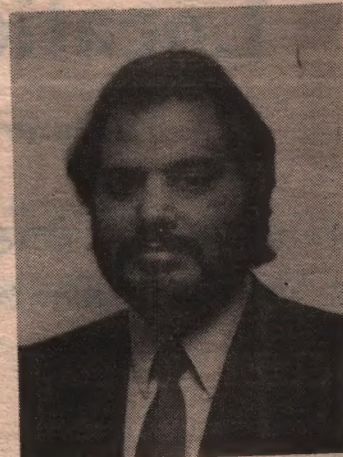
Sukhjinder S. Dhillon
Res: 669-2573

ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਮਾਨ
ਜਾਂ
ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ
ਨੂੰ ਮਿਲੋ

- ਲਾਈਫ ਇਨਸ਼ੂਰੈਂਸ ● ਗਰੁੱਪ ਇਨਸ਼ੂਰੈਂਸ ● ਮਾਰਗੇਜ ਇਨਸ਼ੂਰੈਂਸ
- ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਇਨਸ਼ੂਰੈਂਸ
- Personal ■ Children's ■ Group ■ Annuities

Ph. 943-1526

330 Portage Ave. WINNIPEG, MAN. R3C 0C4

Raj Singh Maan Sales Manager
Res. 694-0731
Commissioner for oaths

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਫੂਡਜ਼ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਮੇਨ ਫੂਡਜ਼ ਸੈਂਟਰ 'ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੇਲ

ALL INDIA FOODS

6634 Main St. Vancouver, B.C.

Ph. (604) 324-1686

KHALSA MAIN FOODS CENTRE

6681 Main St., Vancouver, B.C.

(604) 324-2195

BUTTER Dairyland
(Salted)

ਬਟਰ ਡੇਰੀਲੈਂਡ
(ਲੂਣ ਵਾਲਾ) **2.38**
1 lb. Limit

Dairyland **MILK**
In Jug

ਡੇਰੀਲੈਂਡ ਦੁੱਧ
4 lit. **2.98**

NABOB TEA

ਨਬਾਬ ਚਾਹਪੱਤੀ

120 Packet Deluxe

3.28**RED ROSE TEA**

ਰੈਡ ਰੋਜ਼ ਚਾਹਪੱਤੀ

3.98

144 packet

B.C. SUGAR

ਬੀ. ਸੀ. ਸ਼ੂਗਰ

10 kg. **4.98****FARINE ATTA**

ਫਰੀਨ ਆਟਾ

2x10 kg. **8.98****BLUE LABEL
APPLE JUICE**ਐਪਲ ਜੁਸ **9.98**
27 - 200 ml. case**BASMATI RICE**

No. 1

ਬਾਸਮਤੀ ਚਾਵਲ **68¢**
lb.**PACIFIC MILK**

ਪੇਸੀਫਿਕ ਦੁੱਧ

385 ml

68¢**ALMONDS NO. 1**

ਬਦਾਮ

lb.

2.98**VEGETABLE OIL**ਵੈਜੀਟੇਬਲ ਤੇਲ **2.28**
3 lit.**TIDE**ਟਾਈਡ ਸਾਬਣ **9.98**

12 lit.

ਗੰਢੇ 50 ਪੌਂਡ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੀਮਤ 'ਤੇ

Onions 50 lb. Special Special Price

GILL AUTO SALES

7762 - Edmonds St., Burnaby, B.C.

DLR #8220

Ph. 522- 2122

**Full Mechanical Repair
Facility**

Certified Mechanic

Rate \$30/hr. only

SPECIAL RATE FOR:

BRAKE WORK

and

FULL VANS CUSTOMIZING FACILITY

Cheapest Rates In Town

COME IN FOR FREE ESTIMATES

NO OBLIGATION

For more information :

Ph. 522-2122

ਗਿੱਲ ਆਟੋ ਸੇਲਜ਼

7762 - ਇਡਮੰਡਜ਼ ਸਟਰੀਟ, ਬਰਨਬੀ, ਬੀ. ਸੀ.

ਫੋਨ : 522-2122